

Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

АКАДЕМІЧНІ СТУДІЇ

СЕРІЯ «ПЕДАГОГІКА»

Випуск 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Бойчук Петро Микитович, кандидат педагогічних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України, ректор, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

Вовк Мирослава Петрівна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна;

Цюняк Оксана Петрівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Беспарточна Олена Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології, педагогіки та філософії, керівник навчально-методичного центру нормативно-правового забезпечення навчального процесу, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського;

Бичук Олександр Іванович, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор, професор кафедри теорії спорту та фізичної культури, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Денисенко Наталія Григорівна, кандидат педагогічних наук, декан факультету початкової освіти та фізичної культури, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Друшляк Марина Григорівна, доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка;

Замелюк Марія Іванівна, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Калитка Світлана Володимирівна, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри теорії фізичного виховання та рекреації, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Крутії Катерина Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського;

Лякішева Анна Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Мартинюк Алла Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземної та української філології, Луцький національний технічний університет;

Мартинюк Тетяна Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Марченко Оксана Юріївна, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор, Національний університет фізичного виховання і спорту України;

Семеног Олена Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри–професор кафедри української мови і літератури, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка;

Фаст Ольга Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Красонь Катаржина (Krasoń Katarzyna), prof. dr hab, заступник декана з наукової роботи, Сілезький університет у Катовіце, Польща.

*Ілюстрація на обкладинці – картина із серії «Квіти – радість життя»
луцької художниці Світлани Костукевич (використана за згодою автора).*

Журнал ухвалено до друку Вченою радою
Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
26 квітня 2021 р., протокол № 4

Науковий журнал «Академічні студії. Серія «Педагогіка»
zareєстровано Міністерством юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 24745-14685P від 05.03.2021)

Офіційний сайт видання: www.academstudies.volyn.ua

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 2786-4758 (Print)
ISSN 2786-4766 (Online)

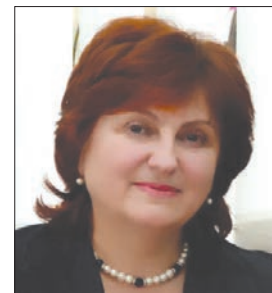
© Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2021

УДК 373.3.016:811.111(076)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.1>

A. V. BLIASHEVSKA

*Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: ablyashevsjka@lpk.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0003-3650-932X>*

M. A. FEDORETS

*Instructor of Foreign Languages,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: mfedoretc@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2990-4340>*

**IMPLEMENTATION OF THE PROJECT-BASED TECHNOLOGY
IN THE BLENDED EDUCATIONAL PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES
IN PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION IN UKRAINE**

Nowadays the Ukrainian society demands that a specialist of the New Ukrainian School should be prepared to perform their professional functions effectively and fully participate in all spheres of life. This article highlights the topical issues of organizing the educational process in higher educational establishments in Ukraine, namely the formation of general and professional competencies of primary school teachers in accordance with regulations: the law of Ukraine "On Education", professional standard for professions "Primary school teacher in the establishment of general secondary education", "Primary education teacher (with a diploma of junior specialist)". This article presents the analysis of the implementation the project-based technology in the educational process of Pedagogical College as an effective means of students' personal and social development during the classes from different disciplines, students' self-work as well as during the aprobation and undergraduate practice.

The paper provides an overview of the implementation of project-based technology in the process of blended learning a foreign language to achieve the main goals of language learning by future teachers, which involves effective communication in oral and written forms, language use as a means of intercultural communication, the ability to use language as a tool in the cultural dialogue in the modern world. The authors substantiate the didactic potential of interactive teaching methods, in particular the project-based technology, as a component of the system of the formation of the communicative competence in the process of learning English.

The analysis and the generalization of the foreign language instructors experience in Lutsk Pedagogical College are done taking as an example the process of organizing the educational process implementing interdisciplinary practice-oriented long-term project "Lina Kostenko. The poetess above an epoch", which involved the students from the Primary Education department with the additional qualification "English language teacher in primary school". The effectiveness of the project-based technology in the system of formation the general and professional competencies of students of higher educational institutions of Ukraine, as well as communicative competence in particular is proved in this article.

Key words: Project-based technology, innovative technologies, personal and social development, blended learning, future primary-school teacher, higher educational pedagogical establishments.

1. Introduction

At the present stage of the development of our society, the special attention is paid to the issue of the formation of the socially active, creative, competent personality, who, unlike a human performer, generates new ideas, make a non-standard decision. According to the new challenges of the changing system of training specialists in higher educational pedagogical

establishments, including pedagogical colleges, there is a process to improve methodical systems through the introduction of innovative methods and technologies.

The social order of society is that the specialist of the New Ukrainian School must be prepared to effectively perform their professional functions and full participation in all spheres of life. The content of the work of higher educational

institutions of pedagogical profile of Ukraine in modern conditions is “comprehensive development, education and socialization of the individual, capable to live in society and in civilized interaction with nature, striving for self-improvement and lifelong learning, ready for conscious life choice and self-realization. responsibility, employment and civic activity [Law of Ukraine “On Education”].

In the realities of the global information society, the requirements for the system of professional training of primary school teachers are growing. Approved at the end of 2020, the professional standard for the professions “Primary school teacher in the establishment of general secondary education”, “Primary education teacher (with a diploma of junior specialist)” embodies a modern approach to defining the list and description of general and professional teachers’ competencies. The list of professional competencies includes: language and communicating; information and digital; psychological; emotional and ethical; pedagogical partnership; inclusive; health-preserving; design; prognostic; organizational; evaluation and analytical; innovative; reflexive; ability to learn throughout life [Professional Standard].

Professional development standards for staff, teachers, and educators are common in many countries so we take into consideration the experience of the educators from different countries choosing the way to prepare the future teachers to their professional career effectively [Moti Frank and Abigail Barzilai: 39].

Thus, as the analysis of state regulations in modern education shows, the issue of active implementation of innovative technologies, namely the project-based technology, in the system of professional training of educators in general, and primary school teachers in particular, becomes especially important.

The most important place among the innovative technologies used in the pedagogical college, in our opinion, is a project-based technology (PBT). Project-based technology, having nearly a century history of formation and development, considered at the present stage as an innovative technology, because it involves the use of information and communication technologies (ICT), develops the skills of analysis, synthesis, and evaluation, involve different methods of learning:

experimental, experiential, problem-based, etc. A PBT involves the achievements of a didactic purpose through the detailed development of the problem in the process of the researching, investigative, self-reliable, predictive, creative students’ activity and it finishes with a real, conscious, practical result, designed in a certain way, provided a constant active interaction between all participants and the integration of various disciplines. We suppose that a project-based technology is the most efficient model for designing an effective learning environment nowadays when the educational establishment has to implement blended learning in the pandemic time. The impact of progress in the 21st century also occurs in the field of education, one of which is technology-based learning. The progress that occurred in the 21st century is a challenge for teachers as educators, especially in implementing learning by integrating technology [Aini, 2020: 292-304]. Learning must be able to answer the challenges of the 21st century, one of which is information literacy and ICT (Information and Communication Technology) literacy [Y. Yustina, W. Syafii, R. Vebrianto: 409-415]. Learning must be also designed with multiliteracy pedagogical planning and have various competencies including mastering ICT well for access to information, communication, delivering information to the public, having good critical thinking skills, being able to turn problems into opportunities, having good problem-solving skills [Holloway & Gouthro: 1-16].

Based on the foregoing, it should be noted that often implementing innovative technologies in general and in particular the PBT in educational process of higher pedagogical education, insufficient attention is paid to personal and social development of students. More in-depth research is required for the usage of the PBT as a means of enhancing personal and social development in the process of future primary-school teachers’ preparation. The need for such research is important because, on one hand, the possibilities of the PBT in the process of studying this or that academic discipline, on the other hand, the ability to ensure the autonomy of students in the educational process, their personal and social development.

The purpose of our paper is to analyze the experience in the implementation of PBT in the educational process of Pedagogical College

as an effective means of students' personal and social development. Our experience displays the implementation of the PBT during the classes of different subjects during the self-work of students, as well as during the probating and undergraduate practice.

Project-based language teaching in general and in the projects that focus on technology suggests that participating in projects can build decision-making skills, foster independence while also enhancing cooperative work skills, students' creativity, cultivate creative thinking skills, and improve problem-solving skills. Moreover, for the most part, students also generally appear to enjoy project-based learning especially at the time of pandemic [Gulbahar H. Beckett Tammy Slater : 56].

2. Analysis of the basic material

Blended learning is a concept that was developed in the early 1960's and has evolved to different approaches that are widely practiced in educational systems all over the world. Blending is a word that connotes the combination of different components into a whole new structure and consequently formed the basis for the conceptualization of blended learning [Dziuban, C., Graham, C. R., Moskal, P., Norberg, A., & Sicilia, N.: 1-16]. Blended learning can be described as the integration of the conventional face-to-face learning method with digital or online learning method [Hrastinski, S.: 564-569]. Researchers could not report a generally accepted definition of Blended Learning because it was considered a concept that depends on its application or on circumstances that surround its application. However, the two most widely accepted definitions were given by Graham (2006) and, Garrison and Kanuka (2004) [Garrison, D. R., & Kanuka, H., (2004) : 95-105]. Graham defines Blended learning as "systems that combine face-to-face instruction with computer-mediated instruction" [Graham, C. R.: 3-21]. Based on this definition, blended learning must be conducted within the four walls of a school since face-to-face instruction forms a component of the system. Students and teachers are involved and must then come together in brick-and mortar schools. Similarly, Garrison and Kanuka (2004:96) define blended learning as "the thoughtful integration of classroom face-to-face learning experiences with online learning experiences". It can be gleaned from both definitions that face-to-face learning

and online learning are the components of Blended Learning [Mahaye, N.E.: 1-23].

The formation of communicative competence of the subjects of the educational process was investigated by outstanding scholars such as M. Bunakov, F. Buslaev, V. Vodovozov, K. Ushinsky, V. Sukhomlinsky. Some educators as L. Avdonina, M. Baranov, B. Golovin, T. Ladyzhenska, M. Lvov, B. Panov, M. Rybnikova, A. Tekuchov, S. Chavdarov, and J. Stelmakhovych have made a significant contribution to the method of speech development. T. Donchenko, A. Kupalova and other researchers emphasized the communicative orientation of the language learning process. The essence and structure of foreign language professional communicative competence were clarified by A. Andrienko, G. Arkhipova, N. Gez, S. Kozak, O. Pavlenko, N. Prudnikova, Y. Fedorenko, N. Chernova and others.

It is indicated four key areas where more work is needed: communication, personalisation, integrated design, and development of an evidence-base. The research outputs signalled the aspiration for an integrated analytics system transcending the entire student experience, from initial student inquiry right through to qualification completion and into life-long learning [Rienties Bart, Tom Olney, Mark Nichols, Christothea Herodotou: 178-195].

Nowadays it is proposed three delivery modes; blended, distance, and open self-directed mode. It drew on tracking data from 43,000 learners, which revealed overall low completion rates and that the blended mode is more effective in retaining learners than other modes [Friðriksdóttir: 1-22].

Analysis of the modern scientific-methodical papers attests the attention of scholars to the PBT, especially since the experimental implementation of the international educational program "Intel ® Teach for the future" in the pedagogical institutions since 2004 [Dementievska N., Morze N.: 1-14].

The usage of the PBT in the educational process has been studied by E. G. Arvanitopulo, T.I. Gustomjasova, N. M. Dushkova, I.O. Zymnja, A.V. Konisheva, N. F. Korjakovceva, V.V. Kopylova, N.G. Kosheleva, T.M. Pokusaeva, E. S. Polat, T.J. Tambovkina, D.L. Fried-Booth, S. Haines, T. Hutchinson, R. Ribe, F.L. Stoller, N. Vidal and others. The works of I. Zymna, E. Klimov, J. Samarín, B. Ananlev have been devoted

the exploration of the features of the students' formation in a society. Analysis of the scientific researches shows that the usage of the PBT of project inspires students to learning, reduces the number of absences, pushes them to inter-study and cooperation and in the end increases the level of their academic and social achievements.

The PBT, as S. Ivanova defines, is a system of educational and cognitive techniques, solving specific tasks, a set of methods or operations of the practical or theoretical understanding (cognition) of the reality [S. V. Ivanova, L. S. Pastukhova: 29-49]. The participation in the project is the practice of personal oriented learning in particular student's work based on his/her free choice, taking into account his/her interests.

Application of the PBT in the process of studying nowadays has several advantages, such as reducing absences, increasing the self-reliance and positive motivation to study [Railsback, J.: 45]. Students' academic success is better here than using other methods of training, because implementing the PBT the members of project feel greater responsibility for their own way of learning and the results than in the process of traditional methods implementation; have an ability to develop sophisticated skills and abilities, namely: the higher-level thinking skills, problem solving skills, an ability to effective arrangement of the common activities and effective communication; have an access to a wider choice of possibilities, ways and tools for training, thanks to the strategy of the involvement of the people with different experiences and cultural differences into a project-work. For the instructors, on one hand, the benefits of the methods of projects are connected with the growth of their professional skills and obtaining additional opportunities for collaboration with the colleagues and specialists from different branches of science and professional activities, on the other hand, it allows them to build a new relationship with students [Thomas, J.W.: 10]. In addition, many instructors claims, that project-based learning provides the ability to use different methods of teaching students, various instruments and means of training and education [Intel® Teach to the Future].

The goals of the content component formation using the PBT, that must exist as an integrated complex, are as follows: focusing on the updating knowledge that is already existed, the acquisition

of new knowledge, developing the ability to select necessary information, forming the ability to construct their knowledge independently, the ability to navigate in the information space, the ability to analyze, synthesize the knowledge of the definite sciences, the ability to examine a phenomenon or process as an integrated facility, actively develop critical thinking, the ability to put forward the hypotheses and to be able to draw conclusions.

To prove the efficiency of the PBT in the educational process of a pedagogical college one can analyze the cast of students, involved in educational projects. A student of pedagogical college is a young man, who is characterized by professional orientation, prepares to perform the functions of a highly qualified teacher in primary school. [Leontiev: 304] Students of pedagogical colleges – is a kind of mobile group, the aim of which is the fixing of a specially organized socio-occupational roles, preparation for the implementation of the important social functions: professional, cultural, socio-political, informative, family, etc. The main directions of students' activity in the pedagogical college is a vocational training, personal growth and self-affirmation, development of intellectual potential, spiritual enrichment, moral, aesthetic, physical self-improvement.

The development of the first course students solves the problem of the recent students' involvement in the forms of collective life. The behavior of the students differs in high degree of conformism; the freshmen are missing differentiated approach to their roles. Thanks to PBT, the social adaptation of freshmen is speeded that includes: professional adaptation as an adjustment to the nature, content, conditions and organization of educational process, developing the skills of autonomy in educational and scientific activities, and socio-psychological adaptation – adjustment of the individual to the group, relationships in it, developing own style of behavior. Researchers distinguish three forms of adaptation of the freshmen students to the conditions in pedagogical college: 1) formal adaptation, regarding the cognitive-informational adaptation of students to the new surroundings, to the structure of higher education, to the content of training in it, to its requirements, to their duties;

2) public adaptation - the process of internal integration (unification) of the groups of freshmen students and the integration of the same groups into the student's environment as a whole;
 3) didactic adaptation which relates to the students preparation for the new forms and PBTs of teaching in high school establishment [Evtukh M. B., Serdiuk A. P. : 221-226].

Analysed studies highlight that the freshmen do not always acquire knowledge successfully not because they had a weak basement in a secondary school, but because they have not established such personality traits as willingness to learn, the ability to learn independently, to monitor and evaluate themselves, the possess of their own individual peculiarities of cognitive activity, ability to properly distribute your work time for self - training. Accustomed to the daily care and control at their schools, some freshmen are not able to take decisions. They have not developed the skills of self-study and self-education. Many of the freshmen at the beginning of training experience large difficulties, associated with lack of skills for independent educational work, they do not know how to record a lecture, to work with textbooks, to select info in the primary sources, to analyze a large amount of information, clearly express their thoughts.

For the tactics and strategy development that ensures optimum adaptation of the student to the higher educational establishment, it is important to know the vital plans and interests of students, the system's dominant motifs, the level of harassment, their self-esteem, the ability to conscious regulation of their behavior. New conditions of their activity is a qualitatively different system of certain relations, where the forefront is taken by the necessity of independent regulation of their behavior, the presence of those degrees of freedom in organizing their work and life, which until recently they haven't belonged. It is worth to say that the identity of the student develops and changes during the years of studying. The freshmen have new high-quality features: increased self-esteem: "I am a student, not a schoolboy/schoolgirl"; the richness of the interests to different branches of knowledge; new attitude in personal views on members of the opposite sex; relatively greater personal freedom and independence from their parents. First-year students more

likely than students of other courses, participate in multisided social activities. They are more exposed to the influence of the teachers and public organizations.

The second year students have already adapted to the new circumstances. They become more practical in the distribution of time and scholarship, experience greater autonomy and responsibility, think more about the future professional activity etc. The second course is a time of the most intensive curriculum activities. In the life of the sophomores all forms of teaching and educating are intensively included. Students receive general training; their cultural demands and needs are formed. The process of the adaptation to this environment is basically completed. The students of the second course dramatically improves their value-oriented activities in the process of the cognition of their own qualities, learning new knowledge, relationships with elders and peers, they are especially concerned about the score and try to build their behavior based on deliberately chosen or learned criteria and norms. Therefore, the use of PBT in general and especially the approach to analysis and assessment of works, debating during the projects defense, promote personal and professionally significant traits of students' personality [Zelenko A. S.: 42-43].

We share the opinion of N.G. Kosheleva, who believes that the PBT should be systematically applied in the educational process of pedagogical universities, because it provides performance of certain pedagogical and social requirements that puts society before the modern pedagogical higher educational institution – the formation of the subject educational process a clear personality meaningful and significant image of future professional activities in the pedagogic field (Fig. 1) [Kosheleva N.G. : 34].

PBT not just provides the above demands, but also creates conditions for planning students individual educational paths, designing which is a real program of their own professional career, mastering the basic principles of the building a successful future, basic principles of pedagogical culture and self-improvement for the further self-realization, achieving the clear understanding of the sense of the chosen specialty and specialization in educational process of pedagogical college in close relationships with the assessment and accounting the personal characteristics (which

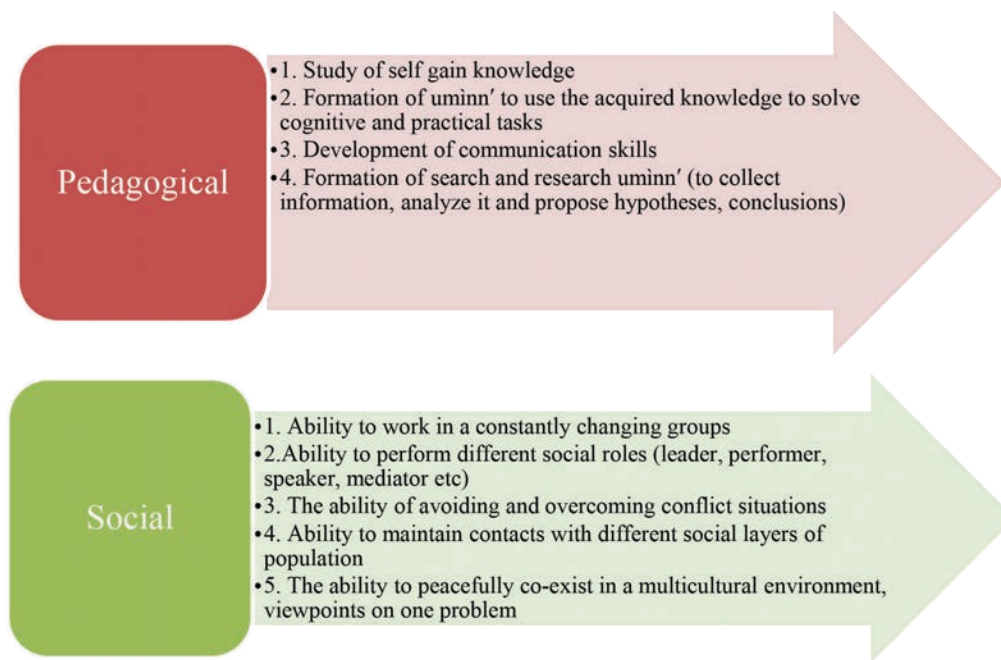

Fig. 1. The list of pedagogical and social requirements underlying the enhanced application of the PBT in practice of modern higher pedagogical establishments

are identified through the needs, interests, values, motives, goals and tasks), as well as inclinations and abilities.

The third course—beginning of the specialization, strengthening the interest to scientific work as a reflection of the further development and deepening of their professional interests. The need for specialization frequently leads to narrowing the scope of the diverse interests of the personality. There the formation of personality in the basic terms is defined by the factor of specialization. The first real acquaintance with the specialization is taken place in the period of practice. The prospect of the fast graduation from the college forms a clear practical installation on future activities.

Application of the PBT in students blended educational process on the 3 and 4 courses provides mastering by the students the technologies of setting individual vital and professional purposes, obtaining objectives connected with choosing their own career and design successful ways to achieve it, conveying the elements of professional culture, the objective and subjective patterns of the professional formation of the future teachers' personality in pedagogical college. The analysis is presented in Tab. 1.

3. Results

In our opinion, the PBT is one of the most effective means of optimizing the process of forming

professional and vital competences in higher educational institutions, as it is based on the principles of personal-activity approach to learning, activation of personality, provides for subject-subject relations where a student is not an object, but a subject of study on the basis of cooperation.

An example is the blended educational process in Lutsk Pedagogical College, where PBT is an organic component of it and largely ensure the effectiveness of the formation of professional and vital competence of students: the process of mastering language material and speech skills is carried out in the context of individual creative tasks; students (as a group or individually) creatively work on the implementation of a personally significant project task, in which everyone gets their share of work in accordance with personal interests, inclinations, talents; students themselves select the necessary material, including speech, plan the content of their activities and carry it out, achieving the desired result, which is demonstrated not by evaluation but by presentation of creative works, booklets, wall newspapers, conferences, exhibitions, films, albums, etc.; a teacher acts as an organizer, leader of the creative process, as a source of ideas and advice.

During the 2019-2020 academic year the interdisciplinary practice-oriented long-

Tab. 1

Comparative table of objectives of the PBT and educational process in Pedagogical College

Objectives of the PBT that is implemented in pedagogical college	Objectives of the blended educational process on the 3 and 4 courses
<p>1. Orientation of the educational process on those who are studying, using the principle of "ego-factor" ("I-factor"), i.e. personal orientation to goals, objectives, needs, interests, motivation, life experience, individual characteristics and abilities of the personality.</p> <p>2. Preparing the students for real-world activities by means of practical actions regarding their emotional sphere and enhance motivation of training due to more close connection between the project ideas and real life.</p> <p>3. Creative work on a chosen topic on the basis of independently collected, systematized and generalized information from different sources.</p> <p>4. Independent thinking in identifying and solving the problems on the basis of knowledge from the different branches of science, using a variety of investigative and search methods and ways of learning.</p> <p>5. Ability to establish through the analysis the causal relationships between the phenomena, to foresee the possible consequences of different variants of decisions, to plan and predict the results, to carry out actions to implement decisions, the receiving skills of using various forms of organization of educational activities regarding the interaction between those who are studying, between themselves and with teachers who are becoming equal partners and consultants, enhance the individual and collective responsibility to those who are studying, in the framework of the project due to the need to coordinate actions to obtain the result.</p>	<p>1. Further improvement of the professional, methodological, philosophical and public competences of the future specialist; the development of professional abilities and ascent to the heights of creativity as a precondition for further independent professional activity; development of their intelligence.</p> <p>2. Convert the motivation and the whole system of value orientations; the formation of social values in connection with professionalization; high educational level, high cognitive motivation, the highest social activity and harmonious combination of intellectual and social maturity.</p> <p>3. The leading role in cognitive activity plays a thinking formed a generalized picture of the world, installed subsurface inter-relationships between different disciplines.</p> <p>4. Amplified expression properties such as determination, independence, initiative, persistence, self-mastery.</p> <p>5. Fully or partially formed the following skills: understand and internally take the aims and tasks of self-work; identify, organize and establish the sequence of execution; define and plan the sequence of actions (methods and tools), required to perform a task; organize your work, mobilize available resources to solve the given task; independently control their actions according to purpose; If there is a need, then adjust, refine and regulate; evaluate the results of their self work and determine its future prospects.</p>

term project "Lina Kostenko. The poetess above an epoch" has been conducted by the instructors of philological disciplines of Lutsk Pedagogical College. It involves the students of 3-4 courses of the department "Primary Education "with additional qualification" teacher of a foreign (English) language in primary school", who have received basic skills of project implementation earlier, as well as students of 1-2 courses, acquiring basic skills of project activities. The purpose of the project is to form in future education specialists' key competencies in general and the communicative competence (native and foreign) in particular; stimulating students to independent educational and cognitive activities; providing opportunities for self-education, self-development, self-expression of the individual in the process of search and local lore work.

The theoretical component of this project provides the implementation of curriculum requirements for academic disciplines: "Ukrainian language", "Ukrainian literature", "Modern Ukrainian language with a workshop", "Practical foreign language course", "Theoretical foreign language course", "History of Ukraine", "Informatics", "Methods of teaching Ukrainian

language", "Methods of teaching Foreign language".

The practical component of the project is aimed at the formation and improvement of future primary school teachers of complex professional skills and abilities: common: orthoepic, spelling, punctuation, lexical, grammatical, syntactic; formation of stable motivation to study native and foreign languages; development of skills in using reference books and other sources of information; communicative-speech: listening, reading, writing, speaking; Ukrainian-English translation; adherence to a high culture of speech (Ukrainian and English); development of skills and abilities in all types of speech activity (listening, reading, speaking, writing) and in various spheres of communication (personal, public, educational); formation of communicative competence; methodical: to choose the appropriate forms and methods of teaching, didactic material; choose the best ways of learning; work with educational and methodical literature and other sources of information; analyze, synthesize, evaluate the received information; develop a plan and algorithm for project implementation; to make the analysis and self-analysis of activity in

the project; constantly improve, increase their own level of academic achievement (self-development skills); to speak in front of an audience, to express one's opinion with arguments (communication skills); information and communication: work with information of different types; create and use efficient algorithms; use educational programs and information technology to teach junior high school students; to use informational, technical and methodical means of teaching in primary school; to implement interdisciplinary connections by means of informatics and modern information technologies.

The first (preparatory) stage of the project provides for the division of students into groups according to their preferences, students' development of theoretical material, discussion of key and thematic issues: Lina Kostenko: known or unknown? Is Lina Kostenko a symbol of Ukraine? What is the significance of Lina Kostenko's creative heritage for the whole world? What is interesting to know about Lina Kostenko to modern Ukrainians? In addition, the research algorithm and criteria for evaluating the project results are defined.

The purpose of the second stage is to research of selected topics, namely: search for information in scientific and methodological literature, media and Internet sources; survey of residents of Lutsk and the region; consultations with scientists, local historians, writers, publishers. The results of the study were discussed among groupmates and teachers.

The purpose of the third stage is to popularize the results of the project and its further expansion: presentation of the Ukrainian-English guidebook "Lina Kostenko. The poetess above an epoch"; the performance "Lina Kostenko's poems in translations in different languages" for students of the junior courses and pupils of senior classes; issue of the next copy of the newspaper "Bulletin of the College", dedicated to the anniversary of the writer. The results of the project are represented on the pages of the newsletter "Bulletin of the College".

The results of the project "Lina Kostenko. The poetess above an epoch" allow us to conclude that the PBT creates conditions for the organization of blended educational and developmental environment based on the enrichment of the curriculum content of native and foreign

language education with personally meaningful content in which students are active subjects of individual professional development; assessment and self-assessment of ways of productive learning activities; assimilation of new knowledge by students on the basis of acquired subjective experience; structuring of educational material, providing opportunities for the use of information and communication technologies, the choice of content, type and form for individual tasks – projects in accordance with the available subjective experience; formation of communicative (native and foreign language) competence of future teachers; active stimulation of students to independent educational and cognitive activities, providing opportunities for self-education, self-development, self-expression in the process of obtaining professional education.

The effectiveness of the project is confirmed by a significant improvement in the quality of training of primary school specialists, as evidenced by the results of tests, semester exams in academic disciplines, as well as improving the theoretical and practical level of teaching in primary school classes by 3-4 year students during pedagogical practice.

Conclusions

The ensurance of the effective personal and social students' development by using the PBT in terms of the blended educational process in pedagogical college is an important factor in the students' formation and development as future teachers, allows to build a complex of the professional orientation, educational creativity and socially significant competences of the personality of the future primary-school teacher. Blende educational process based on the PBT, becomes socio-educational system, in which the emerging sense of the national dignity, belonging to the world community, understanding of the professional choices on basement of the moral principles, individuality and creative identity of every student which teaches the basis of the lifecreativity and cooperation. The needs for the further developments we identify in improving pedagogical conditions of PBT implementation in pedagogical college, which will facilitate the changing of group and individual identities in perspective for the development of national education policy.

BIBLIOGRAPHY

1. Aini, 2020 Aini, D.F.N. (2020). Pengembangan Pedoman EModul Berorientasi Student Active Learning Sebagai Pendukung Pembelajaran di Sekolah Dasar. *Jurnal Pendidikan Dasar Nusantara*, 5(2), 292-304
2. R. Bart, T. Olney, M. Nichols, Ch. Herodotou. (2020) Effective usage of learning analytics: what do practitioners want and where should distance learning institutions be going? *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning* 35:2, pages 178-195.
3. Evtukh M.B., Serdiuk A.P. *Social pedagogy: a course book*. K.: MAUP, 2002. 232 p. refs.: p. 221-226.
4. Kolbrun Friðriksdóttir. (2019) The effect of tutor-specific and other motivational factors on student retention on Icelandic Online. *Computer Assisted Language Learning* 0:0, pages 1-22.
5. Graham, C.R. (2007). Blended learning systems: Definition, current trends and future directions. *Handbook of blended learning: Global Perspective, local designs* (pp. 3-21). San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing.
6. Holloway & Gouthro, 2020 Holloway, S.M., & Gouthro, P.A. (2020). Using a multiliteracies approach to foster critical and creative pedagogies for adult learners. *Journal of Adult and Continuing Education*
7. Hrastinski, S., (2019). What do we mean by blended learning? *Technology Trends Washington*, 63(5), 564-569.
8. S. V. Ivanova, L. S. Pastukhova: The possibilities of using the project method in education and work with young people at the present time *The Education and science journal* 20(6): 29-49, July 2018
9. Zelenko, A.S. *On the formation of semasiology in philosophical and psychological understanding: status and prospects: monograph*. Lugansk: Alma Mater, 2005. 199 p.

REFERENCES

1. Law of Ukraine “On Education”: Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Profesiyniy standart za profesiinyy “Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity”, “Vchytel z pochatkovoi osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)”. [Professional standard for the professions “Primary school teacher of general secondary education”, “Primary education teacher (with a diploma of junior specialist)”. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti> [in Ukrainian].
3. Common European Framework Of Reference For Languages: Learning, Teaching, Assessment. Retrieved from <https://rm.coe.int/16802fc1bf> [in English].
4. Ananiev, B.G. *Yzbrannye psikhologicheskyye trudy* [Selected psychological works] *elib.gnpbu.ru* Retrieved from http://elib.gnpbu.ru/text/ananyev_izbrannye-trudy_t1_1980/fs,1/ [in Ukrainian].
5. Dementievskaya, N., Morze, N. ICT for teacher's professional development. Retrieved from <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/293>.
6. Dziuban, C., Graham, C.R., Moskal, P., Norberg, A., & Sicilia, N., (2018). Blended learning: The new normal and emerging technologies. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 15(3). Retrieved from <https://educationaltechnologyjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41239-017-0087-5>
7. Frank M. and Barzilai A. *Project-Based Technology: Instructional Strategy for Developing Technological Literacy* Retrieved from <https://vtechworks.lib.vt.edu/bitstream/handle/10919/8363/frank.pdf?sequence=1>
8. Garrison, D.R., & Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *The Internet and Higher Education*, 7(2), 95-105. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1016/j.iheduc.2004.02.001>.
9. Gulbahar, H. Beckett, Tammy Slater: *Project-Based Learning and Technology* <https://doi.org/10.1002/9781118784235.eelt0427>.
10. Intel® Teach to the Future. (2003). *Project-based classroom: Bridging the gap between education and technology*. Retrieved from <https://www.coursehero.com/file/29863594/11Design-Effective-Projpdf/>.
11. Kosheleva, N.G. (2007). Using the method of projects in the construction course of “planning individual career” as the basis of student-oriented training of economists in universities. *Problemy inzh.-ped. Osvity – Problems of eng.-ped. Education*, 17, 267–273. Retrieved from <https://refdb.ru/look/2585209.html>.
12. Leontev, A.N. *Deiatelnost. Soznanye. Lychnost* [Activity. Consciousness. Personality]. Retrieved from <http://www.psy.msu.ru/people/leontiev/dsl/index.html>.
13. Mahaye, N.E. The impact of COVID-19 pandemic on education: navigating forward the pedagogy of blended learning. *Research online*, 2020 – [researchgate.net https://www.researchgate.net/profile/Mahaye-Ngogi-Emmanuel/publication/340899662_Pandemic_on_South_African_Education_Navigating_Forward_the_Pedagogy_of_Blended_Learning/links/5ea315ae45851553faaa31ae/The-Impact-of-COVID-19-Pandemic-on-South-African-Education-Navigating-Forward-the-Pedagogy-of-Blended-Learning.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Mahaye-Ngogi-Emmanuel/publication/340899662_Pandemic_on_South_African_Education_Navigating_Forward_the_Pedagogy_of_Blended_Learning/links/5ea315ae45851553faaa31ae/The-Impact-of-COVID-19-Pandemic-on-South-African-Education-Navigating-Forward-the-Pedagogy-of-Blended-Learning.pdf).
14. Railsback, J. (2002). *Project-based instruction: Creating excitement for learning*. Portland, OR: Northwest Regional Educational Laboratory. Retrieved from <https://educationnorthwest.org/sites/default/files/projectbased.pdf>.
15. Thomas, J.W. (2000). *A review of research on project-based learning*. San Rafael, CA: Autodesk. Retrieved from http://www.bobpearlman.org/BestPractices/PBL_Research.pdf
16. Yustina, Y., Syafii, W., Vebrianto, R. The Effects of Blended Learning and Project-Based Learning on Pre-Service Biology Teachers’ Creative Thinking through Online Learning in the Covid-19 Pandemic Retrieved from <https://journal.unnes.ac.id/nju/index.php/jpii/article/view/24706>

А. В. БЛЯШЕВСЬКА

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Комунальний вищий навчальний заклад «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: ablyashevsjka@lpk.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0003-3650-932X>*

М. А. ФЕДОРЕЦЬ

*викладач іноземних мов,
Комунальний вищий навчальний заклад «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: mfedoretc@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2990-4340>*

**ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ
У ПРОЦЕС ЗМІШЕНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
В ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

Сьогодні українське суспільство вимагає, щоб фахівець Нової української школи був готовий якісно виконувати свої професійні функції та повноцінно брати участь у всіх сферах життя. У цій статті висвітлено актуальні питання організації змішаного освітнього середовища в умовах пандемії у закладі вищої освіти України, а саме формування загальних та професійних компетенцій учителів початкових класів відповідно до нормативних актів: закону України "Про освіту", професійного стандарту для професій "Початкова школа шкільний учитель у закладі загальної середньої освіти", "Вчитель початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)". Представлений аналіз впровадження проектної технології в освітній процес педагогічного коледжу як ефективного засобу особистого та соціального розвитку студентів під час занять з різних дисциплін, самостійної роботи студентів, а також під час пробної та переддипломної практики.

У статті подано огляд впровадження проектної технології в процес змішаного навчання іноземної мови для досягнення основних цілей вивчення мови майбутніми вчителями, що передбачає ефективне спілкування в усній та письмовій формах, використання мови як засобу міжкультурної комунікації, здатність використовувати мову як інструмент культурного діалогу в сучасному світі. Автори обґрунтовують дидактичний потенціал інтерактивних методів навчання, зокрема проектної технології, як складової системи формування комунікативної компетентності у процесі вивчення англійської мови.

Проведено аналіз та узагальнення досвіду викладачів іноземних мов у Луцькому педагогічному коледжі, беручи за приклад процес організації навчального процесу, що реалізує міждисциплінарний довгостроковий практико-орієнтований проект "Ліна Костенко. Поетеса над епохою", до якого залучені студенти – майбутні вчителі початкових класів з додатковою кваліфікацією «Вчитель англійської мови в початковій школі». У цій статті доведено ефективність проектної технології в системі формування загальної та професійної компетентностей, а також комунікативної компетентності студентів педагогічних ЗВО України.

Ключові слова: технологія основана на проекті, інноваційні технології, особистий та соціальний розвиток, змішане навчання, майбутній вчитель початкових класів, педагогічні заклади вищої освіти.

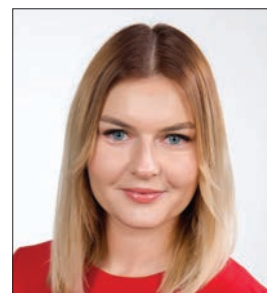
*Стаття надійшла до редакції 15.04.2021
The article was received 15.04.2021*

УДК 796/799

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.2>

Ю. М. АНДРІЙЧУК

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: yuandrijchuk@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0003-2597-6088>*

Н. Г. ДЕНИСЕНКО

*кандидат педагогічних наук, викладач-методист,
Заслужений учитель України,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: ndenysenko@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-5730-0221>*

Л. Є. СЕВЕРІНА

*викладач вищої категорії
циклової комісії теорії і методики фізичного виховання,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: lseverina@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0002-4866-889X>*

ОСОБЛИВОСТІ МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ВИСОКОРОСЛИХ ПІДЛІТКІВ ПІД ВПЛИВОМ ФІЗИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ

У статті вивчено проблему особливостей фізичного стану високорослих підлітків (хлопців). Метою дослідження було визначити особливості морфофункціонального розвитку високорослих хлопців-підлітків 14–16 років під впливом фізичного навантаження. Установлено, що вплив занять волейболом мало позитивний вплив на показники абсолютної та відносної фізичної працездатності за тестом PWC_{170} і абсолютного МСК в 14-16 років, МСК віднесеного до маси тіла в 14 років. Водночас виявлено тенденцію до зниження з віком відносних показників за тестом PWC_{170} та максимального споживання кисню у волейболістів.

Не відрізняються або є зниженими показники, що характеризують функціональні можливості серцево-судинної системи підлітків, які займаються волейболом у 14-16 років.

Ключові слова: високорослі підлітки, фізичний стан, секційні заняття, волейболісти.

1. Постановка проблеми

Проблема побудови тренувального процесу підлітків-волейболістів у межах шкільної секції на сучасному етапі є досить актуальною, що зумовлено, з одного боку, широкою мережею шкільних секцій із волейболу [Соколькова], а з іншого – відсутністю чітко розробленої програми підготовки юних волейболістів у межах річного тренувального циклу.

2. Аналіз попередніх досліджень

Аналіз сучасних підходів до проблеми тренування високорослих підлітків зводиться до

покращення окремих компонентів спеціальної фізичної підготовки, а саме спеціальної витривалості [Ковальова] та швидко-силової підготовленості [Даценко]. Згідно з наявними програмами підготовки, у віці 14-16 років фахівці рекомендують збільшувати тренувальні години спеціальної фізичної і тактичної підготовки за рахунок зменшення часу загальної фізичної підготовки. При цьому вчені наголошують [Козіна], що високорослим спортсменам потрібне індивідуальне складання графіка тренувальних

навантажень у зв'язку з наявними фізичними закономірностями зміни абсолютних і відносних показників, рівня розвитку фізичних якостей і функціональних можливостей.

Мета дослідження – визначити особливості морфофункціонального розвитку високорослих хлопців-підлітків 14–16 років під впливом фізичного навантаження.

Методи та організація досліджень. У роботі використано теоретичний аналіз й узагальнення науково-методичної літератури, документальних матеріалів та інших джерел (аналіз і синтез; узагальнення; систематизацію наукових, методичних літературних джерел), педагогічні методи (спостереження, тестування, експеримент), медико-біологічні методи (пульсометрія, спірометрія, пневмотахометрія, велоергометрія) та методи математичної статистики (описова статистика).

Досліджували особливості фізичного стану високорослих школярів 14–16 років, які займалися волейболом, порівняно з високорослими учнями, котрі не займалися у спортивних секціях. В експерименті брали участь 193 школярі 14–16 років, із яких 75 осіб, які займалися фізичною культурою за загальноприйнятою програмою та не відвідували спортивні секції, склали групу 1; і група 2 – 98 осіб, які займалися волейболом у шкільних спортивних секціях.

Дослідження проводили на базі експериментального майданчика НВО-ДНЗ-ЗОШ № 20 м. Луцька.

3. Результати та дискусії

В контексті наших досліджень, нас цікавило вивчення особливостей фізичного стану високорослих підлітків та вплив занять волейболом на їхній організм.

Відповідно до поставленої мети, ми досліджували фізичний стан високорослих підлітків-волейболістів 14-16 років порівняно з високорослими однолітками неспортсменами. У сучасній науковій літературі багато робіт присвячено дослідженню здоров'я окремих груп підлітків: юних волейболістів [Даценко], неспортсменів [Москаленко], тоді як дослідження здоров'я підлітків, проведено в порівняльному аспекті стосовно волейболістів і неспортсменів недостатньо. Між тим такі дослідження особливо актуальні, оскільки дозволяють повніше й глибше виявити особливості фізичного, функціонального й рухо-

вого розвитку високорослих підлітків, недоліки у методиці тренування та можливість оздоровлення високорослих підлітків у процесі занять волейболом.

Статистичний аналіз абсолютної фізичної працездатності за тестом PWC_{170} показав, що вона була більшою у волейболістів у 14-16 років ($p < 0,001$). Виявлено достовірно значимий період інтенсивного збільшення показника на 16,8 % у високорослих неспортсменів у 15 років ($p < 0,001$).

Статистичний аналіз відносної фізичної працездатності за тестом PWC_{170} показав, що вона була більшою у волейболістів у 14-16 років (при $p < 0,001$, $p < 0,001$ та $p < 0,05$ відповідно) (табл. 1).

Виявлено достовірно значимий період зниження показника у волейболістів у 15 років ($p < 0,001$).

Дослідження Ж. Л. Козіної та Л. В. Грінь [Козіна], які вивчали фізичну працездатність 21-річних високорослих баскетболістів (середній ріст - $185 \pm 10,5$ см, маса тіла - $73 \pm 7,8$ кг) за тестом PWC_{170} виявили, що у високорослих спортсменів абсолютні показники PWC_{170} вищі, а відносні показники PWC_{170} нижчі, ніж у спортсменів з меншими показниками довжини тіла. Цей факт автори пояснюють положеннями теоретичної концепції фізичних закономірностей, які виявляють залежність абсолютних і відносних показників функціональних спроможностей від лінійних розмірів тіла.

Під час вивчення МСК встановлено, що здатність до засвоєння кисню при максимальному зусиллі зростає з віком як у юних волейболістів, так і в їх однолітків-неспортсменів.

У високорослих неспортсменів збільшення показника МСК із статистичною значимістю виявлено у 15 і 16 років ($p < 0,001$). Статистичний аналіз максимального споживання кисню показав, що він був більшим у волейболістів у 14 років ($p < 0,001$).

У віковому аспекті динаміка відносного показника МСК (мл/кг) має значні протиріччя. Статистичний аналіз відносного показника МСК показав, що він був більшим у волейболістів у 14 років ($p < 0,001$).

Під час дослідження максимального споживання кисню, віднесеного до одиниці маси тіла, нами встановлено, що цей показник зменшується з віком у юних волейболістів і однолітків-неспортсменів. Зменшення відносного

Показники фізичної працездатності та максимального споживання кисню високорослих школярів

Показник	Вік, роки	Група	Кількість, осіб	Значення показників			
				\bar{x}	S	t	t
Відносна фізична працездатність за тестом PWC ₁₇₀ , кгм·хв ⁻¹ ·кг	14	1	35	13,04	0,64		7,523***
		2	32	17,88	0,09		
	15	1	33	14,03	0,54	1,186	3,905***
		2	30	16,52	0,34	3,876**	
	16	1	25	13,72	0,66	0,365	2,582*
		2	36	15,90	0,53	0,983	
Максимальне споживання кисню відносне, мл·хв ⁻¹ ·кг	14	1	35	2,47	0,06		10,774***
		2	32	3,12	0,02		
	15	1	33	2,68	0,05	2,706*	5,130***
		2	30	3,20	0,09	0,901	
	16	1	25	2,74	0,09	0,572	4,473***
		2	36	3,25	0,07	0,452	

Примітки:

1. «1» – високорослі школярі, які не відвідували спортивні секції; «2» – високорослі школярі, які займалися волейболом у шкільних спортивних секціях;
2. t – значення t-критерію Стьюдента між показниками груп 1 та 2 різного віку; t (курсивом) – значення t-критерію Стьюдента між групами 1 і 2 у межах вікових груп;
3. Відмінність статистично достовірна при * – $p < 0,05$, ** – $p < 0,01$, *** – $p < 0,001$.

показника МСК відбувається паралельно із збільшенням маси обстежуваних. У високорослих волейболістів достовірні зменшення показника виявлено у 15 ($p < 0,001$) та 16 років ($p < 0,001$ та $p < 0,05$ відповідно).

Встановлено, що з 14 до 16 років максимальне споживання кисню на одиницю маси тіла у волейболістів, зменшується на 13,6 %, у неспортсменів – на 6,4 %.

Отже, аналіз максимального споживання кисню показав, що він був більшим у волейболістів у 14-16 років ($p < 0,001$). Також ці показники зростають у неспортсменів і волейболістів, але у спортсменів меншими темпами, ніж у нетренованих.

Отримані нами дані величин фізичної працездатності юних волейболістів за тестом PWC₁₇₀·кг·м·хв та МСК (л/хв) значно нижчі за показники їх однолітків футболістів [Романюк], які мають середній ріст 165-176 см. Зазначається, що фізична працездатність юних футболістів з віком зростає.

Адаптаційний потенціал системи кровообігу волейболістів 14 років становить $1,75 \pm 0,06$ (у.о.), у 15 років $2,01 \pm 0,09$ (у.о.), і у 16 років $1,99 \pm 0,04$ (у.о.) (табл. 2). У неспортсменів показник в 14 років становить $1,88 \pm 0,05$ (у.о.), у 15 років $1,99 \pm 0,04$ (у.о.) і у 16 років $1,96 \pm 0,05$ (у.о.).

Достовірні прирости показника у волейболістів та неспортсменів відмічались у 15 років ($p < 0,05$ та $p < 0,01$ відповідно). АП волейболістів та неспортсменів у 14–16 років знаходилось на рівні напруження механізмів адаптації серцево-судинної системи.

Важливим критерієм енергопотенціалу є стан резервів серцево-судинної системи. Одним із важливих показників цього резерву є «подвійний добуток» (ПД) – індекс Робінсона, який характеризує систолічну роботу серця.

Індекс Робінсона волейболістів 14 років становить $88,98 \pm 1,87$ (у.о.), у 15 років $89,02 \pm 3,58$ (у.о.) і у 16 років $87,06 \pm 2,64$ (у.о.).

У неспортсменів ПД у 14 років становить $89,99 \pm 3,56$ (у.о.), у 15 років $91,78 \pm 2,51$ (у.о.) і у 16 років $88,68 \pm 2,91$ (у.о.). Статистично значимої різниці між показниками двох груп не спостерігалось.

Таким чином, відносні показники фізичної працездатності та рівня споживання кисню у волейболістів з 14 до 16 років достовірно зменшуються, тоді як у високорослих неспортсменів спостерігається достовірно значимий період інтенсивного збільшення відносної фізичної працездатності за тестом PWC₁₇₀ у 15 років ($p < 0,05$) на 7,4 %. У волейболістів МСК на одиницю маси тіла знижується

**Адаптаційний потенціал системи кровообігу
високорослих хлопців-підлітків волейболістів і неспортсменів**

Вік, роки	Група	Кількість	Значення показників			
			\bar{x}	S	t	t*
14	1	35	1,88	0,05		1,625
	2	32	1,75	0,06		
15	1	33	1,99	0,04	1,646	0,208
	2	30	2,01	0,09	2,458*	
16	1	25	1,96	0,05	0,463	0,480
	2	36	1,99	0,04	0,211	

Примітки:

1. «1» – високорослі школярі, які не відвідували спортивні секції; «2» – високорослі школярі, які займалися волейболом у шкільних спортивних секціях;
2. t – значення t-критерію Стьюдента між показниками груп 1 та 2 різного віку; t (курсивом) – значення t-критерію Стьюдента між групами 1 і 2 у межах вікових груп;
3. Відмінність статистично достовірна при * – $p < 0,05$.

на 25,4 % порівняно з неспортсменами (4,6 %). АП волейболістів та підлітків-неспортсменів з 14-16 років знаходиться на рівні напруження механізмів адаптації.

Висновки

Проведене дослідження щодо вивчення морфофункціонального розвитку хлопців-підлітків 14-16 років показало, що вплив занять волейболом мало позитивний вплив на показники абсолютної та відносної фізичної працездатності за тестом PWC₁₇₀ і абсолютного МСК в 14-16 років, МСК віднесеного до маси тіла в 14 років. Водночас виявлено тенденцію до зниження з віком відносних показників за тестом PWC₁₇₀ та максимального споживання кисню у волейболістів.

Не відрізняються або є зниженими показники, що характеризують функціональні можливості серцево-судинної системи підлітків, які займаються волейболом у 14-16 років (АП та ІР у 14-16 років, відносні показники МСК у 15 та 16 років).

Отже, фізична працездатність потребує спрямованого підходу до її покращення у високорослих волейболістів 14-16 років та необхідності індивідуального складання графіка тренувальних навантажень з урахуванням вікових особливостей підлітків в умовах секційних занять волейболом.

Потребують вивчення проблеми розробки програм занять різними видами спорту для високорослих підлітків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сокольвак О. Структура та зміст тренувальної роботи учнів-волейболістів 10-11 класів протягом підготовчого періоду річного циклу підготовки в спортивній секції. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві* : зб. наук. праць Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. № 4 (20). С. 486-491.
2. Ковальова Н.В. Технологія проектування позакласної роботи старшокласників з фізичного виховання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ, 2013. 22 с. URL: file:///repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/1475/1/kovalova_n_v.pdf (дата звернення: 03.03.2021).
3. Даценко С.С., Дмитренко Л.А. Скоростно-силова підготовка блокуючих ігроків в волейболі в командах дівчаток I розряду. *Ученые записки университета имени П. Ф. Лесгафта*. № 3 (97). 2013.
4. Козіна Ж.Л., Гринь Л.В. Результаты определения уровня специальной физической подготовленности и функционального состояния баскетболистов студенческой команды. *Физическое воспитание студентов творческих специальностей* : сб. научн. тр. Харьков: ХГАДИ (ХХПИ), 2009. № 4. С. 60–68.
5. Москаленко Н.В., Єлісеєва Д.С. Аналіз рівня соматичного здоров'я дітей старшого шкільного віку. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2014. Вип. 118(3). С. 189-192.
6. Романюк В.П. Комплексна оцінка впливу занять футболом в умовах різних рухових режимів на морфофункціональний розвиток школярів 11–17 років : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Харк. держ. акад. фізичної культури. Харків. 2007. 20 с. URL: evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/7880 (дата звернення: 26.03.2021).

REFERENCES

1. Sokolvak, O. (2012). Struktura ta zmist trenuvalnoi roboty uchniv-voleibolistiv 10 11 klasiv protiahom pidhotovchoho periodu richnoho tsykladu pidgotovky v sportyvni sektorii [Structure and content of training work of pupils-volleyball players 10-11 classes during the preparatory period of the annual training cycle in the sports section]. *Fizyczne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi : zb. nauk. prats Skhidnoievrop. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky. Lutsk : Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky*, 4 (20). 486-491 [in Ukrainian].
2. Kovalova, N.V. (2013). *Tekhnolohiia proektuvannia pozaklasnoi roboty starshoklasnykiv z fizychnoho vykhovannia [Technology Designing extracurricular work of senior pupils from physical education]*: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. nauk z fiz. vykhovannia i sportu: 24.00.02: Natsionalnyi universytet fizychnoho vykhovannia i sportu Ukrainy. Kyiv. 22. Retrieved from file:///repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/14751/kovalova_n_v.pdf (Last accessed: 03.03.2021) [in Ukrainian].
3. Datsenko, S.S., Dmytrenko, L.A. (2013). Skorostno-sylovaia podhotovka blokyruishchykh yhrokov v voleibole v komandakh devushek I razriada [Solarcer-power preparation of blocking gambles in volleyball in the teams of Devushek and the District]. *Uchenye zapysky unyversyteta ymeny P. F. Leshafta*, 3 (97) [in Russian].
4. Kozina, Zh. L., Hryn, L.V. (2009). Rezultaty opredeleniya urovnia spetsyalnoi fizycheskoi podhotovlennosti y funktsionalnogo sostoiannya basketbolystov studenchyskoi komandy [The results of the finalization of a high-quality physical preparation and functional compilation of basketballs Student's teams. Physical residential students of creative specialties]. *Fyzycheskoe vospytanye studentov tvorcheskyykh spetsialnostei : sb. nauchn. tr. Kharkov: KhHADY (KhKhPY)*, № 4. С. 60-68 [in Russian].
5. Moskalenko, N.V., Yelisieieva, D.S. (2014). Analiz rivnia somatychnoho zdorovia ditei starshoho shkilnogo viku [Analysis of the level of somatic health of children of older school age]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu. Ser. : Pedahohichni nauky. Fizyczne vykhovannia ta sport*, 118(3), 189-192 [in Ukrainian].
6. Romaniuk, V.P. (2007). Kompleksna otsinka vplyvu zaniat futbolom v umovakh riznykh rukhovyykh rezhymiv na morfofunktsionalnyi rozvytok shkoliariv 11–17 rokiv [Comprehensive assessment of the influence of football classes in conditions of various motor regimes on the morphofunctional development of schoolchildren 11-17 years]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Khark. derzh. akad. fizychnoi kultury. Kh. Retrieved from evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/7880 (Last accessed: 26.03.2021) [in Ukrainian].

Y. M. ANDRIICHUK

*PhD in Physical Education and Sport,
Municipal Higher Educational Institution “LutskPedagogicalCollege”
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: yuandrijchuk@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0003-2597-6088>*

N. H. DENYSENKO

*Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher of the Highest Category,
Municipal Higher Educational Institution “LutskPedagogicalCollege”
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: ndenysenko@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-5730-0221>*

L. E. SEVERINA

*Teacher of the Highest Category
at the Cyclic Commission of Theory and Methods of Physical Education,
Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: lseverina@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/http://orcid.org/0000-0002-4866-889X>*

FEATURES OF MORPHOFUNCTIONAL DEVELOPMENT OF HIGH-YIELDING ADOLESCENTS UNDER THE INFLUENCE OF PHYSICAL ACTIVITY

The article studied the problem of physical condition of high-yielding adolescents (boys). The purpose of the study was to determine the peculiarities of morphofunctional development of high-yielding teenage boys 14-16 years under

the influence of physical activity. It has been established that the influence of volleyball classes had a positive impact on the indicators of absolute and relative physical performance under the test PWC_{170} and absolute MSC at 14-16 years, MSC attributed to the body weight of 14 years. At the same time, there was a tendency to decrease with the age of relative indicators under the PWC_{170} test and maximum oxygen consumption in volleyball players.

Do not distinguish or are reduced indicators that characterize the functionality of the cardiovascular system of adolescents who are engaged in volleyball at 14-16 years.

Key words: tall teens, physical condition, breakout sessions, volleyball.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2021

The article was received 10.04.2021

УДК 378.091.3:37.015.31:17.022.1(477.82)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.3>

Н. А. АНТОНІЮК

кандидат педагогічних наук,

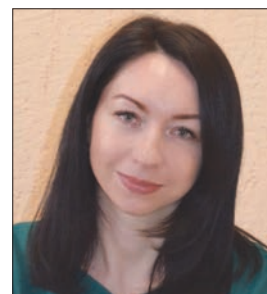
викладач циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: nadija3009@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-4283-6629>

С. В. САВЧУК

викладач циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: svit0287@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-9218-4913>

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО НАСКРІЗНОЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлено основні аспекти проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи до провадження наскрізної виховної діяльності. Проаналізовано останні нормативні документи, що визначають вимоги до педагогічної діяльності сучасних педагогів, та необхідні компетентності вчителя, визначено причини розширення їх кола для провадження успішної професійної діяльності сучасного вчителя. Розглянуто суть поняття «професійна підготовка» у поглядах науковців та рівні даного процесу. Акцентовано на важливості виховного компоненту в освітньому процесі. Зауважено, що освітній процес НУШ орієнтується на морально-етичні та соціально-політичні цінності, розглянуто генезис поняття «цінність». Вказано, що у Концепції Нової української школи виховання сильних рис характеру рекомендується здійснювати через наскрізний досвід, ключовим елементом якого має бути приклад вчителя. Висвітлено вплив учителя початкової школи на становлення особистості молодших школярів; важливість психолого-педагогічної компетентності вчителя початкової школи. Зазначено, що складовими підготовки до наскрізної виховної діяльності є не лише професійний, а і особистісний компоненти. Проаналізовано об'єм психолого-педагогічних дисциплін та педагогічної практики в процесі підготовки в закладі вищої освіти. Висвітлено особливості формування гуманних стосунків у процесі підготовки майбутніх учителів. Перераховано та найефективніші форми роботи для стимулювання процесу виховання студентів педагогічних коледжів. Зроблено спробу визначити поняття підготовки до наскрізної виховної діяльності. Акцентовано на важливості підтримки реформування освіти на рівні держави для забезпечення позитивного іміджу вчителів, а також на необхідності у постійному особистісному рості вчителя, формуванні вміння навчатись впродовж життя у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: вчитель початкової школи, професійна підготовка, виховання, цінності, наскрізна виховна діяльність.

1. Постановлення проблеми

Питання підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності завжди було в центрі уваги психолого-педагогічної науки. Значення даної проблеми не піддавалось сумнівам, однак сучасні умови спричинили особливу актуальність розгляду питання становлення вчителя початкової школи відповідно до викликів та умов сучасного динамічного суспільства.

Інформаційне суспільство та легкий доступ до інформації вимагають формування позитивних особистих якостей підростаючого покоління. Важливим чинником удосконалення освітнього процесу ЗВО постає професійна підготовка майбутніх вчителів початкової школи до готовності виконання у педагогічній діяльності наскрізного виховання. Дослідження вищезазначеного завдання необхідне

для задоволення протиріч між високими потребами суспільства до рівня освіченості учнів, що містить у собі як навчальну так і виховну складові та готовністю випускників педагогічних спеціальностей до провадження такої педагогічної діяльності.

2. Аналіз попередніх досліджень

Питання оптимізації діяльності у закладах вищої освіти педагогічного спрямування висвітлені у працях В. Андрущенко, В. Бондаря, І. Зязюна, О. Пехоти, Л. Хорунжої. Питаннями пошуку шляхів удосконалення освітнього процесу ЗВО займаються О. Дубасенюк, В. Лозовий, О. Матвієнко. Проблему вдосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів досліджували відомі педагоги: Л. Хомич, О. Лук'янченко, В. Чепікова, Н. Демидчук, Д. Тхоржевський та ін.

Мета статті. Проаналізувати сучасний стан дослідження проблеми у педагогічній теорії; розкрити основні вимоги та особливості підготовки майбутніх вчителів Нової української школи до наскрізної виховної діяльності в умовах здобуття професійної освіти.

Запровадження у школах концептуальних засад НУШ було спрямоване на задоволення потреби школярів у сучасній школі та нових підходах у навчанні. Концепція Нової української школи вимагає від учителя бути «агентом змін» і виконувати роль не лише наставника та джерела знань, а і коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини [Концепція], що означає давати підтримку дитині, направляти та коригувати її діяльність у навчанні та розвитку – здійснювати наскрізну виховну діяльність, адже метою нової школи є не лише нагромадження знань, а і вміння використовувати їх у повсякденному житті, виховати інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини.

Вислів В. О. Сухомлинського «Знання без виховання – меч у руках божевільного» в епоху інформаційного суспільства набуває нового значення. Динамічність умов навколишнього світу вимагає формування у здобувачів освіти компетентностей, які допоможуть їм успішно соціалізуватися (вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними

мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність) [Концепція].

Сьогодення вимагає зміни ролі та функцій вчителя здетермінованої: модернізацією системи освіти, що викликана потребою формування в учнів системи цінностей, яка дозволить їм самореалізовуватись, бути соціально-відповідальними та спроможними до частішої зміни способів життєдіяльності; створенням нової парадигми освіти, в умовах якої засвоєння викладених учителем знань є недостатнім, а здобувач освіти має бути не об'єктом, а активним суб'єктом освітнього процесу; інформатизацією всієї системи освіти.

Сучасне суспільство потребує системи освіти інноваційного типу, в умовах якої було б можливим формування в учнів умінь до проєктивної детермінації майбутнього, відповідальності, віри в себе, свої сили та професійні здібності, вмінні провадити наскрізну виховну діяльність. Принципові зміни освітньої парадигми полягають в оновленні методологічних підходів до організації педагогічної підготовки сучасних випускників педагогічних спеціальностей, а особливо майбутніх вчителів початкової школи.

Вважаємо за потрібне, в межах даного дослідження, розглянути суть поняття «професійна підготовка» у психолого-педагогічній літературі. Глибокий аналіз даної дефініції здійснено в працях В. Семиченко. Дослідниця розглядає її в наступних аспектах: як процес, у якому відбувається професійне становлення майбутніх спеціалістів; як мету і результат діяльності ЗВО; як сенс включення студента у навчально-виховну діяльність [Семиченко]. Р. Кубанов акцентує на засвоєнні теоретичного матеріалу та формування необхідних особистісних професійних якостей під час організованого, професійно спрямованого навчального процесу [Кубанов : 27–32].

С. Сисоєва та І. Соколова визначають поняття «професійна підготовка» як систему, що містить

у собі значну кількість упорядкованих підсистем і характеризуються відносно стійкою цілісною, ієрархічною побудовою, наявністю суб'єкта та об'єкта, розгалуженими внутрішніми й зовнішніми зв'язками та відносинами. Дослідниці розуміють поняття «професійна підготовка майбутнього фахівця», як: «неперервний і керований процес набуття особистістю суб'єктивного досвіду професійної діяльності, що дозволяє системно та цілісно сприймати дійсність і діяти на основі гуманістичних ціннісних орієнтацій, закладених у сучасних освітніх концепціях неперервності, гуманізації освіти і професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах для формування професійної компетентності особистості та успішної праці з урахуванням сучасних вимог ринку праці» [Сисоєва : 133]. Беручи до уваги той факт, що сучасні умови ринку праці в галузі освіти постійно оновлюються, цього потребує і професійна підготовка майбутніх вчителів.

Цікавим для нашого дослідження є погляд І. М. Богданової, яка виокремлює три основних підходи до функціонування процесів оновлення педагогічної освіти: «Макрорівень – оновлення педагогічної освіти в сучасній Україні, мезорівень – професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, мікрорівень – навчально-виховного процесу» [Богданова : 51]. Зазначимо, що для нової парадигми освіти, постійного удосконалення потребують усі зазначені рівні, проте в контексті нашого дослідження акцентуємо увагу на мезорівень, як такий, що забезпечує реалізацію професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Слід зазначити, що перейменування навчально-виховного процесу в освітній не зменшує ролі виховання у ньому. Затвердження нового стандарту початкової освіти, спрямованого на формування ключових компетентностей, створює принципово нову ситуацію у вітчизняній освіті. Підтвердження цього знаходимо у Концепції Нової української школи, де виховний процес розглядається, як невід'ємна складова всього освітнього процесу і пропонується вживати поняття «освіта», «освітній процес» у значенні, що охоплює навчання, виховання і розвиток.

Освітній процес орієнтується на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні

(гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довілля, повага до закону, солідарність, відповідальність) [Сидоренко : 121–128].

Виховання, як відомо, є складним і багатограничним процесом формування особистості, основна мета якого – всебічний та гармонійний розвиток особистості. Відповідно, виховна діяльність – це діяльність, спрямована на створення оптимальних умов для всебічного та гармонійного розвитку особистості (фізичного, психічного та соціального).

У Концепції НУШ виховання сильних рис характеру та чеснот рекомендується здійснювати через наскрізний досвід. Освітній процес Нової української школи необхідно організовувати за моделлю поваги до прав людини, демократії, підтримки добрих ідей. Ключовим виховним елементом якої має бути приклад учителя, який покликаний зацікавити дитину [Концепція].

Аналіз філософської, соціологічної, психологічної і педагогічної літератури лексичних значень слів «вартість», «цінність» на санскритській, латинській, англійській та багатьох інших мовах, засвідчує, що слова «Value», «Valeur» (цінність, вартість) виражають властивість, яка належить предметам. Генезис поняття «цінність» показує, що в ньому були з'єднані три значення: характеристика зовнішніх властивостей предметів, психологічні якості людини, відносини між людьми, їх спілкування, завдяки якому цінності набувають значення.

Завдання виховання полягає, в тому, щоб допомогти особистості, що росте, здійснити свідомий вибір суспільних цінностей і сформулювати на їх основі стійку, несуперечливу, індивідуальну систему орієнтацій, здатну забезпечити саморегуляцію мотивацію її поведінки та діяльності. Високий рівень сформованості ціннісних орієнтацій дозволяє людині вибірково відноситися до навколишніх явищ і предметів, адекватно сприймати та оцінювати їх суб'єктивну значущість, тобто орієнтуватися в світі матеріальної і духовної культури.

З вищесказаного зрозумілим є той факт, що необхідним є врахування психолого-педагогічної підготовки вчителя, оскільки,

відповідальність за формування компетентностей несе учитель, тому його професійна підготовка потребує нового рівня.

Тому, необхідно виокремити зміст психолого-педагогічної підготовки вчителя в контексті нових завдань, що витікають з нового стандарту та інших нормативно-правових документів у сфері освіти, і якою має бути організація освітнього процесу у ЗВО, щоб випускники були готовими до формування гармонійно-розвинутої особистості школяра.

Оскільки, однією з найважливіших цілей освіти є не передача знань, а формування уміння самостійно навчатись впродовж життя, це впливає на побудову освітнього процесу здобувачів освіти, адже наскрізне виховання, що будується на формуванні цінностей, відбувається не поза предметним змістом, а в умовах організованої роботи з кожною дитиною в середині цього процесу під керівництвом вчителя. Для реалізації нових завдань майбутній вчитель початкової школи повинен навчитися вибудовувати спільну з учнями освітню діяльність, формувати цінності та керувати цією складною формою організації навчання без тривалої адаптації.

Зазначені уміння формуються у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін та практичної підготовки. Розглянемо вивчення останніх в Луцькому педагогічному фаховому коледжі Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяг психолого-педагогічних дисциплін та педагогічної практики згідно навчального плану підготовки здобувачів спеціальності 013 Початкова освіта

Види навчальної діяльності	Психолого-педагогічна підготовка	Педагогічна практика
Кількість кредитів	36	22,5
% від загального обсягу	15	9,25

Дані показують, що за спеціальністю 013 Початкова освіта, частка психолого-педагогічних дисциплін складає 15 %; практичної підготовки – 9,25 % від загального обсягу навчального навантаження. Слід зазначити, що при аналізі видів практики враховувались лише

ті, які, на нашу думку, формують готовність до виховної діяльності. Це дає можливість, з кількісної точки зору, формувати вчителя готового до вирішення професійних завдань та до виховної діяльності.

Однак, підготовка до провадження наскрізної виховної діяльності містить у собі не лише професійний, а і особистісний компонент. Знання закономірностей розвитку дитини є необхідними, проте недостатніми для вирішення даної проблеми. Випускники педагогічних спеціальностей повинні уміти організовувати та застосовувати на практичному рівні усі складові освітнього процесу, бути готовими до наскрізного виховання, а тому самостійно формувати в собі якості, зумовлені специфікою педагогічної професії.

Цінності вчителя – це регулятор, який керує відношеннями до світу і самого себе. Саме тому, необхідно пам'ятати про особистість вчителя, особливо це стосується вчителя початкової школи. Через те, що діти цього віку характеризуються підвищеною емоційністю, вразливістю до зовнішніх дій, що проявляється в усіх видах діяльності – ціннісні орієнтири педагога створюють додаткові можливості ефективного розвитку та становлення молодших школярів. Адже, як зазначалось вище, крім передачі знань, учитель має формувати та розвивати світогляд та ієрархію ціннісних орієнтацій учня, вчити орієнтуватись в суперечливих пріоритетах суспільства, допомагати стверджуватись через власну працю та отримувати моральне задоволення від досягнутого результату через докладання своїх зусиль – здійснювати наскрізне виховання.

Тому, при підготовці майбутніх вчителів початкової школи важливим є не лише засвоєння ними певного обсягу академічних знань, а і розвиток гуманних взаємин у системі викладач-студент, студент-студент, які мусять базуватися на почуттях взаєморозуміння, тактовності, терпимості, великодушності. Формування та розвиток гуманних стосунків є складним та динамічним процесом, що вимагає від викладачів закладів вищої освіти педагогічного спрямування створення та дотримання системи виховної діяльності, яка охоплює творчу співпрацю педагогічного та студентського колективів, педагогічну практику, цілеспрямовані

позанавчальні виховні заходи з різноманітними формами проведення.

Лише своїм прикладом учитель формує чуттєве ставлення та перетворює знання дитини на переконання. Як писав В. О. Сухомлинський, знання переплавляються у переконання лише тоді, коли «вихованцям хочеться вас наслідувати, хочеться бути схожим на вас, коли правда у ваших вустах стає приваблюючою і одухотворюючою, а наука наповнюється живим, трепетним биттям вашого серця» [Сухомлинський : 591].

Важливо, щоб формування цих цінностей не проходило стихійно, а було впорядкованим і цілеспрямованим процесом, що сприятиме створенню «правильної» ціннісної ієрархії. Виховання майбутніх вчителів у КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради ґрунтується на таких положеннях: самопізнання; співвідношення себе з вимогами професії; національне виховання, як єдності поколінь в єдине ціле.

Найефективнішими формами роботи для стимулювання процесу виховання студентів педагогічних коледжів, на наш погляд є: робота у мікрогрупах, дискусії, захисти проєктів, «вживання» в задані образи та обмін останніми, проблемні завдання, наукові конференції, обговорення творів-роздумів.

В інноваційній методиці освітнього процесу Луцького педагогічного фахового коледжу переважає добір методів, засобів і прийомів, в яких можна виділити такі риси: спрямованість на формування внутрішньої людини, ядра особистості; зверненість до цілісності людини, волі, почуттів, до її розуму, серця і душі; різноманітність шляхів та способів формування цінностей.

Особистість студента цінується як унікальна сутність, яка є важливою сама по собі та має потенціал духовного, морального, інтелектуального, фізичного розвитку. Саме такий підхід до учнів початкової школи будуть використовувати випускники у своїй професійній діяльності, здійснюючи наскрізне виховання.

Відповідно до цих цінностей особистість повинна: прагнути пізнати власний характер, його сильні та слабкі риси; розвивати почуття самоцінності; прагнути жити за загальноприйнятими моральними нормами; вчитися впродовж усього життя; нести відповідальність за свої вчинки та за життя.

Вступаючи у суспільні відносини, здобувачі освіти педагогічного коледжу повинні керуватись такими цінностями: повага до життя та гідності усіх людей; співпраця; підтримка; вирішення проблем мирним шляхом; розуміння своїх громадянських обов'язків; розуміння законів; готовність протистояти ідеям і діям, шкідливим для окремих осіб чи усього суспільства; повага до права людей на релігійну і культурну своєрідність; сприяння демократії; визнання правди та єдності пріоритетами громадського життя.

У ставленні до навколишнього середовища: відновлення природного середовища, зруйнованого людиною; усвідомлення місця людини у світі; виправдання розвитку лише за умови збереження навколишнього середовища; збереження краси природи.

Організаційно-методичне забезпечення виховної діяльності здійснюють методичне об'єднання кураторів академічних груп та студентська рада. Система виховної діяльності охоплює творчу співпрацю педагогічного та студентського колективів. Педагоги вчать будувати діалог із самим собою, іншими людьми, світом в цілому відповідно до загальнолюдських цінностей, наповнювати себе новим змістом, обирати високі, гуманні цілі, у своїй професійній діяльності відроджувати педагогічний діалог, заснований на глибинному, внутрішньому сприйнятті наставника та вихованця.

Ціннісні орієнтації є однією з основних характеристик особистості і надзвичайно важливим її компонентом. Цінності не можна «нав'язати» ззовні, їх необхідно зробити бажаними, приємними і усвідомленими. Стратегічними напрямками виховної діяльності у професійній підготовці майбутніх вчителів початкової школи до провадження наскрізної виховної діяльності у педагогічному коледжі є: громадянське виховання, формування у студентів патріотизму, соціально-політичної компетентності; педагогічний пошук принципово нової організації виховної роботи; створення на основі національної самобутності й досягнень світової цивілізації життєздатної системи безперервного навчання та виховання для досягнення високого рівня підготовки конкурентоздатних фахівців, забезпечення можливостей постійного самовдосконалення особистості творчого педагога, здатного формувати

у майбутніх поколінь інтелектуальний та культурний потенціал країни як найвищої цінності нації – провадження наскрізної виховної діяльності.

Вимоги до вчителя з боку держави, батьків та учнів сходяться на постійному зростанні професійного, суспільного та особистісного розвитку першого. Дотримання і виконання, покладених на педагога обов'язків, можливе за умови благополучного емоційно-душевного стану особистості вчителя, його психологічного здоров'я, що є необхідним для провадження ефективної педагогічної діяльності в цілому і для реалізації наскрізного виховання зокрема. Створення безпечного освітнього середовища є однаково важливим як для здобувачів освіти, педагогів та студентів педагогічних спеціальностей – майбутніх вчителів початкової школи.

Висновки

Підготовка майбутнього вчителя є основою освіти майбутнього покоління, що впливатиме на всі процеси суспільства і визначатиме пріоритети розвитку нашої країни. Серед універсальних рис професії вчителя можна виокремити: високий інтелект, духовність, активну світоглядну та моральну позицію, вміння, бажання вчитись впродовж усього життя, любов

до учня, готовність до провадження наскрізної виховної діяльності.

Отже, підготовка до наскрізної виховної діяльності – це неперервний і керований процес, що містить у собі професійний та особистісний компоненти, набуття особистістю суб'єктивного досвіду формування морально-етичних та соціально-політичних цінностей у здобувачів початкової освіти в процесі професійної діяльності вчителя.

Вчитель початкової школи виступає певним моральним ідеалом для своїх підопічних, тому підготовка педагогів даної ланки є надзвичайно важливим аспектом у творенні суспільства. Підготовка вчителів що прийдуть у школи найближчим часом мусить містити у собі усі можливі впливи на формування універсальності спеціалістів, а саме: блоки необхідних дисциплін, формування вміння вибудовувати гуманні взаємини з усіма учасниками освітнього процесу, прагнення до постійного професійного та особистісного розвитку, а також сучасне бачення позитивного педагогічного іміджу. Вирішення даного питання залежить від консолідації зусиль на різних рівнях: держави, ЗВО та власне особистості майбутнього вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданова І.М. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя на основі інноваційних технологій : дис... д-ра пед.наук : 13.00.04. Київ, 2003. 440 с.
2. Концепція НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення 15.01.2021).
3. Кубанов Р. Якість вищої освіти: порівняльний аналіз поглядів зарубіжних і вітчизняних науковців. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2014. Вип. 2–3. С. 27–32.
4. Семиченко В.А. Концепция целостности и ее реализация в профессиональной подготовке будущих учителей: дис. ... докт. наук : 19.00.07. Київ, 1992
5. Сидоренко В.В. Концептуальні засади Нової української школи: ціннісносвітоглядний аспект. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології*: збірник доповідей III Всеукраїнської інтернет-конференції. Київ, 2018. С. 121–128.
6. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Проблеми неперервної професійної освіти : тезаурус наукового дослідження : наук. видання. Київ : ВД ЕКМО, 2010. 250 с.
7. Сухомлинський В. Вибрані твори : у 5 томах. Київ, 1976. Т. 1. С. 591.

REFERENCES

1. Bohdanova, I.M. (2003). *Profesiino-pedahohichna pidhotovka maibutnoho vchytelia na osnovi innovatsiinykh tekhnolohii* [Professional and pedagogical training of future teachers on the basis of innovative technologies] *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Kontsepsiia NUSH. (2021). [The concept of a new Ukrainian school]. *mon.gov.ua* Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>. (Last accessed: 15.01.2021).
3. Kubanov, R. (2014). *Yakist' vischoi osviti: porivnyal'niy analiz poglyadiv zarubizhnych i vitchiznyanich naukovziv* [The quality of higher education: a comparative analysis of the views of foreign and domestic scholars]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Semychenko, V.A. (1992). *Kontseptsyia tselostnosti y ee realizatsyia v professyonalnoi podhotovke budushchyykh uchytel'ei*. [The concept of integrity and its implementation in the training of future teachers] *Doctor's thesis*. Kyiv. [in Russian].

5. Sydorenko, V.V. (2018). Kontseptualni zasady Novoi ukrainskoi shkoly: tsinnisnosvitohliadni aspekt [Conceptual principles of the New Ukrainian school: value-wise aspect]. *Profesiyni rozvytok fakhivtsiv u systemi osvity doroslykh: istoriia, teoriia, tekhnolohii. Professional development of specialists in the system of adult education: history, theory, technologies*. Kyiv : Agrosvita [in Ukrainian].
 6. Sysoieva, S.O., Sokolova, I.V. (2010). Problemy neperervnoi profesiinoi osvity : tezaurus naukovoho doslidzhennia : nauk. Vydannia. [Problems of continuing professional education: a thesaurus of scientific research]. Kyiv : VD EKMO, 250 p. [in Ukrainian].
 7. Suhomlynskyi, V. (1976). *Vybrani tvory: u 5 tomakh. [Selected works: in 5 volumes]*. Kyiv, T. 1. 591 p. [in Ukrainian].
-

N. A. ANTONIUK

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Teacher of the Cycle Commission of Psychological and Pedagogical Disciplines,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: nadija3009@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-4283-6629>*

S. V. SAVCHUK

*Teacher of the Cycle Commission of Psychological and Pedagogical Disciplines,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: svit0287@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-9218-4913>*

PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER FOR FUNDAMENTAL EDUCATIONAL ACTIVITIES

Abstract. The article highlights the main aspects of the problem of preparing future primary school teachers to conduct end-to-end educational activities. The last normative documents that determine the requirements for pedagogical activity of modern teachers and the necessary competencies of a teacher are analyzed, the reasons for expanding their range for successful professional activity of a modern teacher are determined. The essence of the concept of "professional training" in the views of scientists is considered, the levels of this process are noted. Emphasis is placed on the importance of the educational component in the educational process. It is noted that the educational process of NUSH focuses on moral and ethical and socio-political values, the genesis of the concept of "value" is considered. It is stated that the Concept of the New Ukrainian School recommends the education of strong character traits through cross-cutting experience, a key element of which should be the example of the teacher. The influence of the primary school teacher on the formation of the personality of junior schoolchildren is highlighted. The importance of psychological and pedagogical competence of primary school teachers is highlighted. It is noted that the components of preparation for end-to-end educational activities are not only professional but also personal components. The volume of psychological and pedagogical disciplines and pedagogical practice in the process of preparation in a higher education institution is analyzed. The peculiarities of the formation of humane relations in the process of training future teachers are shown. The most effective forms of work to stimulate the process of educating students of pedagogical colleges are listed. An attempt is made to define the concept of "preparation for end-to-end educational activities". Emphasis is placed on the importance of supporting education reform at the state level to ensure a positive image of teachers, as well as the need for continuous personal growth of teachers, the formation of lifelong learning skills in the training of future professionals.

Key words: primary school teacher, professional training, education, values, end-to-end educational activity.

*Стаття надійшла до редакції 11.03.2021
The article was received 11.03.2021*

УДК 378.147:37.011.3-051 (477.82)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.4>

Г. М. ГОЛЯ

*викладач суспільних дисциплін,
методист навчально-методичного відділу,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: hholya@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-6529-7296>*

Н. Б. БУГАЙЧУК

*викладач фізичного виховання,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: nbugajchuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0002-0914-7629>*

В. Й. ТАРАСЮК

*керівник фізичного виховання,
заслужений працівник фізичної культури і спорту України,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: volodymyrtarasyuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0002-3279-0532>*

РОЛЬ КУРАТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ У ФОРМУВАННІ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Стаття присвячена проблемі формування проєктної культури майбутніх педагогів у взаємодії з куратором академічної групи. Актуальність дослідження визначається необхідністю переосмислення освітньої парадигми та генерації нових ідей щодо модернізації освітнього процесу. Визначено, що професіоналізм сучасного вчителя визначається рівнем сформованості у нього культури проєктної діяльності. Метою дослідження стало теоретичне обґрунтування моделі формування культури дозвілля студентів засобами позааудиторної проєктної діяльності. Подано теоретичний аналіз вітчизняної і зарубіжної науково-методичної літератури, нормативно-правових документів та законодавчої бази. Проаналізовано різні авторські погляди на зміст поняття «проєктна культура» та з'ясовано, що вона є складовою професійної підготовки фахівця будь-якого профілю. Студентська молодь розглядається як цільова зі своїми мріями, бажаннями, інтересами та цінностями, тому створення розвивального середовища в закладі освіти найкраще стимулюватиме студентів до проєктної діяльності та мобільності. Визначено, що куратор академічної групи нині виконує роль фасилітатора, координатора, тьютора та академічного консультанта. Обґрунтовано рівень сформованості у студентів громадянських та здоров'язберезувальних компетентностей на основі проведеного дослідження (анкетування) серед студентів Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. Подано опис успішних проєктів, що реалізовані спільно з місцевими органами влади і громадськими організаціями. Окреслено перспективу розвитку проєктної мобільності студентів закладу освіти в межах України та закордоном.

Ключові слова: проєктна культура, куратор академічної групи, фасилітатор, громадянська та здоров'язберігаюча компетентність, проєкт, оздоровчо-рекреаційні технології, проєктна мобільність.

Вступ

Активне громадянське суспільство є важливою основою будь-якої демократичної держави. Як свідчить досвід зарубіжних країн, рушійною силою соціально-економічного прогресу, реформування системи освіти, духовного і матеріального багатства суспільства є молодь. Сьогодні в Україні проживає близько 11 мільйонів молодих людей віком від 14-ти до 35-ти років, тобто 26% від усього населення держави [портал «Децентралізація» : 2021]. Сучасна молодь відрізняється від своїх попередників горизонтальними поглядами на світ. Молоде покоління патріотичне та свободолобиве, активне та свідоме. Яскравим прикладом національної свідомості молоді є Майдан. Під час першого Майдану (Помаранчева революція, 2004р.) було визначено політичних лідерів, яких підтримувало суспільство, в тому числі й молодь. Другий Майдан (Євромайдан, 2014р.) був акцією без чітко означених лідерів та авторитетів, проте став потужним локомотивом розвитку волонтерського руху в Україні, адже мітингувальники не визнавали жодної влади, окрім своєї. Здавалося різниця в десять років, а ідеологія мислення молодих людей кардинально інша.

Перед освітою XXI століття постала необхідність докорінного переосмислення освітньої парадигми, генерації нових ідей щодо модернізації процесу навчання та виховання студентів, актуалізації технологій та змісту становлення особистості як проєктувальника життя, який здатний творчо розв'язувати проблеми та змінювати на краще власне життя і долю країни.

Провідну роль у розв'язанні визначених завдань відіграють заклади вищої освіти, де не лише здійснюється освітній процес, а й активно реалізується виховна та дозвіллева діяльність студентської молоді. Заклад вищої освіти повинен стати осередком освіченості та духовності, творчою лабораторією та школою гуманізму.

1. Постановлення проблеми

В умовах модернізації, демократизації та інтеграції системи вищої освіти України у європейський освітній простір суттєво зростає роль куратора академічної групи. Діяльність куратора здійснюється на підставі Статуту закладу освіти, регламентується Законом України «Про освіту», законом України «Про

вищу освіту», Стратегією розвитку вищої освіти України, Державною національною програмою «Освіта (Україна XXI ст.)», Стратегією національно-патріотичного виховання, Концепцією Державної цільової соціальної програми «Молодь України», а також положеннями та методичними рекомендаціями, що розроблені та діють у закладі вищої освіти. Аналіз державних документів свідчить, що стратегічним завданням куратора академічної групи є формування патріота та громадянина, небайдужого до долі української держави, економіки, освіти та культури. У Національній доктрині розвитку освіти визначено, що головним завданням вищої школи є професійна підготовка та формування фахівців, здатних до творчості, прийняття оптимальних рішень; таких, що володіють навичками самоосвіти й самовиховання, вміють узгоджувати свої дії з діями інших учасників спільної діяльності [Національна доктрина : 2013].

Проектна діяльність майбутніх педагогів сприяє активному залученню і реалізації життєвих планів студентів, розширює можливості пошуку та використання інформації, дає змогу підвищити впевненість у власних силах, якісніше засвоїти знання, підсилити мотивацію успішного навчання, забезпечити механізм розвитку критичного мислення та вміння шукати шляхи вирішення поставлених завдань, розвивати інтелект, творчі і дослідницькі здібності та вміння мислити абстрактно. Роль куратора академічної групи у формуванні проєктної культури майбутніх педагогів надзвичайно велика. Відповідно до європейських освітніх стандартів, куратор сьогодні виконує функції фасилітатора, координатора освітньої діяльності студента, здійснює духовно-культурний супровід становлення його як особистості, а, отже, є ключовою фігурою суб'єкт-суб'єктних стосунків зі студентом в освітньому процесі. У багатьох закладах вищої освіти куратор починає наповнювати свою діяльність новим змістом – академічний консультант, тьютор (куратор окремого студента або групи студентів), куратор освітньої програми [Лучанінова : 125].

2. Аналіз попередніх досліджень

Дослідженню діяльності та впливу куратора академічної групи на студентство присвячено чимало наукових праць та накопичено

значний теоретико-методичний матеріал. Це свідчить про те, що проблема діяльності куратора не є новою. Доцільно зазначити, що з появою першого навчального закладу з'явився інститут кураторства, який з роками набуває нових рис у визначенні змісту діяльності та характеру взаємовідносин зі студентами. Огляд літератури із піднятої проблеми свідчить, що процес діяльності куратора, його місце та роль у формуванні проєктної культури студентів вивчали зарубіжні та вітчизняні дослідники. Проблеми ролі куратора та його виховної діяльності в академічній групі висвітлено у працях Р. Абдулова, В. Алфімова, В. Базилевича. Принципи, методи та технології роботи куратора досліджували І. Авдєєва, С. Гура, Н. Косарева. Педагогічні умови організації позааудиторної роботи у закладах вищої освіти стали предметом дослідження Т. Куриленко, І. Смирнова, Т. Степура.

У дослідженнях науковців О. Безроровайної, І. Дичківської, В. Тернопільської, Т. Колмієць, В. Лаппо проєктна діяльність є однією із найефективніших форм роботи зі студентською молоддю, адже сприяє формуванню навичок співпраці задля досягнення спільної мети. Дослідники О. Генісаретський, К. Кантор, С. Кримський, В. Сидоренко визначили, що суттєвою особливістю нашого часу є формування проєктної культури, за Брусом Арчером – «третьої культури». Науковці В. Веселова, Л. Забродська, В. Сидоренко, А. Цимбалару, Л. Хоружа відзначили, що продуктивна діяльність людини (закладу, підприємства, організації) розбивається на окремі закінчені цикли, які називаються проєктами, реалізація яких можлива під час формування проєктно-технологічної культури [Забродська: 11].

Низка зарубіжних вчених по-різному трактують особливості формування проєктної культури та її реалізації в освітньому процесі. Зокрема, Ch. Lin. та Sh. Chuang вважають, що формування у студентів цілого ряду компетентностей успішно відбувається під час участі у проєктах [Lin, et al]. J. Kallio та R. Halverson переконані, що проєктна діяльність обов'язково має ґрунтуватися на інтересах та вподобаннях студентів [Kallio, et al]. T. Siqin та S. Kai Wah Chu наголошують на вихованні у студентів колективної відповідальності, яка є основою для продуктивної співпраці та реалізації створених проєктів [Siqin, et al]. Проте, проблема визначення ролі куратора академічної групи у формуванні проєктної культури майбутніх педагогів розглядається поверхнево, що й зумовило актуальність статті.

лізації створених проєктів [Siqin, et al]. Проте, проблема визначення ролі куратора академічної групи у формуванні проєктної культури майбутніх педагогів розглядається поверхнево, що й зумовило актуальність статті.

Мета статті полягає у визначенні ролі куратора академічної групи у процесі формування проєктної діяльності майбутніх педагогів, аналізі стану сформованості у студентів громадянських та здоров'язберігаючих компетентностей та обґрунтуванні моделі формування культури дозвілля студентів засобами позааудиторної проєктної діяльності.

3. Результати та дискусії

Сучасне інформаційне суспільство диктує власні умови життя та впливає на формування особистості. Щоб успішно жити та брати участь у розвитку держави, громадяни повинні бути інформовані та підготовлені. Майбутній вчитель повинен відповідати вимогам сучасного світу: мати високі професійні якості, неповторний світогляд та інноваційний підхід до навчання. Професіоналізм сучасного вчителя визначається рівнем сформованості у нього культури проєктної діяльності. Вміння прогнозувати, планувати, конструювати та моделювати освітній процес є пріоритетними у підготовці майбутніх педагогів. Тому зростає значення актуальності формування проєктної культури особистості.

Феномен проєктної культури привертає все більшу увагу науковців і дослідників з різних галузей науки та стає важливою складовою сучасного освітнього процесу. На думку В. Сидоренка і А. Брехунця, проєктна культура – це рівень розвитку перетворювальної діяльності людини, що виражений у сукупності досягнутих технологій матеріального і духовного виробництва, який дозволяє йому ефективно брати участь у сучасних технологічних процесах на основі гармонійної взаємодії з природою, суспільством і технологічним середовищем, тобто комфортність тріади: природа – суспільство – техносфера. Проєктна культура повинна розглядатися як одна зі сторін багатогранної загальної культури людства, яка надзвичайно важлива для подальшого прогресивного розвитку цивілізації. Вона визначає рівень розвитку суспільства, спрямовує технічний прогрес, сприяє реалізації інтелектуальних

знань, творчого і духовного потенціалу нації [Сидоренко : 275].

Л. Хоружа розглядає проектну культуру як якісну характеристику вчителя, яка свідчить про його здатність до організації та здійснення проектної технології. Проектна культура вчителя, на думку науковця, відображає сукупність проектних способів інноваційного перетворення педагогічної дійсності на основі прогнозування, планування, управління, конструювання та моделювання освітніх явищ, процесів і систем [Хоружа : 13].

Термін «проектна культура» Л. Бережна пояснює як соціально-прогресивну творчу діяльність та стиль мислення особистості, реалізація якої необхідна для успішного здійснення освітнього процесу [Бережна : 3].

На нашу думку, проектна культура є елементом педагогічної культури та забезпечує ефективність творчих пошуків майбутніх педагогів. Формування проектної культури майбутніх педагогів є складним, динамічним та безперервним процесом, який визначається активністю самих студентів. Становлення проектної культури повинно відбуватися у навчальній та позанавчальній діяльності студентів, коли стимулюється пізнання освітнього середовища, планування дозвілля та закладаються основи професійної діяльності. Особистісний розвиток кожного студента та оволодіння професійними якостями відбувається у тісній взаємодії з куратором академічної групи. В. Сухомлинський у книзі «Сто порад учителям» писав: «...Від нас, від нашого вміння, майстерності, мудрості залежить її (людини) життя, здоров'я, розум, воля, громадянське й інтелектуальне обличчя, її місце і роль у житті, її щастя» [Сухомлинський : 256]. К. Ушинський зазначав: «У вихованні все повинно базуватися на особистості вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості. Ніякі статuti і програми, ніякий штучний організм закладу, хоч як хитро він був придуманий, не може замінити особистості у справі виховання» [Ушинський : 82].

Отже, куратор академічної групи повинен втілювати у собі організатора, інформатора, батька, психотерапевта, приятеля, безтурботного студента та адміністратора. Саме куратору академічної групи відводиться важлива роль

у процесі становлення особистості студента, згуртуванні колективу, створенні психологічного комфорту, організації дозвілля. Проаналізувавши праці П. Лучанінова та В. Сипченка нами визначено такі провідні функції діяльності куратора:

- діагностична (моніторинг динаміки освітнього процесу, професійного зростання);
- організаторська (планування дозвілля студентів);
- комунікативна (спілкування зі студентською молоддю);
- виховна (формування цінностей);
- аналітична (аналіз діяльності студентів);
- контролююча (виявлення та ліквідація проявів негативної поведінки).

Реалізація функцій діяльності куратора академічної групи можлива під час вирішення завдань:

- сприяння саморозвитку особистості,
- реалізація творчого потенціалу,
- забезпечення соціального захисту студента,
- створення необхідних умов для особистісного розвитку та професійного становлення студентів.

Форми та методи розв'язання поставлених завдань досить різноманітні: години спілкування, бесіди, дискусії, тематичні вечори, творчі зустрічі, екскурсії, соціальні проекти та інше. Важливими педагогічними умовами формування проектної культури майбутніх педагогів є створення розвивального середовища, яке стимулюватиме студентів до проектної діяльності, мобільності та відкритості закладу вищої освіти, який швидко реагує на зміни, наявність зв'язків з громадськими організаціями та активне залучення студентів до створення проектів.

Правильно організоване дозвілля є актуальним на усіх рівнях життя, бо формує цінності, ідеали та світогляд. Однією з важливих педагогічних проблем є формування патріотизму, громадянської та здоров'язберезувальної компетентності у молоді. Від того, на якому рівні сформовані почуття патріотизму та національної гідності в студентів залежить майбутнє України. Відповідно до Професійного стандарту вчителя початкових класів громадянська компетентність відноситься до загальних

компетентностей, а здоров'язберігаюча – до професійних [Професійний стандарт : 2020]. У зв'язку з цим для успішної реалізації поставленого завдання доцільним було виявити стан сформованості патріотизму у студентів та їх вміння організувати власну оздоровчо-рекреаційну діяльність. Проведення анкетування показало, як сучасна молодь розуміє поняття «патріотизм», чи вважає себе патріотами, кого вважає своїм ідеалом, яким видам оздоровчо-рекреаційних технологій віддає перевагу.

Дослідження проводилося серед студентів I та II курсів спеціальності «017 Фізична культура і спорт» (освітній ступінь «Бакалавр») Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. В анкетуванні взяло участь 156 студентів. Аналіз результатів свідчить про те, що 40% респондентів пояснюють поняття «патріотизм» як любов до Батьківщини, 12% – відданість Батьківщині, 10% – захист Батьківщини, 8% – шанобливе ставлення до Батьківщини. Таким чином, більшість студентів правильно розуміє та трактує поняття «патріотизм». Щодо розуміння поняття «оздоровчо-рекреаційні технології», то лише 26% студентів розуміють його сутність, 47% – розуміють частково, 27% – не розуміють. На запитання: «Чи модно зараз в Україні бути патріотом?» 70% опитаних погодилися з тим, що патріотизм нині в тренді. Однак, як свідчать відповіді на питання «Яким ви бачите своє майбутнє?», значна частина студентів налаштована песимістично, що свідчить про невизначеність у житті та важкі реалії сьогодення.

Про значні прогалини у сформованості громадянської компетентності студентів свідчить низька активність участі в акціях вшанування пам'ятних історичних дат, хоча більшість опитаних студентів (78%) стверджують, що святкують національні та державні свята, дотримуються звичаїв та обрядів. Ідеалом патріота для 25% респондентів є Т. Г. Шевченко, який боровся за справедливість та любив свою Батьківщину. 15% респондентів вважають ідеалом добровольців зони АТО, 13% – учасників військових дій 1941-1945 років, 10% – рідних, вчителів, знайомих, а 18% опитаних студентів не мають ідеалів. Це свідчить про те, що дух патріотизму потрібно підіймати на новий рівень, зважаючи на соціально-економічну ситуацію сьогодення.

Стан сформованості здоров'язбережувальної компетентності свідчить, що близько 75% студентів дійсно намагаються дотримуватися здорового способу життя. Респонденти відмічають, що активно займаються оздоровлювальними видами спорту та прагнуть до формування навичок здоров'язбереження. Частина студентів (25%) швидше дотримуються раціонального способу життя, але мають ще резерви для підвищення продуктивності за рахунок доцільної організації своєї позанавчальної діяльності. Це пояснюється тим, що у 38% опитаних студентів недостатньо знань та умінь для планування та організації власної оздоровчо-рекреаційної діяльності. Проте, серед опитаних студентів значна частина у вільний час відвідує секції з волейболу, футболу, баскетболу (25%), займається оздоровчим бігом і ходьбою (27%), туризмом (23%), фітнесом та аеробікою (19%), водним видом спорту (6%).

Отримані результати під час моніторингу свідчать, що рівень сформованості досліджуваних компетентностей у молоді різний: у 15% респондентів він високий, у 45% – середній та у 40% – низький. Основними проблемами, на наш, погляд є:

- недостатня обізнаність історичним минулим нашої держави;
- незавершений процес формування національної гідності та свободи;
- невмотивований інтерес до історичних пам'яток;
- низька мотивація до здоров'язбережувальної діяльності та регулярної рухової активності,
- недостатнє засвоєння теоретичних знань і практичних умінь щодо підвищення фізичної підготовленості та функціональних можливостей.

Куратору академічної групи з метою підвищення національної свідомості студентів та покращення рівнів їх громадянської та здоров'язбережувальної компетентностей необхідно використовувати інноваційні форми роботи, зокрема тренінги, дослідження, участь у соціальних проєктах ініційованих місцевими органами влади та створення власних проєктів на базі закладу освіти чи у співпраці з громадськими організаціями. Важливою умовою при цьому є безпосередній зв'язок теоретичних знань із конкретною діяльністю (участь у благодійних секціях, волонтерство, вшанування

пам'ятних дат, зустрічі з ветеранами та учасниками АТО). Така діяльність змусить студентів відчувати себе справжніми патріотами своєї держави через усвідомлення власної причетності до минулого, теперішнього і майбутнього України.

Формування громадянських компетентностей під час використання оздоровчо-рекреаційних технологій в освітньому процесі Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради знайшло своє відображення у створенні та реалізації цілої низки успішних проєктів. Щорічно восени за підтримки Волинської обласної державної адміністрації, ГО «Членів родин загиблих воїнів в АТО «Надія», Волинського обласного центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» проводиться Всеукраїнський патріотичний легкоатлетичний забіг в пам'ять про загиблих воїнів «Шаную воїнів, біжу за героїв України». Проведення патріотичного забігу є проявом поваги та гордості за тих героїв України, які віддали власні життя за мир у державі.

У межах партнерства з Волинським обласним центром національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства ініційовано та реалізовано туристичний похід по річці Турія, під час якого учасники вправлялися у водних видах туризму. Ще одним успішним проєктом стала першість з пішохідного туризму і спортивного орієнтування у Центральному парку ім. Лесі Українки міста Луцька. Туристичні маршрути знайомлять молодь з краєзнавчими пам'ятками та об'єктами природно-заповідного фонду.

Революційні події Майдану не пройшли осторонь студентську молодь. Активну громадянську позицію щодо утвердження цінностей Гідності та Свободи нашого суспільства продемонстрували студенти закладу у документальному фільмі «Революція Гідності», який зняли спільно зі студією кінематографу «Волинь». Студенти є активними учасниками благодійних акцій, що організуються місцевою владою, наприклад «Рятуймо Україну РАЗОМ» та ініційованих самостійно: «Від серця до серця», підтримуючи військових у зоні АТО та допомагаючи дітям-сиротам. Під час реалізації таких проєктів студенти проявляють соціальну активність, небайдужість та формують волонтерські якості.

Всесвітня пандемія, пов'язана з COVID-19, внесла свої корективи в освітній процес та дозвілєву діяльність, позбавивши студентів можливості живого спілкування. На підтримку проєкту Національного олімпійського комітету України «Тренуйся вдома», який стартував минулої весни, викладачі та студенти коледжу організували власний челендж «Тренуйся разом з нами». Мета проєкту полягала у відеозаписі власного тренування (ранкової зарядки, гімнастики на свіжому повітрі, вправ з м'ячем) та поширення через сторінки у соціальних мережах. Така діяльність стала хорошим мотиватором здорового способу життя.

Неповторною сторінкою у житті кожної людини є студентські роки. З особливим трепетом її відкривають студенти-першокурсники. Пріоритетом у роботі педагогічного колективу на чолі з куратором академічної групи є допомога під час адаптації до нових умов навчання, середовища ровесників, відповідальність за самостійне та доросле життя. Доброю традицією стала співпраця з Молодіжним центром YouthСфера щодо підготовки та реалізації проєкту «Я – успішний студент-першокурсник», який традиційно стартує в перший місяць навчання та дає можливість студентам уникнути психологічних бар'єрів під час адаптації.

Прагнення інтегруватися у Європейський простір вищої освіти як сучасний, інноваційний, прогресивний заклад вищої освіти знайшло своє відображення у щорічному святкуванні Європейського дня мов. Цілу низку успішних проєктів було реалізовано цього року: тематична руханка (флешмоб) «Завітай в Україну», брейн-ринг «Країнами Європи» майстер-клас з англійської мови спортивної термінології «Європейська мова спорту», вечір поезії «Poet's corner». Створення та реалізація такого роду проєктів стимулює викладачів та студентів до належного опанування іноземними мовами та формує підґрунтя для міжнародної мобільності.

Висновки

Проєктна культура є складовою професійної підготовки фахівця будь-якого профілю, здійснює вирішальний вплив на процес і результат професійної діяльності, сприяє зростанню продуктивності та ефективності праці. Таким чином, проєктна культура передбачає формування майбутнього педагога як творчої особистості,

яка має постійну потребу в самоосвіті та у самовдосконаленні. Процес формування проектно-культури має бути направлений на створення інноваційного середовища в закладі освіти. Динаміка цього процесу може бути забезпечена лише тоді, коли проектна культура функціонуватиме в педагогічному досвіді вчителя систематично. Тому перед куратором академічної групи стоїть завдання активно залучати студен-

тів до реалізації соціальних проектів та ініціювати створення власних відповідно до інтересів та вподобань. Перспективними завданнями щодо формування проектно-культури майбутніх педагогів ми вбачаємо у більш ширшому залученні студентів до різноманітних соціальних, благодійних, мистецьких, спортивних, патріотичних проектів та розвитку проектно-мобільності в межах України та закордоном.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бережна Л. Проектна культура як основний спосіб реалізації інноваційної педагогічної діяльності. *Теорія та методика управління освітою*. Київ, 2010. № 3. С. 2–4.
2. Забродська Л., Онопрієнко В., Хоружа Л., Цимбалару А. Інформаційно-методичне забезпечення проектно-технологічної діяльності вчителя: науково-методичний посібник. Харків: Видавнича група «Основа», 2007. 208 с.
3. Лучанінова П. Куратор академічної групи як ключовий суб'єкт виховної системи ВТНЗО. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Сєверодонецьк: СНУ ім. В. Даля 2017. Вип. 1(76). С. 120–132.
4. Молодіжна політика в умовах децентралізації : портал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.gov.ua/youth> (дата звернення: 22.03.2021).
5. Національна доктрина розвитку освіти України : Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10> (дата звернення: 23.03.2021).
6. Професійний стандарт вчителя початкових класів : наказ Мінекономіки від 23.12.2020 р. № 2736. URL: https://nus.org.ua/wpcontent/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf (дата звернення: 26.03.2021).
7. Сидоренко В., Брехунець А. Сутність поняття проектно-культури. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Переяслав-Хмельницький, 2013. Вип. 28, т. 1 : Педагогіка. Психологія. Філософія. С. 270-278.
8. Сухомлинський В. Вибрані педагогічні твори в 5 томах. Т. 2. Київ: Радянська школа, 1976. 420 с.
9. Ушинський К. Твори в 6 томах. Т. 1. Київ : Радянська школа, 1952. 123 с.
10. Хоружа Л. Проектна культура вчителя: етичний компонент. *Шлях освіти*. Харків, 2006. № 4. С. 11–15.
11. Sypczenko, W., Sypczenko, O. Praca kuratora w celu kształtowania obywatelskości wśród młodzieży studenckiej. *Wychowanie dzieci i młodzieży w społeczeństwie demokratycznym*. Warszawa, 2013. С. 132–144.
12. Lin Ch., Chuang Sh. (2019). Using team projects for making short films to cultivate students' interdisciplinary competencies. *Interactive Learning Environments*. URL: <https://doi.org/10.1080/10494820.2018.1451900> (Last accessed: 24.03.2021).
13. Kallio J., Halverson R. (2020). Distributed leadership for personalized learning. *Journal of Research on Technology in Education*. URL: <https://doi.org/10.1080/15391523.2020.1734508> (Last accessed: 22.03.2021).
14. Siqin T., Kai Wah Chu S. (2019). How students take collective responsibility for productive collaboration: an empirical examination of online discourse. *Interactive Learning Environments*. URL: <https://doi.org/10.1080/10494820.2019.1636081> (Last accessed: 22.03.2021).

REFERENCES

1. Berezhna, L. (2010). Proektna kultura yak osnovnyi sposib realizatsii innovatsiinoi pedahohichnoi diialnosti. [Project culture as the main way of realization of innovative pedagogical activity]. *Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu*, 3, 2–4 [in Ukrainian].
2. Zabrodska, L., Onopriienko, V., Khoruzha, L., Tsymbalaru, A. (2007). *Informatsiino-metodychne zabezpechennia proektno-tekhnologichnoi diialnosti vchytelia: naukovo-metodychnyi posibnyk*. [Information and methodical support of design and technological activity of the teacher: scientific and methodical manual]. Kharkiv: Vydavnycha hrupa "Osnova" [in Ukrainian].
3. Luchaninova, P. (2017). Kurator akademichnoi hrupy yak kliuchovyi subiekt vykhovnoi systemy VTNZO. [Curator of the academic group as a key subject of the educational system of VTNZO]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka*. Sievierodonetsk: SNU im. V. Dalia, 1(76). S. 120–132 [in Ukrainian].
4. Molodizhna polityka v umovakh detsentralizatsii: portal „Detsentralizatsiia” (2021). [Youth policy in the context of decentralization: the portal “Decentralization”]. URL: <https://decentralization.gov.ua/youth> (Last accessed: 22.03.2021) [in Ukrainian].
5. Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy (2013). [National doctrine of education development of Ukraine: Decree of the President of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10> (Last accessed: 23.03.2021) [in Ukrainian].

6. Profesiyni standart vchytelia pochatkovykh klasiv : nakaz Minekonomiky (2020). [Professional standard of primary school teachers: order of the Ministry of Economy]. Retrieved from https://nus.org.ua/wpcontent/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf (Last accessed: 26.03.2021) [in Ukrainian].
7. Sydorenko, V., Brekhunets, A. (2013). Sutnist poniattia proektnoi kultury [The essence of the concept of project culture]. *Humanitarnyi visnyk DVNZ "Pereiaslav-Khmelnyskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody"*. Pereiaslav-Khmelnyskyi, 28, 1: Pedahohika. Psykholohiia. Filosofiia. 270-278. [in Ukrainian].
8. Sukhomlynskyi, V. (1976). *Vybrani pedahohichni tvory v 5 tomakh [Selected pedagogical works in 5 volumes]*. T. 2. Kyiv: Radianska shkola [in Ukrainian].
9. Ushynskyi, K. (1952). *Tvory v 6 tomakh [Works in 6 volumes]*. T. 1. Kyiv: Radianska shkola [in Ukrainian].
10. Khoruzha, L. (2006). Proektna kultura vchytelia: etychnyi komponent [Teacher project culture: ethical component]. *Shliakh osvity*. Kharkiv, 4. 11–15 [in Ukrainian].
11. Sypczenko, W., Sypczenko, O. (2013). Praca kuratora w celu kształtowania obywatelskości wśród młodzieży studenckiej [Curator's work in order to shape citizenship among student youth]. *Wychowanie dzieci i młodzieży w społeczeństwie demokratycznym*. Warszawa, 132–144. [in Poland].
12. Lin, Ch., Chuang, Sh. (2019). Using team projects for making short films to cultivate students' interdisciplinary competencies. *Interactive Learning Environments*. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/10494820.2018.1451900> (Last accessed: 24.03.2021).
13. Kallio J., Halverson R. (2020). Distributed leadership for personalized learning. *Journal of Research on Technology in Education*. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15391523.2020.1734508> (Last accessed: 22.03.2021).
14. Siqin T., Kai Wah Chu S. (2019). How students take collective responsibility for productive collaboration: an empirical examination of online discourse. *Interactive Learning Environments*. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/10494820.2019.1636081> (Last accessed: 22.03.2021).

G. M. GOLYA

*Lecturer of Social Sciences,
Academic Registrar at the Academic Services Office,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: hholya@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-6529-7296>*

N. B. BUGAYCHUK

*Physical Education Trainer,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: nbuhajchuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0002-0914-7629>*

V. Y. TARASYUK

*Head of Physical Education Department,
Honored Worker of Physical Culture and Sports of Ukraine,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: volodymyrtarasyuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0002-3279-0532>*

THE ROLE OF THE ACADEMIC GROUP CURATOR IN THE FUTURE TEACHERS' PROJECT CULTURE DEVELOPMENT PROCESS

The article is devoted to the problem of forming the project culture of future teachers in cooperation with the curator of the academic group. The relevance of the study is determined by the need to rethink the educational paradigm and generate new ideas for the modernization of the educational process. It is determined that the professionalism of a modern

teacher is determined by the level of formation of his culture of project activities. The aim of the research was the theoretical substantiation of the model of formation of students' leisure culture by means of extracurricular project activities. Theoretical analysis of domestic and foreign scientific and methodical literature, normative-legal documents and legislative base is given.

Different author's views on the meaning of the concept of "project culture" are analyzed and it is found that it is a component of professional training of any profile. Student youth is seen as a target with their dreams, desires, interests and values, so the creation of a developmental environment in the educational institution will best stimulate students to project activities and mobility.

It has been determined that the curator of the academic group currently acts as a facilitator, coordinator, tutor and academic consultant. The level of formation of students' civic and health-preserving competencies on the basis of the conducted research (questionnaire) among the students of the Municipal Institution of Higher Education "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council is substantiated. A description of successful projects implemented jointly with local authorities and NGOs is provided. The prospects for the development of project mobility of students of educational institutions within Ukraine and abroad are outlined.

Key words: project culture, curator of the academic group, facilitator, civic and health competence, project, health and recreational technologies, project mobility.

Стаття надійшла до редакції 09.04.2021

The article was received 09.04.2021

УДК 378.04

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.5>

ЖИВКА ПЕНЕВА ЖЕЛЯЗКОВА

преподавател по икономически дисциплини,

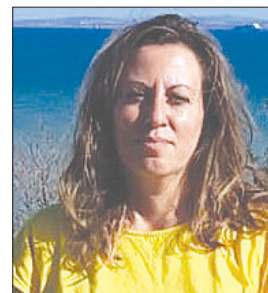
Професионална гимназия по икономика

“Георгий Стойков Раковски”,

град Ямбол, Република България

Електронна поща: jelyazkova.j@abv.bg

<https://orcid.org/0000-0002-0678-2475>

ИНТЕРАКТИВНИТЕ МЕТОДИ ЗА РАБОТА В ГРУПА В ОБУЧЕНИЕТО ПО «СЧЕТОВОДСТВО НА ПРЕДПРИЯТИЕТО»

Статията е посветена на обосноваване на потенциала на интерактивните методи на преподаване, по-специално груповата работа, в обучението на бъдещи счетоводни специалисти. Задачи на статията станаха: да се уточни понятието интерактивни методи и да се характеризират тези видове, които ще се прилагат в изследването; да се разкрият възможностите им за приложение в обучението по счетоводство на предприятието. Особена актуалност придобива темата сега, когато широко разпространение имат информационните технологии в обучението. Те позволяват да се създават интерактивни обучаващи програми, оказващи допълнителна помощ на учениците при усвояване на учебните програми и при развитие на познавателните им дейности.

Счетоводството се развива непрекъснато и намира все повече приложения. Всички предприятия, здравни заведения и всички останали институции са свързани с приложение на счетоводния апарат и счетоводни методи. Като се има предвид настоящото и бъдещото развитие на науката и техниката, то трудно може да се посочи област, в която счетоводството да няма пряко или косвено влияние, създадени са много счетоводни софтуери за улесняване на работата на оперативния счетоводител, спестяването на времето и разходите за труд, точност на резултатите. Но тези програми се управляват единствено от добре подготвени счетоводни къдри – нашите ученици.

Резултатите от настоящото изследване показват, че груповата работа заема важно място в бъдещото развитие на икономическото образование. Прилагането му в днешни условия може да доведе до желан резултат, ако използването му е прецизно и добре премислено.

Днес все повече се налага необходимостта от ефективен учебен процес, съобразен с новите тенденции в образованието, при които всяко дете е в центъра на образователно-възпитателния процес със своята самобитност, специфична култура, етническа принадлежност и социален опит.

Ключови понятия: интерактивните методи на преподаване, интерактивни обучаващи програми, груповата работа, дидактическите стратегии и технологии, ефективността на обучението, професионална подготовка по «Счетоводство на предприятието».

Увод

Реалните измерения на извършващите се процеси в обществото поставят много въпроси пред педагогическите специалисти днес. Те са свързани както с преосмислянето на целите които си поставят педагозите, така и с промяната на характера на педагогическото взаимодействие, с извеждане на нови приоритети в дидактическите стратегии и технологии.

В последните години особено много се говори за интерактивните методи на обучение – съвременен модел за изграждане на образователен диалог. Интерактивността е важна, защото максимални резултати се получават, когато всеки ученик отразява учебната действителност, прилага знанията си на практика и прави заключения.

Ефективността на обучението зависи от много фактори, един от които е ангажираността на ученика в свързани с обучението дейности. Учениците не трябва само да стоят в клас, да слушат учителя, да запомнят неговите думи и да отговарят на въпросите му, а да дискутират за това, което изучават, да го свързват със своя личен опит, да го прилагат в ежедневието си. Правейки това, те изучават част от себе си.

В часовете по счетоводство чрез методологията на интерактивното обучение учениците показват, че не са пасивни получатели на чужди знания, а активни конструктори на своето собствено и чуждо знание. Под умелото ръководство на учителя, те анализират, интерпретират, задават открити въпроси водещи до диалог, има живот и емоции.

1. Постановка на проблема

Счетоводната отчетност е най-рано обособеният се клон в системата на стопанската отчетност. Счетоводството е наука, която систематично отразява и описва стопанските операции в едно предприятие, за да може да представи по подходящ начин неговото финансово състояние към определен момент или в развитие за определен период от време.

Счетоводството се развива непрекъснато и намира все повече приложения. Всички предприятия, здравни заведения и всички останали институции са свързани с приложение на счетоводния апарат и счетоводни методи. Като се има предвид настоящото и бъдещото развитие на науката и техниката, то трудно може да се посочи област, в която счетоводството да няма пряко или косвено влияние, създадени са много счетоводни софтуери за улесняване на работата на оперативния счетоводител, спестяването на времето и разходите за труд, точност на резултатите. Но тези програми се управляват единствено от добре подготвени счетоводни къдри – нашите ученици.

Изучаването на дълготрайните материални активи по «Счетоводство на предприятието» е сложен, непрекъснат, целенасочен и организационно-технически процес, който се осъществява по определена технология с помощта на система от методи и средства, целящ постигането на ефективни резултати. Той показва първите стъпки от развитието на бъдещия финансист, организира у него принципност, целенасоченост и изгражда неговите социални умения.

Задачи на изучаването:

1. Да се уточни понятието интерактивни методи и да се характеризират тези видове, които ще се прилагат в изследването.

2. Да се разкрият възможностите им за приложение в обучението по счетоводство на предприятието.

2. Резултати и дискусии

Интерактивното обучение е обучение, основаващо се на взаимодействието на учениците с учебната среда, която служи като област, в която се усвоява опита.¹

Ученикът е пълноправен участник в учебния процес и неговия опит служи за основен източ-

ник на учебно знание. Педагогът не дава готови знания, а подбужда участниците към самостоятелно търсене на решение. В сравнение с традиционното обучение при интерактивното обучение се променя взаимодействието между педагога и ученика: активността на педагога отстъпва място на активността на учащите се, неговата задача се свежда до създаване на условия за развитие на техните инициативи.

Особена актуалност придобива темата сега, когато широко разпространение имат информационните технологии в обучението. Те позволяват да се създават интерактивни обучаващи програми, оказващи допълнителна помощ на учениците при усвояване на учебните програми и при развитие на познавателните им дейности.

Използването на интерактивни модели на обучение изискват моделиране на жизнено ситуации, използване на ролеви игри, съвместно решаване на даден проблем. Изключва се доминирането на който и да е участник в учебния процес или на която и да е идея. Това е основа на хуманния, демократичен подход към обучението.

Рационалната организация на груповата учебна дейност на учениците създава големи възможности за усъвършенстване на класно-урочната система. Някои автори я разглеждат като форма на обучение, а други като метод на обучение. За нейното означение се използват различни термини като: групово обучение, групово учене, групово преподаване и др.

М. Виноградова приема груповата работа като сътрудничество, базиращо се на равнопоставеност и равноправност в изпълнение на познавателните задачи под ръководството на учителя.²

М. Виноградова и И. Первин възприемат груповата учебна работа като едно от равнищата на колективната познавателна дейност. Най-високото равнище, според тях, е съвместна дейност, при която всеки ученик постига една обща цел, различна от целта на другите, но с тяхно присъствие.³

Независимо, че това е типична индивидуална работа, присъствието им влияе върху

² Виноградова, М., Первин, И. Колективната познавателна дейност и възпитанието на учениците, 1978, с. 40.

³ Пак там, с. 40.

¹ Андреева, Г. Социална психология, София, 1983, с. 221.

качественото изпълнение на учебните задачи, на техните резултати. На второто равнище се поставя работата по двойки, а на трето – груповата учебна дейност.

Груповата работа се отличава с това, че индивидуалната учебна дейност се съчетава с тази на групата – тя работи като единно цяло. Не съществува разлика между структурата на общуването в малките и големите групи, тя е преди всичко в броя на участващите в тях.

Груповата работа се определя към общите организационните форми на обучение с възможност за приложение на богата гама от конкретни форми: урок, семинар, дискусия и др.

Социалните умения се формират и развиват в социална среда. Един от пътищата за това е наблюдението и научаване опита на другите.

Социални умения се формират чрез всички методи на обучение. Днешния свят на труда изисква работа в екип. Затова най-подходящия метод за комплексно формиране на социални умения е работа в група или т.нар. педагогическа технология – обучение в сътрудничество.⁴

Какво може да даде групата на организацията и на индивида⁵

Работата в група е социална форма на преподаване, свързваща усвояването на знания и умения с изучаването на форми на междуличностни отношения. При нея групата не се възприема като едно цяло, но не и чрез отделните му представители.

Ролята на преподавателя се променя в сравнение с тази при фронталното преподаване. По време на занятието преподавателят е организатор, консултант, активен наблюдател, инструктор и провокатор. Изключително важна е неговата роля при обсъждане и обобщаване на резултатите и тяхната оценка.

3. Приложение на работа в група в обучението по «Счетоводство на предприятието»

Този метод помага за разширяване на общуването между самите ученици и между учителя и учениците от друга страна. При него се обогатяват стереотипните представи, възприятия и оценки. Груповата работа развива

и стимулира междуличностната чувствителност и оказва положителен ефект върху съзнанието и поведението на учащите се. Развива се готовността у ученика да ръководи една група, т.е. да поема специални отговорности и ефективно да участва в работата на групата. Тя допринася за формиране на организационната култура на учениците. Предимствата, които има груповата работа позволяват да се вземат под внимание различията в интересите на учениците към определени учебни дейности.

При всички сфери на приложение на груповата работа като елемент на интерактивните методи се постига висока познавателна активност, усилена мисловна дейност, и мобилизиране на собствените сили. Това предполага самостоятелен пренос на знания и умения в нова ситуация.

При обучението по икономически дисциплини най-общо груповата работа се разпределя на следните работни етапи: на планиране и разпределение на работата, на провеждане на груповата работа и на представяне на резултатите.⁶

В практическата работа при детайлизацията на тази структура се получават следните фази на груповата работа:

Фаза 1: Изясняване на организационните рамкови условия

Към организационните рамкови условия спада времето и оптималното групово помещение. Стаята трябва се преобразува в подходящо за груповата работа помещение. Масите се събират и около тях се нареждат столовете; при предварително планирана груповата работа това се прави още в междучасието.

Фаза 2: Избор на тема за груповата работа

Груповата работа е подходяща за дисциплинатата Счетоводство на предприятието. Ето защо, като се има предвид учебния план и целите, които трябва да се постигнат се избира подходяща тема – индивидуално практическо задание. То се разработва след изучаване на определен цикъл от уроци.

Колкото по-голяма е вътрешната мотивация на учениците, толкова по-сигурен е успехът на груповата работа. Ето защо още в тази фаза се установява, дали те проявяват интерес към избраната тема и преди всичко, дали могат професионално да се справят със задачите. Трябва да се обмисли

⁶ Афф Йозеф. Икономическа дидактика. Кьолн / София / Виена. 1998 г.

⁴ Димитрова, Труфка. Формиране на социални умения в обучението по икономика чрез работа в група, София, 2001, Автореферат. с.104.

⁵ Димитрова, Труфка. Формиране на социални умения в обучението по икономика чрез работа в група, София, 2001, Автореферат. с.104.

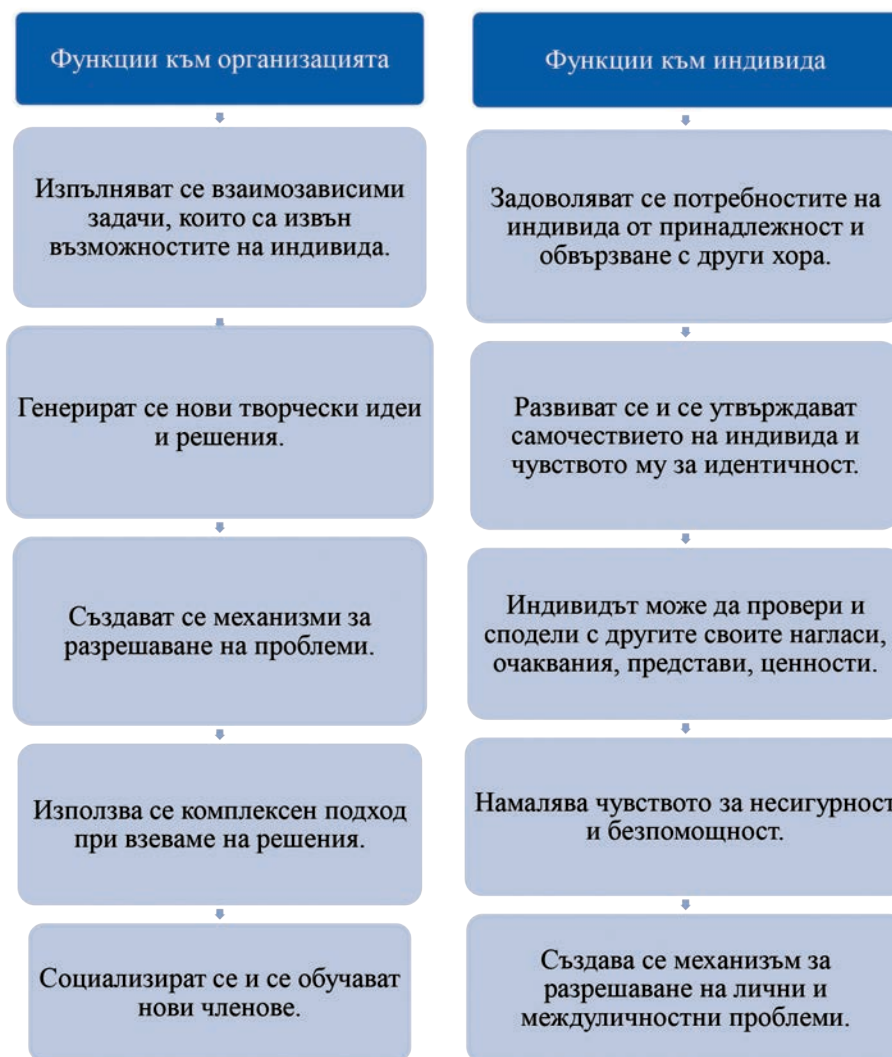

Рис. Формиране на социални умения в обучението по икономика чрез работа в група

и дали могат да се съберат достатъчно работни материали в помощ на учебния процес.

Фаза 3: Структуриране на груповата тема

Темата трябва да се формулира прецизно и целите, които трябва да се постигнат чрез тази груповата тема, трябва да се заявят ясно. Изборът на определена тема се нуждае от известно насочване и съгласие от страна на участниците в групата.

Когато работят в група целта е работа по една и съща тема, която цели различни резултати. Когато започват да обработват информацията е необходимо да мислят креативно и от всички задания на групата да направят правилния избор.⁷

⁷ Димитрова, Труфка. Формиране на социалните умения в обучението по икономика чрез работа в група, София, 2001. Автореферат, с.110.

Темата, която е зададена след приключване на цикъла от уроци за дълготрайните материални активи – Отчитане на придобиването на дълготрайните материални активи в предприятие, като всеки ученик прави кратка анотация за своето предприятие и съставя практическа задача, като осчетоводява стопански операции и съставя счетоводни документи. /Приложение – Практическо задание на Патрисия Красиминова, ученичка от 10в клас/.

Фаза 4: Подготовка на работни материали

Груповата работа е по-продължителна (няколко учебни часа), затова учениците сами се заемат с набавянето на информация.

Фаза 5: Работа по темата В тази фаза започва същинската груповата работа на учениците. Раздават се писмените работни указания и правилата на играта при груповата работа.

При групова работа по различни теми устното поставяне на задачите за всяка група би отнело твърде много време. Едно писмено работно указание предполага формулиране на ясно учебните цели и указания в подготвителната фаза, а не в последния момент.

Дават се консултации само при нужда от такива, в тази фаза. Все още не трябва да коригира работата на обучаемите или да се улесняват. Самата групова работа е и остава продукт на дейността на групата.

Груповата работа не винаги протича без проблеми, понякога възникват трудности. Такива конфликти обаче не бива да се отминават без внимание или да се решават от ръководителя, групата трябва да ги реши сама.

В тази фаза при работа в група се усвояват социалните умения. Нагласа за изслушване, оказване на внимание на човека срещу нас, интерес към това, което споделя – пасивно изслушване. Активното слушане означава оказване на признание за значимостта на това, което слушаме и простите техники, които трябва да упражняваме са: изясняването – задаване на допълнителни въпроси; перифразирание, обобщаване. Внимателното слушане позволява да се следят чувствата на партньора, а отразяването на чувствата е един от най-силните инструменти за сближаване между хората.

При възникване на конфликт само с диалог се улеснява търсенето на решение.

Фаза 8: Представяне на груповите резултати

Различните начини на представяне зависят от методическите познания на учениците, от темата на груповата работа, но и от времето за работа по дадена задача / проблем.

Това се извършва след като всеки разработи неговата част като зададена домашна работа. Тогава екипа събира и отново прави анализ на обобщените резултати.

Фаза 8: Обобщаване на резултатите – гарантиране

В началните фази на груповото преподаване се събират и обобщават резултатите, събират се частичните резултати и се сравняват с постановката на задачата. В зависимост от качеството на представяне на отделните групи фазата може да е по-дълга или по-къса, при което трябва да се има предвид, че груповата работа по диференцирана тема се нуждае от по-дълго

обсъждане, отколкото груповата работа по една и съща тема.

Преподавателят настоява обучаемите да вземат отношение по съдържанието на всички групови работи. Едва накрая преподавателят сам дава оценка на груповите работи.⁸

Учебният материал по дисциплината „Счетоводство на предприятието“ позволява приложение на груповата работа при по-голямата част от уроците. Освен чрез предварително планиране от учителя, изборът на тема за групова работа може да се провокира и от учениците. В този случай вътрешната мотивация на учениците е голяма и това гарантира успех при провеждането и.

Опитът показва, че по-добри резултати се постигат при относително постоянните групи от ученици, които работят през цялата учебна година или през един срок.

Учебната дисциплина „Счетоводство на предприятието“ дава възможност за използване при групова работа на различни работни материали – нормативна литература, външни информационни ресурси, нагледни пособия и др. Използват се писмени работни указания и правилата на играта при групова работа. Същинската фаза е работата по темата в групата.

Начинът за представяне на груповите резултати е от решаващо значение за ефективността на груповата работа.

Най-важните основания за приложение на интерактивни методи при обучението по Предприемачество са свързани с повишаване на познавателната и мотивационна ефективност на обучението, а също и с необходимостта още през годините на обучение учениците да получат такава подготовка, че да станат предприемчиви, делови, конкурентноспособни, и творчески личности с висота икономическа култура, с умения за самоконтрол, прецизност и лоялност в работата.

Те подобряват учебния климат и са принос към демократичната култура на комуникации в училище.

Като елемент на интерактивните методи груповата работа се посреща с интерес от учениците. Тя оказва положителен ефект върху тяхното съзнание и поведение.

⁸ Димитрова, Труфка. Формиране на социалните умения в обучението по икономика чрез работа в група, София, 2001. Автореферат, с.119.

Изводи

Резултатите от настоящето изследване показват, че груповата работа заема важно място в бъдещото развитие на икономическото образование. Прилагането му в днешни условия може да доведе до желания резултат, ако използването му е прецизно и добре премислено.

Днес все повече се налага необходимостта от ефективен учебен процес, съобразен с новите тенденции в образованието, при които всяко дете е в центъра на образователно-възпитателния процес със своята самобитност, специфична култура, етническа принадлежност и социален опит.

Доверието между учениците е едно от условията за започването на екипна работа. То провокира обменянето на идеи и сътрудничеството с цел свършването на работата по-бързо и качествено. Доверието включва да оценя-

вате способностите на човека с когото работиш и на базата на тази вяра да предприемате рискове съвместно с него по отношение на проекта. Работата в екип даже би била постигната по-бързо и лесно чрез индивидуален труд. Работата в екип учи преди всичко на колегиталност, гъвкавост, доверие, отговорност, отдаденост, сътрудничество, приспособимост към различни ситуации и различни характери.

Учи ви как заедно да откривате правилното решение на проблема и как чрез индивидуалните умения и усилия се допринася за общото благо и просперитет. Работата в екип създава стабилна работна среда. Тя учи човек да се адаптира, да приема чуждото мнение и чуждите идеи. Чрез работата в екип учениците имат възможността да се самоусъвършенстват и да научават нови неща, свързани с учебния процес.

ЛИТЕРАТУРА

1. Андреева Г. Социална психология, София, 1983, с. 221.
2. Андреев М. Дидактика, София, 1987, с. 367.
3. Андреев М. Оценкаването в училище, София, 1995, с. 31.
4. Виноградова М., Первин, И. Колективната познавателна дейност и възпитанието на учениците, 1978, с. 40.
5. Гърмидолова М. Съвременни стратегии за обучението на учениците в средната училищна възраст, Статия, 2012, с.228.
6. Димитрова Т. Формиране на социалните умения в обучението по икономика чрез работа в група. Автореферат. София, 2001.
7. Добрева Н. Педагогика на технологичната подготовка, Шумен, 2009.
8. Иванов И. Диференциална педагогика, Шумен, 2002.
9. Сборник с доклади от младежка научна конференция, Съвременни проблеми в световодството, анализа и одита, изд. "Наука и икономика", ИУ Варна, 2017.
10. Томас С. Кун. Структурата на научните революции, Статия, 1996.
11. Учебна програма по Счетоводство на предприятието, МОН, 2007.

REFERENCES

1. Andreeva, G. Social Psychology, Sofia, 1983, p. 221.
2. Andreev, M. Didactics, Sofia, 1987, p. 367.
3. Andreev, M. Assessment in school, Sofia, 1995, p. 31.
4. Vinogradova, M., Pervin I. The Collective Cognitive Activity and the Education of Students, 1978, p. 40.
5. Garmidolova, M. Contemporary Strategies for the Education of Middle School Students, Article, 2012, p. 228.
6. Dimitrova, T. Formation of social skills in economics education through group work. Abstract. Sofia, 2001.
6. Dobрева, N. Pedagogy of technological training, Shumen, 2009.
8. Ivanov, I. Differential Pedagogy, Shumen, 2002.
9. Proceedings of the Youth Scientific Conference, Contemporary Problems in World Studies, Analysis and Audit, Science and Economics Publishing House, Varna University of Economics, 2017.
10. Thomas, S. Kuhn. The Structure of Scientific Revolutions, Article, 1996.
11. Curriculum in Enterprise Accounting, MES, 2007.

JIVKA PENEVA ZHELYAZKOVA

Lecturer in Economics,

Vocational High School of Economics “Georgy Stoykov Rakovski”,

Yambol, Republic of Bulgaria

E-mail: jelyazkova.j@abv.bg

<https://orcid.org/0000-0002-0678-2475>

INTERACTIVE METHODS FOR GROUP WORK IN THE TRAINING ON “ENTERPRISE ACCOUNTING”

The article is dedicated to substantiating the potential of interactive teaching methods, in particular group work, in the training of future accountants. The objectives of the article were: to specify the concept of interactive methods and to characterize those types that will be applied in the study; to reveal their possibilities for application in the accounting training of the enterprise. The topic is especially relevant now that information technology is widespread in education. They allow the creation of interactive curricula, providing additional assistance to students in mastering the curriculum and in developing their cognitive activities.

Accounting is constantly evolving and finding more and more applications. All enterprises, health care institutions and all other institutions are related to the application of the accounting apparatus and accounting methods. Given the current and future development of science and technology, it is difficult to identify an area in which accounting has no direct or indirect impact, many accounting software have been created to facilitate the work of the operating accountant, saving time and costs. labor, accuracy of results. But these programs are run only by well-trained accounting staff – our students.

The results of the present study show that group work occupies an important place in the future development of economic education. Its application in today's conditions can lead to the desired result, if its use is precise and well thought out.

Today there is an increasing need for an effective learning process in line with new trends in education, in which each child is at the center of the educational process with its identity, specific culture, ethnicity and social experience.

Key words: interactive teaching methods, interactive training programs, group work, didactic strategies and technologies, the effectiveness of training, professional training in “Enterprise Accounting”.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2021

The article was received 01.03.2021

УДК 373.2.091.33-053.4:37.011.3-051(477.82)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.6>

М. І. ЗАМЕЛЮК

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: mzatelyuk@ipc.ukr.education

<http://orcid.org/0000-0001-6352-7908>

ІГРОВИЙ ПРОСТІР ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: МІСЦЕ І РОЛЬ ДОРΟΣЛОГО

У статті проаналізовано ігровий простір дитини дошкільного віку. Визначені психологічні особливості розвитку гри у дошкільному дитинстві. Використовуючи методи аналізу, узагальнення та систематизації інформації стосовно ігрового простору дитини, аналізується складова розвитку (соціальна, емоційна, когнітивна, фізична та рухова) дошкільника та позначаються її основні види, форми та функції. Окреслено першочергові завдання, що мають вирішити вихователі для створення сприятливого ігрового середовища для дітей. Уточнено, що облаштування групової кімнати та її вигляд є важливими, оскільки вони впливають на поведінку дошкільника. Охарактеризовано створення ігрового середовища в ЗДО та сім'ї. У статті висвітлено актуальність проблеми організації ігрової діяльності в освітньому процесі сучасного закладу дошкільної освіти. Стаття обґрунтовує важливість ігрового простору дитини. Розглядається розвиваюче значення гри та причини її редукції в дошкільній освіті. Серед переваг гри як діяльності виділяються самостійність, емоційна залученість і спонтанність дій дитини. Особлива увага приділяється дорослому (батьки, вихователь) та його місцю й ролі у цій діяльності. Обґрунтовані результати дослідження щодо ігрового простору (як у приміщенні, так і на відкритому повітрі) де потребують діти дошкільного віку. Серед сприятливих місць, в яких можуть знаходитися діти визначено локації, визначальними чинниками яких виступають: безпека, довіра, відкритість, розуміння дорослого щодо дитячого світосприйняття; прояв дитиною емоцій та почуттів під час гри; самостійність. Наголошено, що особливістю створення ігрового середовища є свобода дітей обирати власну діяльність, що, в свою чергу, розвиває складність їхньої гри, а також заохочує постійно гратися.

Ключові слова: діти дошкільного віку, ігрова діяльність, ігрове середовище, зони ігрової діяльності, регулярна ігрова діяльність.

Вступ

На сьогоднішній день проблема створення ігрового простору дитині дошкільного віку займає важливу позицію серед досліджень науковців, оскільки є не новою, але актуальною. Дошкільна дитинство короткий, але важливий період становлення особистості. У ці роки дитина набуває початкові знання про життя навколишньої дійсності, у неї починає формуватися певне ставлення до людей, до праці, виробляються навички і звички правильної поведінки, формується характер. Все життя дитини дошкільного віку пронизане грою, тільки так вона готова відкрити себе світові і світ для себе. Гри виступає важливим чинником для прищеплення дитині почуття допитливості та цілеспрямованого навчання. Коли дитина бере участь в ігровій діяльності, вона вчиться розпізнавати закономірності та досягти заздалегідь поставленої мети найбільш дієвим або дієвим способом. Тому знання про розвиток різних типів гри дає вихователям та батькам

основу для правильного навчання та виховання дошкільників.

Науковці (А. Богуш, Г. Беленька, Н. Гавриш, О. Кононко, К. Крутій, Т. Поніманською, Г. Рогінська та ін.) зазначають, що ігрове середовище впливає на формування особистісних якостей дошкільнят. Дитина перебуває у закладі дошкільної освіти весь день і тому необхідно, щоб навколишнє оточення сприяло пробудженню позитивних емоцій, вихованню доброго смаку. Саме в ЗДО можлива організація ігрового середовища, спрямованого на гармонізацію (кількість, різноманітність, неординарність, мінливість) усіх його компонентів, що сприяє розвитку особистості дошкільника, стає джерелом його знань і соціального досвіду, в тому числі й ігрового.

1. Поставлення проблеми

Гра є провідною діяльністю дитини дошкільного віку, де ігровий простір стає пріоритетним і найбільш інтегрованим в усі інші простори. Оскільки саме в грі дитина пізнає навколишній

світ і накопичує уявлення про саму себе, в ЗДО необхідно створювати умови для розгортання ігрової діяльності різних видів: вільної гри, рольових ігор, ігор з правилами та наочністю (математичних).

Створення ігрового простору для дітей дошкільного віку передбачає врахування закономірностей розвитку ігрової діяльності, відповідність педагогічним завданням виховання дітей різних вікових груп; мати розвиваючий характер, відповідність потребам і рівню розвитку когнітивної сфери дитини (невичерпним, інформативним, креативним та ін.).

Ігровий простір дозволяє дітям через діяльність гратися у театральні гри, будівельні, творчі, інтелектуальні. Як відомо, гра надає дітям можливість інтегрувати весь свій новий досвід у своє тіло, розум та емоції, що розвиваються.

Мета статті – теоретичне обґрунтування ролі створеного сприятливого ігрового середовища для дітей дошкільного віку.

2. Аналіз попередніх досліджень

Розглядаючи окремі аспекти щодо створення ігрового простору дитини дошкільного віку, необхідно зазначити, що предметно-ігрове середовище є полем соціально-культурної діяльності, сферою передачі й закріплення соціального досвіду, культури й субкультури, розвитку творчості дитини.

У своїх дослідженнях К. Крутій [1], Г. Тарасенко [2], Т. Пантюк Т. [3], М. Zameliuk М. [4] висвітлювали проблематику використання гри щодо розвитку дитини дошкільного віку.

Зокрема, О. Леонтєв зазначав, що гра виступає середовищем для розвитку нових, прогресивних утворень щодо виникнення потужних пізнавальних мотивів, що є основою виникнення стимулу до навчання [Тарасенко : 2010].

Л. Виготський, розглядав гру, як психічний розвиток дитини, що пронизує собою всю діяльність особистості.

Д. Ельконін підкреслював, що значення гри визначається тим, що вона зачіпає найбільш істотні сторони психічного розвитку особистості дитини в цілому, розвитку її свідомості [Пантюк : 2011].

К. Крутій зазначає, що «гра» – це вільна самостійна ініційована діяльність дитини [Крутій : 2009].

Результати проведеного аналізу психолого-педагогічних досліджень дозволяють відзначити багатовекторний вплив гри на дитину дошкільного віку, з позиції її сприяння гармонійному розвитку, удосконаленню психічної сфери, актуалізації сутнісних потреб і можливостей особистості.

3. Результати та дискусії

Задля поглиблення дослідження обраної проблематики, було звернуто увагу на праці авторів, які займалися вивченням гри дітей дошкільного віку. Результати такого аналізу подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Наукові позиції щодо трактування поняття «гра»

№	Автор	Проблематика дослідження
1	О. Леонтєв	провідний вид діяльності в дошкільному дитинстві
2	К. Бюлер, В. Штерн	вільна діяльність, що підпорядкована потребам, бажанням та інтересам дитини
3	Н. Кубата	як засіб формування соціальної компетенції у дітей старшого дошкільного віку
4	О. Сокурєнко	ефективний метод встановлення взаєморозуміння між педагогом і дитиною
5	О. Безсонова, Н. Гавриш	ефективне розвивальне середовище

Джерело: розроблено авторами на основі досліджень Крутій К.[1] та Т. Пантюк [3]

Як видно із таблиці 1, означений феномен гра потребує детального обґрунтування. Багато науковців визначали цей термін, кожний з яких додав якусь зміну до свого значення. Тому, термін «гра» включає велику різноманітність видів поведінки, таких як махи, ковзання, біг, конструювання, танці під музику, вигадкування дурниць, римовані слова, переодягання та багато іншого. Через цю різноманітність жодне визначення гри не може адекватно описати її численні аспекти.

Існують твердження, що гру не потрібно визначати, пояснювати чи вивчати; більшість людей розпізнають гру, коли її бачать. Гра часто трактується як протилежність роботі, щось таке, що робиться на вихідних, під час канікул або з дітьми.

Сплановане ігрове середовище має сприяти розвитку дітей шляхом навчання та ігор. Це полегшує роботу вихователя у групі та підтримує реалізацію освітніх моментів щодо того, як діти почуваються, діють та поведуть себе в колективі.

Отже, середовище для ігрової діяльності має бути добре організоване, зручне та привабливе. Яке у змозі пропонувати різноманітні маніпуляції для когнітивного, соціального, емоційного та фізичного розвитку особистості.

Щоб зрозуміти гру, спочатку ми повинні зрозуміти важливість оточення в очах дітей і дорослих. Структуруючи освітнє середовище для гри, перш

Рис. 1. Значення гри для розвитку особистості

за все вихователю потрібно розглянути наступні питання: Який простір потребують діти дошкільного віку як у приміщенні, так і на відкритому повітрі? Чи є чітко позначені місця, в яких можуть знаходитись діти? Чи достатньо місця між зонами для прогулянок навколо? Усі ці особливості створення освітнього середовища сприятимуть свободі дітей обирати власну діяльність, що, в свою чергу, розвиває складність їхньої гри, а також заохочує постійно гратися.

Дослідження науковців (Н. Анікеєва, А. Богуш, Г. Беленька, Н. Гавриш, Т. Гіневська, О. Запорожець, О. Кононко, К. Крутій, П. Лесгафт, М. Лісіна, Т. Поніманською, П. Підкасистий, Г. Рогінська, В. Сухомлинський, О. Сергєєва, М. Сухолуцька, А. Сікорський, О. Усова, К. Ушинський, Ж. Хайдаров та ін.) показали, що спосіб облаштування групової кімнати та її вигляд є важливими, оскільки вони впливають на поведінку дітей та дорослих. Створюючи сприятливі умови для розвитку особистості та її діяльності вихователі враховують:

1. Локації ігрової кімнати повинні мати багатопільове використання, а не просто обслуговувати одну конкретну тему.

2. Більше природного світла в групі, оскільки воно зменшує споживання енергії та покращує виконання завдань вихованців.

3. Галасливі локації, як драматична гра та музичні ігри можна розташувати в одному кінці кімнати, навпроти тихої локації, що дозволить кожній дитині обрати район, зручний для своєї діяльності.

4. Дитячий майданчик, обладнання, іграшки та інші матеріали мають бути безпечними для використання дітьми, а вихователі контролюють діяльність дітей. Ці очікування вимагають від педагогів добре бути поінформованим та обізнаним про те, як створювати та підтримувати середовище, яке забезпечує безпечне життя та здоров'я дитини.

5. Пожежні норми вимагають використання вогнегасників, а також детектори на дим та чадний газ. Пожежні виходи, пожежна сигналізація та пожежні евакуатори повинні бути чітко позначені, а персонал обізнаним з розташуванням будівельних виходів та екстрених процедур.

6. Іграшки та інше обладнання повинні дезінфікуватися, оскільки це зменшує поширення мікробів навколо [Замелюк : 2015].

Таким чином, для ігрового середовища дітей дошкільного віку у ЗДО визначальними чинниками виступають: безпека, довіра, відкритість; розуміння дорослого щодо дитячого світосприйняття; прояв дитиною емоцій та почуттів під час гри; самостійність в ігровій діяльності.

Створення освітнього ігрового середовища в сім'ї – це не тільки предмети для гри та навчання, але також час, відношення та енергія, що необхідні для створення взаємодії у системі «дитина-батьки» [Крутій : 2009].

Діти люблять гратися на підлозі. Кухонний стіл може бути ідеальним місцем для ремесел та інших практичних занять, коли його не використовують для подачі їжі. Порожній простір на підлозі у вітальні може бути ідеальним місцем для вигадки або для лялькового театру. Ліжко батьків може бути ідеальним місцем для спокійного читання, співу тощо.

Виділення зони для ігрової діяльності означає, що інша метушня або предмети висуваються з місця, щоб створити простір для гри, що має відбутися. Це також означає, що інші потенційні відволікаючі фактори потрібно прибрати або вимкнути (наприклад, журнали, телевізор, мобільний телефон). Створення спеціального ігрового простору надсилає дітям повідомлення про те, що ігрова діяльність важлива [Chan, et al : 2007].

Зокрема, до виділення ігрового простору відносимо такий важливий елемент як регулярна ігрова діяльність, протягом якої увага батьків буде

повністю зосереджена на виховній взаємодії з дитиною. Хоча сьогоднішні батьки мають багато життєвих обов'язків, та їм часто доводиться виконувати багато завдань, тому слід докласти максимум зусиль, щоб кілька разів протягом тижня діти могли насолодитися увагою батьків. Які у свою чергу, можуть бути по-справжньому фізично, розумово та емоційно присутніми для своїх дітей, коли вони не намагаються робити інші речі одночасно (прасувати одяг, готувати, розмовляти по телефону тощо).

В останні десятиліття науковці (K. Barnett, K. Chan, J. McNeill, D. Cook, B. Comber, S. Nichols) досліджуючи розвиток дитини висловлювали думку, що неважливо, як часто сім'ї та діти взаємодіють протягом дня, якщо діти отримують 15-20 хвилин «якісного часу» для ігрової діяльності. Однак новіші дослідження показали, що «якісний час» корисний дітям, але їм також потрібно проводити час з іншими членами сім'ї протягом дня, для свого потенційного розвитку. Не існує чарівної кількості хвилин або годин, яку ми можемо рекомендувати для оптимального сприяння розвитку дитини, оскільки насправді мова не йде про загальну кількість хвилин, витрачених на взаємодію [Barnett, et al : 2010]. Швидше за все, важливо, щоб діти відчували себе по-справжньому залученими та частиною звичної діяльності зі своїми батьками та іншими близькими членами сім'ї протягом дня.

Можливості виховання зосереджені під час особливих ігрових моментів, але не обмежуються

ними. Перебування у черзі в магазині може бути ідеальним часом і місцем для батьків та дітей, щоб поділитися спеціальною грою, танцем чи піснею.

Таким чином, дорослий звертає увагу дитини на світ навколо: кольори, предмети, форми, літери які бачить дитина, тим самим спонукає її вчитися, рости, веселитися. Потім бачить результат: відсутність плачу та ниття повз шоколадні батончики. Щось таке приземлене, як збирання іграшок перед пирососом, може стати цікавим (і навчальним) досвідом, якщо батьки підходять до цього з любов'ю, гумором та творчістю.

Хочемо звернути увагу на те, що середовище для виховання покращується, коли присутні книги, іграшки, музичні інструменти, які допоможуть стимулювати творчість, а також фізичний та розумовий розвиток дитини.

Висновки

Отже, коли дитина дошкільного віку грається, вона може змішуватися з речами та людьми у такому ж незаангажованому та світлому стані сьогодення. Робити те, що вона вирішила зробити, не змушуючи себе терміново переглядати свої інтереси або слідувати сильній пристрасті дорослого. Дитина має почуватися розваженою і позбавленою будь-якого страху чи сподівання на якісь серйозні наслідки після своєї креативної діяльності. Тобто перебуває в незалежності від соціальної та економічної реальності, грається, розвивається, насолоджується своєю діяльністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крутий К. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія : у 2 ч. Київ : Освіта, 2009. Ч. 1. 302 с.
2. Тарасенко Г.С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. Навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 320 с.
3. Пантук Т. Організація ігрової діяльності в дошкільному віці: навчальний посібник / Рек. Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1/11–11280 від 01. 12. 2011 року). Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ ім. І. Франка. 2011. 146 с.
4. Zameliuk M. (2015). To the question of formation of creative personality of a future teacher. Scientific-practical publication «Science. Education. Right. Management». Lodz : Foundation for education and science without borders «FOR the FUTURE». № 4 (12). P. 246-256.
5. Barnett K. (2010). Technology and Literacy in Early Childhood: A Review of Research. *Journal of Early Childhood Literacy*, 10 (3). 247–70.
6. Chan K. and McNeill, J. (2007). Chinese Children's Perceptions of Personal and Commercial Communication: A Comparison between Urban and Rural, *Asian Journal of Communications*. 17 (1). 97–116.
7. Cook D. (2008). The Missing Child in Consumer Theory. *Journal of Consumer Culture*. 8 (2). 219–43.
8. Comber B. and Nichols, S. (2004). Get a general picture: regulating knowledge in early childhood literacy curricula. *Journal of Early Childhood Literacy*. 4 (1). 43–63.
9. Geeryn T. (2000). A Place for Space in Sociology. *Annual Review of Sociology* 26. 463–96.

REFERENCES

1. Krutyi, K. (2009). *Osvitnyi prostir doshkilnoho navchalnoho zakladu: monografiia: u 2 ch.* Kyiv: Education, 1, 302 [in Ukrainian].
2. Tarasenko, G. (2010). *Orhanizatsiia dytiachoi ihrovoi diialnosti v konteksti nastupnosti doshkilnoi ta pochatkovoї osvity. Navchalno-metodychnyi posibnyk.* Kyiv: Slovo Publishing House. 320 p. [in Ukrainian].

3. Pantyuk, T. (2011). *Orhanizatsiia ihrovoi diialnosti v doshkilnomu vitsi: navchalnyi posibnyk / Rek. Ministerstvom osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy yak navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv* (letter № 1 / 11–11280 dated 01.12.2011). Drohobich: Ed. Department of DSPU named after I. Franko. [in Ukrainian].
 4. Zameliuk, M. (2015). To the question of formation of creative personality of a future teacher. Scientific-practical publication «Science. Education. Right. Management». Lodz : Foundation for education and science without borders «FOR the FUTURE». 4 (12). 246-256.
 5. Barnett, K. (2010). Technology and Literacy in Early Childhood: A Review of Research. *Journal of Early Childhood Literacy*. 10 (3): 247–70.
 6. Chan, K. and McNeill, J. (2007). Chinese Children's Perceptions of Personal and Commercial Communication: A Comparison between Urban and Rural. *Asian Journal of Communications*. 17 (1). 97–116.
 7. Cook, D. (2008). The Missing Child in Consumer Theory. *Journal of Consumer Culture*. 8 (2). 219–43.
 8. Comber, B. and Nichols, S. (2004). Get a general picture: regulating knowledge in early childhood literacy curricula. *Journal of Early Childhood Literacy* 4 (1). 43–63.
 9. Geeryn, T. (2000). A Place for Space in Sociology. *Annual Review of Sociology*. 26. 463–96.
-

M. I. ZAMELIUK

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Preschool Education,
Municipal institution of higher education “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: mzamelyuk@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0001-6352-7908>*

PRESCHOOL CHILDREN'S PLAY SPACE: THE PLACE AND ROLE OF ADULTS

The article analyzes the play space of a preschool child. Psychological features of game development in preschool childhood are determined. Using methods of analysis, generalization and systematization of information about the child's play space, the component of development (social, emotional, cognitive, physical and motor) of the preschooler is analyzed and its main types, forms and functions are indicated. The priority tasks to be solved by educators to create a favorable play environment for children are outlined. It is clarified that the arrangement of the group room and its appearance are important because they affect the behavior of the preschooler. The creation of a play environment in ZDO and family is described. The article highlights the urgency of the problem of organizing play activities in the educational process of a modern preschool institution. The article substantiates the importance of the child's play space. The developmental significance of the game and the reasons for its reduction in preschool education are considered. Among the advantages of the game as an activity are independence, emotional involvement and spontaneity of the child's actions. Particular attention is paid to the adult (parents, educator) and his place and role in this activity. The results of the research on the play space (both indoors and outdoors) where preschool children need it are substantiated. Among the favorable places where children can be, the locations are determined, the determining factors of which are: safety, trust, openness, adult understanding of the child's worldview; manifestation of emotions and feelings by the child during the game; independence. It is emphasized that the peculiarity of creating a play environment is the freedom of children to choose their own activities, which, in turn, develops the complexity of their game, as well as encourages constant play.

Key words: preschool children, play activity, play environment, play activity zones, regular play activity

*Стаття надійшла до редакції 02.03.2021
The article was received 02.03.2021*

УДК 378:780

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.7>

А. А. ЗАРИЦЬКА

*кандидат педагогічних наук, доцент,
старший викладач кафедри хорового диригування та постановки голосу,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: azarytsjka@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0003-2579-5279>*

ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ВОКАЛЬНО-АНСАМБЛЕВОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті визначено сутність професійного становлення бакалаврів музичного мистецтва. Висвітлено специфіку вокально-ансамблевої підготовки студентів у процесі творчої діяльності, що передбачає поєднання теоретичних знань та практичних навичок, набуття необхідних фахових компетенцій. Виокремлено основні педагогічні принципи вокально-ансамблевої підготовки студентів освітнього ступеня бакалавр. Використання запропонованих педагогічних принципів сприятиме ефективній підготовці бакалаврів до керівництва вокальними ансамблями, забезпечуватиме реалізацію творчого потенціалу майбутніх фахівців. Основними педагогічними принципами вокально-ансамблевої підготовки бакалаврів музичного мистецтва виокремлено: принцип єдності колективного музикування, принцип систематичної вокально-професійної спрямованості, принцип цілісності вокально-ансамблевого розвитку, принцип дотримання творчого іміджу, принцип вокально-імпровізаційних практик, принцип художньо-виконавської інтерпретації музичного твору, принцип педагогічної рефлексії, принцип художньо-творчої самореалізації, принцип стимулювання музичного смаку. Акцентовано увагу на доцільності систематичного використання методичних прийомів у роботі з вокальним ансамблем, які дозволяють студентам розвивати не лише вокально-технічні вміння, але й уміння художньо-виразового виконавства. Готовність бакалаврів музичного мистецтва до практичної діяльності з вокальним ансамблем визначається високим рівнем музично-теоретичних та вокально-ансамблевих знань, практико-методичних умінь та навичок, здатністю до використання сучасних інтерактивних технологій. Доведено, що лише комплексне забезпечення педагогічних принципів може стати основою якісної вокально-ансамблевої підготовки та формування в бакалаврів музичного мистецтва художньо-виконавського досвіду.

Ключові слова: бакалавр музичного мистецтва, професійне становлення, вокальний ансамбль, педагогічні принципи, вокально-ансамблева підготовка.

Вступ

На сучасному етапі модернізації освітньої галузі суспільно значущим є пошук шляхів підвищення якості підготовки фахівців, зокрема бакалаврів музичного мистецтва. Пріоритетним завданням вищої школи є удосконалення освітнього процесу у відповідності з сучасними міжнародними вимогами, а саме, використанні нових форм та моделей навчання. [Liudmyla I. Berezovska¹ at all. : 117]. Важливого значення набуває орієнтація вищої мистецько-педагогічної освіти на підготовку сучасного педагога, конкурентоспроможного на ринку праці, здатного на високому рівні впроваджувати сучасні музично-педагогічні технології. Вагомим чинником успішної професійної діяльності бакалаврів музичного мистецтва є не лише оволодіння базовими теоретичними та практичними компетентностями, але

й комплексом особистісних якостей, таких як здатність до музично-творчого самовдосконалення, педагогічної самореалізації, культурно-світоглядної спрямованості. У сучасних дослідженнях, культуроцентризм мистецької освіти визначається «як системоутворювальний компонент нормативної системи компетенцій, спрямованих на формування особистості як цілісного і творчого суб'єкта художньої культури» [Падалка, Зайцева 2020 : 5]. Майбутній фахівець в галузі культури і мистецтва, керівник вокального колективу чи ансамблю повинен володіти навичками натхненного ансамблевого музикування, стимулювання мотиваційної сфери, що виражається у здатності викликати почуття особистісної цінності в учасників колективу, відчутті художньої насолоди та емоційно-творчого самовираження в спільній творчій діяльності.

1. Постановлення проблеми

Формування вокально-ансамблевих навичок бакалаврів музичного мистецтва у закладах вищої освіти відбувається під час вивчення фахових дисциплін, таких як «Академічний хор», «Вокально-ансамблевий практикум», «Практика роботи з хором» та інші. Вважаємо, що систематизація педагогічних принципів вокально-ансамблевої підготовки сприятиме ефективному формуванню професійних компетентностей бакалаврів музичного мистецтва.

Звернення до означеної тематики зумовлюється необхідністю вирішення низки протиріч, а саме:

- між стрімко зростаючими вимогами до фахової підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва та усталеною практикою вокально-ансамблевого навчання;

- між традиційною вокально-виконавською підготовкою студентів та їх готовністю до реалізації набутих знань, умінь та навичок в процесі практичної вокально-ансамблевої діяльності;

- між потребою формування вокально-ансамблевого досвіду та недостатністю в системі підготовки бакалаврів музичного мистецтва відповідного методичного забезпечення.

2. Аналіз попередніх досліджень

Чимало науковців досліджували питання професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі музичного мистецтва, серед яких А. Болгарський, Г. Падалка, Л. Рибалко, Н. Сегеда та ін. Питання мистецької освіти знайшли своє ґрунтовне висвітлення у працях О. Олексюк, О. Рудницької, О. Отич, О. Ростовського, О. Щолохової та ін. Особливий інтерес для нас становлять праці, присвячені методиці підготовки керівників музичних колективів, а саме дослідження Н. Білої, А. Козир, Л. Паньків, Т. Пляченко, С. Сисоевої, Л. Шаміна, Н. Штурман та ін., в яких висвітлюються питання змісту підготовки сучасних фахівців, принципи та шляхи формування ансамблевих навичок.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що питанням пов'язаним із фаховою підготовкою майбутніх фахівців музичного мистецтва було приділено велику увагу. Проте, зауважимо, що обґрунтування педагогічних принципів вокально-ансамблевої підготовки як основи успішної професійної діяльності бакалавра

музичного мистецтва не знайшло достатнього висвітлення.

Метою статті є теоретичне обґрунтування педагогічних принципів вокально-ансамблевої підготовки бакалаврів музичного мистецтва. Для досягнення мети були поставлені такі завдання: проаналізувати та узагальнити досвід вітчизняних науковців щодо організації та змістової наповненості освітнього процесу під час вокально-ансамблевої підготовки, розкрити сутність та виокремити педагогічні принципи вокально-ансамблевої підготовки бакалаврів музичного мистецтва.

3. Результати та дискусії

Вокально-ансамблева підготовка є однією зі складових частин загального процесу професійної підготовки бакалаврів музичного мистецтва. Співацький голос складається з трьох основних компонентів – звуковисотності, гучності і тембру, які життєво необхідні для хорошого функціонування голосу, повинен адаптуватися до різноманітних ситуацій [Bele]. Спів в ансамблі є найпоширенішим видом музично-практичної діяльності, в процесі якої відбувається взаємодія учасників з творами вокального мистецтва, формується здатність самовиражатися в умовах колективної творчості. Практична робота в вокальному ансамблі формує здатність бакалаврів до творчої, організаційно-педагогічної, художньо-продуктивної професійної діяльності; стимулює теоретичну і практичну готовність студентів до керівництва музично-творчими колективами (професійними, навчальними, аматорськими); сприяє оволодінню інтонаційно-слуховими, колективно-ансамблевими виконавськими навичками, ладо-гармонічними, емоційно-емпатійними уявленнями та відчуттями, засвоєнню методів та принципів організації музично-творчого колективу; опануванні уміннями художньо-естетичної виконавської інтерпретації музичного твору.

Для забезпечення ефективної вокально-ансамблевої підготовки бакалаврів музичного мистецтва важливого значення набуває дотримання педагогічних принципів, які б сприяли професійному становленню та реалізації майбутніх фахівців у сфері музичного мистецтва. Слід зазначити, спираючись на дослідження науковців, що класифікацію педагогічних прин-

ципів умовно можна розділити на дві групи – загальні (навчальні та виховні) та спеціальні (специфічні для окремого виду діяльності).

Принцип є вихідним положенням будь-якої теорії, вчення, наукового дослідження, світогляду людини. У навчальній діяльності принцип розглядаємо, як систему вихідних, основних дидактичних вимог, установок, що забезпечує ефективність освітнього процесу. У дослідженнях академіка С. Гончаренка зазначається, що «вітчизняна педагогічна наука розкриває систему дидактичних принципів, виходячи з наукового розуміння суті виховання й навчання. Ця система ґрунтується на принципах: зв'язку змісту й методів навчання з національною культурою і традиціями; виховуючого характеру навчання, науковості, систематичності, наступності, свідомості й активності учнів, наочності, доступності, індивідуалізації процесу навчання, уважного вивчення інтересів, здібностей, нахилів кожного учня» [Гончаренко : 270].

О. Негребська досліджуючи завдання сучасної мистецької школи виділяє основні принципи навчання, з-поміж яких: принцип єдності навчання освіти та виховання; принцип науковості; принцип доступності; принцип систематичності навчання; принцип усвідомленості та активності учня; принцип наочності; принцип ґрунтовності засвоєння навчального матеріалу; принцип зв'язку навчання з життям; принцип спонукання до творчого самовираження [Негребська :162].

У своєму дослідженні Н. Бітько виокремлює такі специфічні принципи «впровадження яких буде сприятливе для розвитку вокального мислення майбутніх учителів музичного мистецтва ми відносимо: принцип цілеспрямованості, принцип індивідуальної націленості, принцип мультиактивності, принцип усвідомленості, принцип творчої самореалізації та принцип аксіологізації».[Бітько : 2019]

Г. Падалка до провідних педагогічних принципів акмеологічно спрямованого навчання мистецтва відносить: принцип акмеологічного цілепокладання художньої діяльності, принцип акмеологічного усвідомлення мистецьких цінностей, принцип акмеологічної регуляції художньої діяльності. Та зауважує, що «означені принципи складають цілісну систему, оскільки охоплюють навчальний процес все-

бічно, цілісно, відображаючи його мотиваційний, пізнавальний (інтелектуальне осмислення, емоційне переживання, оцінювання) і творчий аспекти» [Падалка 2010 : 10].

Н. Соболю, наголошує на важливості принципу креативності в поєднанні з принципом художньо-творчої індивідуалізації, що є необхідним для творчого розвитку майбутнього фахівця, та зауважує, що «людина, яка долучається до творчого процесу на різних рівнях, повинна бути відкритою до творчих експериментів і виявляти креативність і винахідливість у реалізації власних задумів, в осягненні чужих задумів, у трактуванні художніх явищ» [Соболь : 274].

Спираючись на дослідження науковців, виокремлюємо специфічні педагогічні принципи вокально-ансамблевої підготовки бакалаврів музичного мистецтва, а саме: принцип єдності колективного музикування, принцип систематичної вокально-професійної спрямованості, принцип цілісності вокально-ансамблевого розвитку, принцип дотримання творчого стилю, принцип вокально-імпровізаційних практик, принцип художньо-естетичної виконавської інтерпретації музичного твору, принцип педагогічної рефлексії, принцип художньо-творчої самореалізації, принцип стимулювання музичного смаку.

Принцип єдності колективного музикування виражається в налаштуванні взаємного порозуміння між керівником ансамблю і його учасниками. Орієнтація на цей принцип спрямовує зусилля вокального ансамблю на його виконавську діяльність як в межах навчального закладу, так і для більш широкого кола слухачів, що посилює умотивованість учасників колективу до систематичної праці. Важливим напрямком діяльності вокального ансамблю є посилення контактів між студентами та спеціалізованими закладами музично-творчого спрямування. Важливе значення має встановлення позитивних стосунків між учасниками ансамблю. Відповідно, керівник вокального колективу повинен володіти методиками упередження й розв'язання конфліктних ситуацій, організації з кола учасників музикування цілісного творчого колективу, поєднаного спільною метою, цілями, творчими ідеями.

Принцип систематичної вокально-професійної спрямованості, в якому відображаються

особливості фахової роботи керівника вокального ансамблю, а також зміст практичної діяльності, що залежить від складу учасників вокального ансамблю, від їхнього рівня підготовки, природних даних. Цей принцип базується на інтеграції теоретичних та практичних аспектів музичної діяльності, відтворенні міжпредметних зв'язків, засвоєнні вокально-творчої та практичної діяльності у сфері професійної взаємодії, що дасть змогу набути певного особистісного досвіду, уміння самостійного здобуття нових знань і вироблення необхідних навичок вокально-ансамблевого виконавства, моделювання нових ситуацій майбутньої професії, проектування та застосування сучасних технологій у роботі з вокальним ансамблем. Реалізація цього принципу залежить від володіння специфікою вокальної та мішаної форм музикування, здатності враховувати вікові й індивідуальні особливості розвитку музичних здібностей, художнього мислення, формування виконавських навичок у школярів, які мають різні фізіологічні та інтелектуальні особливості.

Принцип цілісності вокально-ансамблевого розвитку, зумовлений особливостями організації гуртків вокально-творчого спрямування, коли керівник зустрічається з різноманітними ситуаціями (бажання учнів, ступінь розвитку їхніх музичних здібностей, характер організаційно-матеріального забезпечення занять тощо), має орієнтуватись на загальні настанови та специфічні складники, які зумовлюють урахування особливостей психології й методики роботи із музичними колективами різного типу. Вважаємо, що в основу вирішення цих проблем має бути покладено діалектичну сполуку загального й специфічного, а саме: усвідомлення принципів організації роботи з музичними колективами різних типів та формування певного комплексу конкретних навичок і вмінь, базових для занять з типовими різновидами молодіжних аматорських груп. Отже, досягнення цілісності вокально-ансамблевого розвитку є умовою досягнення ефективності в роботі з вокальними ансамблями, спроможності фахівця організувати вокально-ансамблеву діяльність різних жанрів і типів (класичний, естрадний, народний; вокальний, інструментальний, вокально-інструментальний).

Принцип дотримання творчого стилю виражається у педагогічному спілкуванні, що є ефективним джерелом розвитку особистості, має певні складності в умовах сумісної творчої виконавсько-музичної діяльності, яка стимулює виплиск емоцій, індивідуальних почуттів, проявів самолюбства тощо. Творчий стиль керівника виражається в здатності бути переконливим щодо дотримання основ культури поведінки й спілкування, вміти активізувати навички самоконтролю в школярів, координації прагнень окремих учасників ансамблю. Зазначимо, що у певних навчальних ситуаціях, які виникають на різних етапах роботи ансамблю над твором, виникають різні вимоги до стилю спілкування та міри самостійності музикантів, зумовлені необхідністю приймати відповідальність за ті чи інші рішення. Отож, залежно від обставин та специфіки фахової діяльності, важливо забезпечити здатність майбутніх фахівців до забезпечення творчого стилю спілкування, поєднаного з вимогливістю, наполегливим досягненням якості виконавських дій юних музикантів, що зумовлює його визначення саме педагогічним творчим спілкуванням, та його значущість для успішного керівництва діяльністю творчого колективу в різних ситуаціях.

Принцип художньо-виконавської інтерпретації музичного твору. Вокально-ансамблеві твори можуть мати різноманітні інтерпретаційні інваріанти, керівник ансамблю та учасники мають власні уявлення щодо концепції та трактуванні художнього твору. Так, виходячи із завдання стимуляції самостійності й активності юних музикантів, на етапі розробки виконавського плану керівник має виконувати роль організатора, який координує процес обговорення й узагальнює його результати. Натомість, керуючись потребою досягнення одноманітних, узгоджених і підпорядкованих художній задачі дій у процесі роботи над твором та у виконавстві, керівнику важливо застосувати власний авторитет і приймати остаточні рішення, досягаючи їх виконання. Необхідність такого авторитарного підходу диктується специфікою діяльності диригента.

Принцип художньо-творчої самореалізації, який відображає специфіку формування творчої особистості, реалізацію її потенціалу. Цей принцип орієнтує на здійснення педагогічного

впливу, узгодженого з власними тенденціями розвитку студентів, а також на необхідність ініціювати їхню творчу активність, навчати технології самоосвіти, самовиховання, здатності до рефлексії та самокорекції. З цього погляду, зміст навчальних завдань має стимулювати генерування нових ідей, пошук нетрадиційних шляхів розв'язання проблемних ситуацій, спрямовуватися на зміцнення мотивації студентів, їхніх характерологічних особливостей, розвиток дивергентного мислення. Реалізації цього принципу в практичній діяльності сприяє аналіз змісту навчального матеріалу з метою його креативного посилення, застосування навчальних і творчих задач, методів і прийомів стимулювання творчої активності учнів, використання завдань психологічної діагностики для розвитку творчих якостей особистості.

Принцип стимулювання музичного смаку. Враховуючи факт легкої доступності до різноманітних музичних вражень, яка існує у сучасної молоді, та досить типову для школярів неготовність сприймати критично ті, далеко не завжди художньо-цінні явища, які активно нав'язуються широкому колу слухачів мас-медіа, керівник в доборі репертуару, як правило, стоїть перед вибором. З одного боку – у виборі репертуару фахівець має орієнтуватись на ті твори, які подобаються учасникам ансамблю – заради підтримки їхнього інтересу до участі в заняттях, враховуючи, що вони нерідко несуть в собі негативний відтінок (банальність, примітивізм тощо). З іншого боку, це мають бути художньо цінні твори, на яких повинно виховувати художній смак школярів, збагачувати їх обізнаність з різноманітними стилями: від популярної класичної музики до естрадних та народних пісень у таких обробках, які відповідають можливостям виконавців та актуальному складу ансамблю. З цього виходить, що, по-перше, майбутній керівник

має бути широко ознайомленим із сучасними молодіжними стилями та репертуаром колективів різного типу, по-друге – він має мати розвинений смак і здатність аргументувати своє оцінне ставлення до музичних феноменів різної якості; по-третє – має володіти навичками аранжування або перекладу творів для актуального складу виконавців. Отже, окрім вміння добирати репертуар, важливо формувати у студентів художній смак, критичне мислення, здатність до творчої переробки музичного матеріалу, до логічного й переконливого аргументування свого відношення до різноманітних музичних стилів, жанрів, виконавців, володіти навичками культури дискутування.

Висновки

Отже, впровадження педагогічних принципів вокально-ансамблевої підготовки в освітній процес, а саме: принцип єдності колективного музикування, принцип систематичної вокально-професійної спрямованості, принцип цілісності вокально-ансамблевого розвитку, принцип дотримання творчого стилю, принцип художньо-виконавської інтерпретації музичного твору, принцип художньо-творчої самореалізації, принцип стимулювання музичного смаку, сприятиме підготовці сучасного, різностороннього, креативного та творчого фахівця, який зможе здійснювати фахову діяльність на високому професійному рівні. Доведено, що лише комплексне забезпечення педагогічних принципів може стати основою якісної вокально-ансамблевої підготовки та формування в бакалаврів музичного мистецтва професійних якостей.

Зазначені принципи можуть бути використані в подальших наукових розвідках, присвячених питанням впровадження в освітній процес комплексної системи формування вокально-ансамблевої компетентності бакалаврів музичного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бітько Н.Г. Педагогічні принципи розвитку вокального мислення майбутніх учителів музичного мистецтва. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання* : наукове видання. Суми : ФОП Цьома С. П., 2019. Вип. 1–2 (13–14). С. 157–167.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997, 366 с.
3. Негребська О. Педагогічні принципи викладання в мистецькій школі. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі*: зимові диспути: тези доп. II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 4-5 лютого 2021 р. Дніпро, Україна, 2021. Т. 2. 479 с.
4. Падалка Г.М. Акмеологічна арт-педагогіка: предмет, принципи, методичні підходи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти* : збірник. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 10 (15). С. 9–14.

5. Падалка Г.В., Зайцева А.В. Культурологічні виміри проєктивного моделювання мистецької освіти. *Культура і сучасність* : альманах. № 1. Київ : ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. С. 3-6.
6. Irene Velsvik Bele. (2008). The Teacher's Voice: Vocal training in teacher education. *Scandinavian Journal of Educational Research* 52:1, pages 41-57.
7. Berezovska Liudmyla, Kondratska Galyna, Zarytska Anna, Volkova Kateryna & Matsevko Taras (2020). Introduction of New Forms of Education in Modern Higher and Vocational Education and Training. *International Journal of Higher Education*, Vol. 9, No. 7. 107-118. URL: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n7p107> (дата звернення: 26.03.2021).

REFERENCES

1. Bitko, N.H. (2019). Pedagogichni pryntsyipy rozvytku vokalnogo myslennia maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Pedagogical principles of development of vocal thinking of future teachers of music art] *Aktualni pytannia mystetskoï osvity ta vykhovannia : naukove vydannia – Current issues of art education and upbringing: a scientific publication*, 1–2 (13–14), 157–167 [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary] [in Ukrainian].
3. Nehrebska, O. (2021). Pedagogichni pryntsyipy vykladannia v mystetskii shkoli [Pedagogical principles of teaching in art school]. *Intehratsiia osvity, nauky ta biznesu v suchasnomu seredovyschi: zymovi dysputy [Integration of education, science and business in the modern environment: winter disputes] Theses add. II International Scientific and Practical Internet Conference 2*, 479 [in Ukrainian].
4. Padalka, G. (2010). Akmeolohichna art-pedahohika: predmet, pryntsyipy, metodychni pidkhody [Acmeological art pedagogy: subject, principles, methodical approaches]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 14: Teoriia i metodyka mystetskoï osvity – Scientific journal of the National Pedagogical University named after MP Drahomanov. Series 14: Theory and methods of art education*, 10 (15), 9-14 [in Ukrainian].
5. Padalka, G., Zaytseva, A. (2020). Culturological dimensions of projective modeling of art education [Cultural dimensions of projective modeling of art education]. *Kultura i suchasnist – Culture and modernity*, 1, 3-6 [in Ukrainian].
6. Irene Velsvik Bele (2008). The Teacher's Voice: Vocal training in teacher education. *Scandinavian Journal of Educational Research* 52:1, 41-57.
7. Berezovska Liudmyla, Kondratska Galyna, Zarytska Anna, Volkova Kateryna & Matsevko Taras (2020). Introduction of New Forms of Education in Modern Higher and Vocational Education and Training. *International Journal of Higher Education*, Vol. 9, No. 7. 107-118. Retrieved from <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n7p107> (Last accessed: 26.03.2021)

A. A. ZARYTSKA

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer of the Choral Conducting and Sound Production Department,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: azarytsjka@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0003-2579-5279>*

PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF VOCAL AND ENSEMBLE TRAINING OF MUSICAL ART BACHELORS

The article defines the essence of professional development of musical art bachelors. The specifics of vocal-ensemble training of students in the process of creative activity are highlighted, which provides a combination of the theoretical knowledge and practical skills, acquisition of the necessary professional competencies. The main pedagogical principles of vocal-ensemble training of bachelor's degree students are introduced. The use of the proposed pedagogical principles will contribute to the effective preparation of bachelors to lead vocal ensembles, also it will ensure the realization of the creative potential of future leaders of musical ensembles. The main pedagogical principles of vocal-ensemble training of musical art bachelors are: the principle of unity of collective music making, the principle of systematic vocal-professional orientation, the principle of integrity of vocal-ensemble development, the principle of creative image, the principle of artistic and aesthetic performance interpretation of a musical work, the principle of artistic and creative self-realization, the principle of musical taste stimulating. Emphasis is placed on the expediency of systematic use of methodological techniques in work with a vocal ensemble, which allow students to develop not only vocal and technical skills, but also the skills of artistic expression. The readiness of musical art bachelors for practical activities with a vocal ensemble is determined by a high level of music-theoretical and vocal-ensemble knowledge, practical and methodological skills, ability to use modern interactive technologies. It is proved that only the comprehensive provision of pedagogical principles can become the basis of high-quality vocal-ensemble training and the formation of artistic-performance experience in musical art bachelors.

Key words: bachelor of musical art, professional development, vocal ensemble, pedagogical principles, vocal-ensemble training.

*Стаття надійшла до редакції 04.04.2021
The article was received 04.04.2021*

УДК 373.3.091.12:378.147:001.8(477.82)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.8>

М. А. КОЗИГОРА

*викладач циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: mkozihora@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-9597-952X>*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ДОСЛІДЖЕННЯ

Стаття присвячена розумінню сутності технології навчання через дослідження та підготовки майбутніх учителів до її використання у практичній діяльності. Використання елементів цієї технології у початковій школі дає змогу учням долучатися до творчої діяльності, бути зацікавленим у діяльності.

Багато педагогів вважають, що використання технології навчання через дослідження є необхідністю, оскільки вчитель має бути організатором, спостерігачем, дослідником колективу і кожної дитини окремо. Тому дуже важливо щоб студенти ще в закладі освіти здобули навички дослідницької роботи.

Аналізуючи етапи становлення і розвитку науково-дослідницької роботи можна сказати, що зародження відбувалося зі створення наукових гуртків, які спочатку мали науковий, розважальний або політичний характер. Пізніше почали створюватися наукові кабінети, лабораторії, бібліотеки. Після університетської реформи для стимулювання науково-пізнавальної діяльності студентів організовувалися наукові товариства, метою яких було поглиблене вивчення різних аспектів науки.

У сучасних закладах вищої освіти широко застосовується написання курсових, дипломних робіт, участь у конференціях, круглих столах, конкурсах наукових робіт. Це все сприяє активізації творчого наукового потенціалу кожного студента. На прикладі студентського наукового товариства «Академія» Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради проаналізовано основні напрями роботи та підготовку студентів до реалізації технології навчання через дослідження у роботі з дітьми початкової школи. Відзначено, що з кожним роком збільшується кількість учасників, це свідчить про зацікавленість студентів і бажання вчитися.

Визначено, що вчитель має сприяти розвитку дитячих здібностей, залучати до дослідницької роботи, не боятися експериментувати, створювати сприятливі умови для навчальної діяльності. Це можливе тоді, коли він сам вміє досліджувати та використовувати дану технологію у своїй практичній діяльності.

Ключові слова: педагогічна технологія, технологія навчання через дослідження, молодший школяр, заклад вищої освіти, освітня діяльність, професійна підготовка, вчитель початкової школи.

Вступ

Використання учителем в освітній діяльності дослідницьких прийомів сприяє кращому засвоєнню учнями навчального матеріалу, зацікавленості, відкритті нових знань на основі уже наявних. Під час дослідження учні самостійно здійснюють пошук матеріалів, встановлюють зв'язки між явищами і процесами, роблять певні висновки.

Суть педагогічної технології навчання через дослідження полягає в забезпеченні навчальної підготовки, виховання, формування особистісних якостей учнів в умовах систематичних навчальних творчих досліджень.

1. Постановлення проблеми

Застосування даної технології вимагає від учителя початкової школи враховувати пізна-

вальні інтереси, інтелектуальні здібності, рівень знань, умінь і навичок, якостей особистості. Потрібно чітко визначати зміст навчальних досліджень, завдання і характер дослідницької діяльності учнів. Щоб застосовувати технологію навчання через дослідження учителю потрібно добре знати свій предмет і вміти адаптувати методи науки до рівня навчально-дослідницької діяльності учнів початкової школи.

Для досягнення цих цілей заклади вищої освіти мають готувати таких вчителів початкової школи, які вміють здійснювати самостійну пошуково-творчу діяльність, які можуть створити сприятливі умови для розвитку і саморозвитку учнів й відповідно вдосконалювати освітній процес у початковій школі. Необхідним елементом навчання таких студентів

є залучення їх до наукової роботи, участі у конференціях, семінарах, конкурсах, круглих столах та ін.

2. Аналіз попередніх досліджень

Сучасні дослідження професійної підготовки майбутніх учителів до проведення педагогічних досліджень спрямовані на визначення структури та змісту компонентів готовності студентів до педагогічної дослідницької діяльності (В. Борисов); дослідження чинників, що сприяють активізації наукової творчості студентів (Л. Квіткіна); визначення сутності, видів, умов та методики формування дослідницьких умінь (Т. Мишковська); дослідження змісту, методів та форм навчально-дослідної роботи студентів (І. Каташинська); розроблення моделі навчально-дослідної діяльності майбутніх учителів (О. Рогозіна); визначення педагогічних умов організації пошукової діяльності майбутніх учителів (А. Яновський); дослідження системи формування дослідницької культури майбутніх учителів (І. Луценко); розроблення моделі дослідницької культури (В. Семиченко).

3. Результати та дискусії

Першим, хто вважав за необхідність підготовки педагогів до проведення наукових досліджень був С. Шацький. Ще на початку ХХ століття він стверджував що вчитель має бути і організатором, і спостерігачем, і дослідником життя дитячого колективу [Ничкало 1996 : 58-60].

В. Сластьонін вважав, що в системі професійної підготовки вчителя має бути настільки високий потенціал, щоб випускники вузів не тільки були знайомі з сучасною наукою і розбиралися в ній, але й отримали початковий досвід пошукової роботи, вміння застосовувати методи у вирішенні практичних завдань, буди готові до нових наукових цінностей [Сластенин 1991 : 79-84].

Залучення студентської молоді до наукової діяльності є важливим засобом підготовки майбутніх учителів початкової школи до дослідницьких функцій. У даному випадку розв'язання цієї проблеми велика роль належить осмисленню і усвідомленню історичного досвіду організації дослідної роботи студентів у закладах вищої освіти, що дасть змогу виявити чинники, творче використання яких сприяло розвитку дослідницької культури учителів та формування наукових традицій.

Н. Пузирьова виділяє п'ять етапів становлення і розвитку науково-дослідницької роботи студентів:

– перший етап (1804–1835 рр.) – етап зародження в університетах науково-дослідницької роботи; визначення ролі і функцій освітнього процесу, вимоги до наукової діяльності, засоби і форми наукової роботи.

Помітний слід в розвитку науки в Україні залишили студентські наукові гуртки, які були започатковані Харківським університетом у 1805 році. Гуртки мали науковий, розважальний або політичний характер. Вони були короткочасними та із нестабільною чисельністю.

– другий етап (1835–1845 рр.) – етап, під час якого відбулося розширення форми організації науково-дослідної роботи студентів, почалося створення допоміжних відділів: наукових кабінетів, лабораторій, бібліотек.

– третій етап (1845–1863 рр.) – відбулося зменшення активності розвитку науки серед студентської молоді. Основними причинами стало зменшення компетентних викладачів; збільшення кількості обов'язкових предметів; невідповідність абітурієнтів; байдуже ставлення викладачів до розвитку науки; відсутність навчально-матеріальної бази.

В Київському університеті святого Володимира в цей час почали запроваджувати новаторські ідеї західних учених: науковий аналіз першоджерел, рівня достовірності наукової інформації; «практичні лекції», під час яких викладачі пояснювали матеріал і показували документальне підтвердження змісту лекцій.

– четвертий етап (1863–1884 рр.) – зростання науково-дослідної роботи, активізація наукових гуртків.

– п'ятий етап (1844–поч. ХХ ст.) пов'язаний із університетською реформою 1884 року. Увага акцентувалася на стимулюванні навчально-пізнавальної діяльності студентів, їх активній участі в аудиторних заняттях.

Змістом гуртків та товариств, які існували в цей час було читання та обговорення наукових рефератів. Багато студентів, які були членами таких гуртків, в подальшому ставали вченими. Визначалися основні напрями гуртків: під час засідань обговорювати реферати, доповіді, повідомлення; видання праць, наукових досліджень, записок і протоколів; організація

і проведення екскурсій та наукових експедицій; розширення та збагачення матеріальної бази кабінетів, лабораторій, музеїв, бібліотек; стимулювання наукової діяльності студентів засобами проведення наукових конкурсів.

На початку 50-х років ХХ століття на базі студентських гуртків почали створюватися студентські наукові товариства, метою яких було поглиблене вивчення різних аспектів науки. Вони займалися розробкою тематики студентських наукових досліджень та створенням гуртків. Найпоширенішими формами роботи були студентські наукові конференції, конкурси робіт, які присвячувалися підсумкам роботи за рік.

У Положенні про науково-дослідну роботу студентів закладів вищої освіти (1974 рік) зазначалося, що важливим засобом підвищення якості майбутніх спеціалістів є наукова творчість студентів. Ціллю наукової і дослідницької роботи студентів є набуття навичок організації і проведення самостійних наукових досліджень, оволодіння методами самостійної роботи з літературою, творчий підхід до вирішення наукових проблем.

З 70-х років ХХ століття у закладах вищої освіти широко почали розповсюджуватися курсові та дипломні роботи, які спрямовані на дослідження актуальних практичних і теоретичних проблем. Кафедри вищих навчальних закладів стали науковими центрами, де формується науковий світогляд студентів, де він є повноправним учасником наукового процесу.

Проведення наукових досліджень є важливою складовою забезпечення високої якості підготовки фахівців. Відповідно до Всесвітньої декларації про вищу освіту для ХХІ століття (Париж, 9 жовтня 1998 р.), якість у сфері вищої освіти є багатовимірною концепцією, яка повинна охоплювати всі її функції і види діяльності: навчальні і академічні програми; наукові розробки і стипендії; комплектацію кадрами; студентів; будівлі; матеріально-технічну базу; обладнання; роботу на користь суспільства і академічне середовище [Жук 2017 : 146-153].

У освіті, заснованій на дослідженнях, виділяють дві концептуальні моделі: викладання на основі доказів та викладання, обґрунтоване фактичними даними. Ці дві концепції можна розглядати як два різні напрями, коли вчителі рухаються між двома перспективами, залежно

від ситуації, використовуючи ці два варіанти у своєму викладанні [Bergmark 2020: 1-18].

Дослідження показують, що під час студентських наукових досліджень дуже важливою є підтримка та особистий приклад викладача. Це мотивує та стимулює до подальшої пошукової і творчої роботи [Cinici 2020 : 228-249].

Організуючи навчання через дослідження слід враховувати, що схильність студента до дослідницької роботи є індивідуальною. Вона може виявлятися у змісті й обсязі знань, пам'яті, увазі, розвитку пізнавальних інтересів та спостережливості. Це свідчить про особистісно-орієнтований характер цього навчання.

Аналізуючи сучасний досвід роботи закладів вищої освіти можна зробити висновок, що викладачі часто залучають студентів до написання рефератів, анотацій, статей тощо. Використання інноваційних технологій навчання сприяють розвитку педагогічного мислення студентів. Щорічно організують студентські науково-практичні конференції, круглі столи, конкурси наукових робіт, на яких студенти можуть апробувати результати своїх досліджень. Багато закладів вищої освіти організують роботу наукових гуртків, лабораторій, наукових товариств, які спрямовані на залучення до наукової діяльності обдарованої студентської молоді.

Розглянемо на прикладі наукового товариства «Академія» Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради роботу по підготовці майбутніх учителів початкової школи до реалізації технології навчання через дослідження.

Студентське наукове товариство «Академія» – це добровільне наукове об'єднання студентів закладу вищої освіти задля реалізації їхнього творчого наукового потенціалу. Основною метою товариства є всебічне сприяння науковій, винахідницькій та іншій творчій діяльності студентів, розвиток в них наукового мислення і навичок дослідницької роботи, популяризація педагогічних, психологічних, суспільствознавчих та інших наук, розвиток інноваційної діяльності, організаційна допомога керівництву закладу вищої освіти в оптимізації наукової та навчальної роботи. Членом студентського наукового товариства «Академія» може бути кожен студент, який бажає

поглибити свої знання з наук, вивчати методи дослідження, брати участь у науково-дослідницькій роботі студентського наукового товариства [Статут 2020 : 1].

Відповідно до плану роботи на навчальний рік члени наукового товариства відвідують лекційні заняття на актуальну тематику: «Наукове дослідження та його етапи», «Як написати наукову статтю», «Наукові тези і стаття: спільне і відмінне», «Вимоги до науково-дослідних робіт, затверджених МОН» та ін.

В поєднанні із теоретичним матеріалом студенти виконують практичні завдання: участь у конкурсах науково-дослідних робіт, науково-практичних конференціях закладу вищої освіти, міста, області, України.

Аналізуючи звітність за минулі роки можна побачити тенденцію до збільшення учасників наукового товариства, що може свідчити про зацікавленість науковою роботою, про розуміння необхідності засвоєння навичок навчання через дослідження, що в подальшому допоможе в практичній діяльності.

Молодший шкільний вік багатий ресурсами, які треба вчасно виявляти, підтримувати і розвивати, здійснюючи суб'єкт-суб'єкту навчально-виховну взаємодію. Вчитель початкових класів має вивчати індивідуальні особливості учнів, створювати оптимальні умови для визначення дитячих потреб і вікових можливостей, сприяти розвитку дитячих здібностей, підтримувати психічне і фізичне здоров'я учнів. Тому важливою педагогічною умовою організації роботи з підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень є з'ясування змісту виду діяльності учителя як дослідника.

На думку О. Савченко, серед багатьох функцій, якими має володіти вчитель початкових класів, важливою є дослідницька, сутність якої, як зазначають науковці, полягає в проведенні вчителем у галузі свого предмета наукових або педагогічних досліджень, збагачення дисципліни, котру він викладає, новітніми даними й висновками [Савченко 2007 : 5].

Василь Олександрович Сухомлинський вважав, що дослідницька робота учителя початкової школи має бути спрямована на вивчення індивідуальних особливостей кожного учня. У своїх порадах педагог подає основні аспекти вивчення

кожного учня, серед яких здоров'я є головним. Також наголошував на тому, що потрібно досліджувати відносини у сім'ї учня, бо від цього залежить фізичне здоров'я, духовність, розумові інтереси. Наголошував на необхідності вивчення типу мислення кожної дитини (математичне або художнє) для правильного здійснення педагогічним керівництвом розумовою працею учнів [Сухомлинський 1976 : 512-512].

Дослідницька функція учителя початкової школи полягає в самостійній пошуково-творчій діяльності вчителя, що здійснюється з використанням методів педагогічного дослідження з метою вивчення молодших школярів, їхніх батьків, умов успішної педагогічної взаємодії з ними та відповідного вдосконалення освітнього процесу в початковій школі [Шквир 2016 : 286-292].

Сучасний вчитель початкової школи має залучати учнів до пошукової діяльності, вчити їх спостерігати, експериментувати, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, що є однією із основних умов розумового розвитку учнів початкової школи та реалізації принципу наступності між початковою, середньою та старшою школою.

Висновки

Отже, аналіз наукових джерел засвідчив, що проблема організації наукової та дослідницької роботи у закладах вищої освіти була актуальна впродовж багатьох періодів розвитку вищої освіти. Вона розглядається як один із важливих засобів підвищення якості професійної підготовки учителів початкової школи. Заклади вищої освіти мають великий досвід використання різних форм і методів науково-дослідницької роботи студентів.

Формування у майбутніх учителів початкової школи готовності до проведення педагогічних досліджень є необхідністю. У закладах вищої освіти для підготовки вчителів, які здатні якісно забезпечити дослідницьку роботу учнів використовують такі форми: написання курсових, дипломних, студентські наукові гуртки та товариства, наукові конференції, круглі столи, конкурси наукових робіт.

Специфіка дослідницької діяльності вчителя початкової школи полягає в тому, що від тривалий час працює із постійним складом учнів, що дозволяє вивчити індивідуальні дослідницькі можливості кожного учня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жук Л.В. Наукові дослідження у вищих навчальних закладах: сутність, значення та перспективи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Проблеми економіки та управління*, 2017. № 873. С. 146–153.
2. Ничкало Н., Роман Р. Професійна освіта України у світовому контексті. *Рідна школа*, 1996. № 9. С. 58–60.
3. Савченко О.Я. Шкільна освіта як замовник підготовки майбутнього вчителя. *Рідна школа*, 2007. № 5. С. 5.
4. Слостѣнин В.А., Мищенко А.И. Профессионально-педагогическая подготовка современного учителя. *Советская педагогика*, 1991. № 10. С. 79–84.
5. Статут наукового товариства «Академія» Луцького педагогічного коледжу від 23.09.2020. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1NFzXvcdny-72uGg5wcVtH_6YBMOsgmGfS/view (дата звернення: 21.03.2021)
6. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям: у 5 т. Київ : Рад. школа. Т. 2. 1976. С. 511–512.
7. Шквир О.Л. Дослідницька діяльність учителя сучасної початкової школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2016. Вип. 49. С. 286–292.
8. Bergmark, U. (2020). The role of action research in teachers' efforts to develop research-based education in Sweden: intentions, outcomes, and prerequisite conditions. *Educational Action Research*, 1-18.
9. Cinici, A. (2016). Pre-service teachers' science teaching self-efficacy beliefs: the influence of a collaborative peer microteaching program. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 24 (3), 228-249.

REFERENCES

1. Zhuk, L.V. (2017). Naukovi doslidzhennia u vyshchych navchalnykh zakladakh: sutnist, znachennia ta perspektyvy [Research in higher education: essence, significance and prospects]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*. *Seriia: Problemy ekonomiky ta upravlinnia – Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: Problems of economics and management*, 873, 146–153 [in Ukrainian].
2. Nychkalo, N., Roman, R. (1996). Profesiina osvita Ukrainy u svitovomu konteksti [Vocational education of Ukraine in the world context]. *Ridna shkola – Native school*, 9, 58-60 [in Ukrainian].
3. Savchenko, O.Ya. (2007). Shkilna osvita yak zamovnyk pidhotovky maibutnoho vchytelia [School education as the customer of future teacher training]. *Ridna shkola – Native school*, 5, 5 p. [in Ukrainian].
4. Slastjonyin, V.A., Mischenko, A.I. (1991). Professionalno-pedagogicheskaya podgotovka sovremennogo uchitelya [Professional and pedagogical training of modern teacher]. *Sovetskaya pedagogika – Soviet pedagogy*. 10. 79-84 [in Ukrainian].
5. Statut naukovoho tovarystva "Akademiiia" Lutskoho pedahohichnoho koledzhu (2020). [Charter of the scientific society "Academy" of Lutsk Pedagogical College]. URL: https://drive.google.com/file/d/1NFzXvcdny72uGg5wcVtH_6YBMOsgmGfS/view (Last accessed: 21.03.2021) [in Ukrainian].
6. Sukhomlynskyi, V.O. (1976). Sto porad uchyteliv [One hundred tips for teachers]. Kyiv : Rad. shkola, vol. 2, 511-512 [in Ukrainian].
7. Shkvyr, O.L. (2016). Doslidnytska diialnist uchytelia suchasnoi pochatkovoї shkoly [Research activity of a modern primary school teacher]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools*, 49, 286-292. [in Ukrainian].
8. Bergmark, U. (2020). The role of action research in teachers' efforts to develop research-based education in Sweden: intentions, outcomes, and prerequisite conditions. *Educational Action Research*, 1-18.
9. Cinici, A. (2016). Pre-service teachers' science teaching self-efficacy beliefs: the influence of a collaborative peer microteaching program. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 24 (3), 228-249.

M. A. KOZIHORA

Lecturer at the Cycle Commission of Psychological
and Pedagogical Disciplines
of The Municipal Higher Educational Institution
"Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: mkozihora@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-9597-952X>

PREPARING FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS TO IMPLEMENT LEARNING TECHNOLOGY THROUGH RESEARCH

The article is devoted to understanding the essence of learning technology through research and training of future teachers to use it in practice activities. The use of elements of this technology in primary school allows students to join in creative activities, to be interested in activities.

Many educators believe that the use of learning technologies in the study needs necessity, because the teacher must be the organizer, observer, researcher of the team and each child individually. Therefore, it is very important that students acquire research skills while still in an educational institution.

Analyzing the formation and development stages of research work, we can say that the origin came from the creation of scientific circles, which initially had a scientific, entertainment or political nature. Later, scientific offices, laboratories, and libraries began to be established. After the university reform, scientific societies were organized to stimulate students' scientific and cognitive activities, the purpose of which was to deepen the study of various aspects of science.

Writing of term papers, diploma theses, participation in conferences, round tables, competitions of scientific works is widely used in modern institutions of higher education. All this contributes to the activation of the creative scientific potential of each student. The main directions of work and student's preparation for the implementation of learning technology through research in working with primary school children are analyzed on the example of the student scientific society "Academy" of The Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council. It is noted that the number of participants increases every year, which indicates the interest of students and the desire to learn.

It is determined that the teacher should promote the development of children's abilities, involve in research work, not be afraid to experiment, create favorable conditions for learning. This is possible when he is able to research and use this technology in practice by himself.

Key words: pedagogical technology, learning technology through research, elementary school student, institution of higher education, educational activities, professional training, primary school teacher.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2021

The article was received 06.04.2021

УДК 821.161.2-2.91(477.82)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.9>

Ю. А. КОЛЯДА

викладач хорового диригування циклової комісії

методики музичної освіти та вокально-хорової підготовки,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: yukolyada@lpc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0002-5589-8976>

І. В. КУЗЬМІНА

викладач циклової комісії словесних дисциплін,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: ikuzjmina@lpc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0002-7126-1967>

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЧЕРЕЗ ВИВЧЕННЯ ФОЛЬКЛОРНОЇ СПАДЩИНИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ТА ІГОРЯ СТРАВІНСЬКОГО

Стаття стосується проблеми формування патріотичної свідомості молоді через дослідження фольклорної спадщини поетеси Лесі Українки та композитора Ігоря Стравінського, зважаючи на їх перебування на Волині.

Реформа освітньої галузі, зокрема Нова Українська школа, актуалізують проблеми виховання нового покоління педагогів, які своєю інноваційною діяльністю формуватимуть інтелектуальний потенціал нації. Розв'язання цих завдань буде успішним тільки на національному, патріотичному підґрунті.

Мета дослідження полягала у теоретичному обґрунтуванні потенціалу драми «Лісова пісня» поетеси Лесі Українки та балету «Весна священна» композитора Ігоря Стравінського у формуванні патріотичної свідомості студентської молоді.

Розглядаючи це питання крізь призму сучасності, стверджуємо, що учительська професія впливає на формування художньо-естетичного світогляду починаючи з молодшого віку. Тому доцільно виховувати молодь на фольклорних джерелах, досліджуючи творчість митців-новаторів, а саме – Лесі Українки та Ігоря Стравінського, та їх унікальних композицій, таких як: драма-фєсерія «Лісова пісня» та балет «Весна священна». Загострене сприйняття навколишнього світу, природи Волині, творчий запал, акцентували увагу обох митців на спільному джерелі натхненної творчості – і в Слові, і в Музиці. Йдеться про фольклор Волині, що присутній в двох геніальних творах початку ХХ століття, – в слові «Лісової пісні», і в музиці «Весни священної».

Ключові слова: Леся Українка, Ігор Стравінський, патріотична свідомість, фольклор Волині, драма, обрядовість, майбутні вчителі музичного мистецтва.

Вступ

Волинська земля виховала цілу плеяду самобутніх митців, у якій Леся Українка та Ігор Стравінський – особливо яскраві постаті. Лариса Петрівна Косач – найвідоміша жінка України, дворянка за походженням, поміщиця, видатна особистість, у творчості якої домінували ідеали служіння Батьківщині. Нею рухало бажання зберегти поволі зникаючу українську фольклорну спадщину. Леся Українка – авторка геніального твору початку ХХ ст. «Лісова пісня». Ця драма створена на основі фольклору Волині, її звичаїв, обрядів і традицій та поєднує фоль-

клорний світ Волині та волинські пісні з мистецтвом та словом. Ігор Стравінський, виходець гілки польських шляхтичів і українських гетьманів, талановитий композитор і диригент, створив геніальний шедевр світового мистецтва – балет «Весна священна». У цьому творі митець відмовився від звичайної пластики класичного балету, застосувавши нові форми хореографії та втіливши бачення обрядової культури древніх слов'ян.

1. Постановлення проблеми

Формування патріотизму та утвердження національних цінностей є невід'ємною

складовою виховання дітей та молоді. Насамперед, національно-патріотичне виховання охоплює освіту і науку, молодь та сім'ю, культуру і мистецтво [Указ президента України про стратегію національно-патріотичного виховання 2019].

Реформа освітньої галузі, зокрема Нова Українська школа, актуалізують проблеми виховання нового покоління педагогів, які своєю інноваційною діяльністю формуватимуть інтелектуальний потенціал нації. Розв'язання цих завдань буде успішним тільки на національному, патріотичному підґрунті. Це передбачає ще на етапі професійної підготовки формування стійкого національно-патріотичного світогляду майбутніх педагогів, учителів музичного мистецтва зокрема. У межах цього дослідження розглядаємо потенціал українського фольклору у формуванні патріотизму майбутніх бакалаврів музичного мистецтва. Вважаємо, що у цьому процесі найбільш дієвим буде міждисциплінарний підхід, що дозволить інтегрувати знання студентів і з історії культури, музичного мистецтва, історії України, мовознавства, літературознавства, і з методики викладання музичного мистецтва. Із цією метою було розроблено зміст навчального спецкурсу «Фольклорна спадщина Волині», окремі змістові лінії якого коротко висвітлено у цій статті.

Мета статті – теоретично обґрунтувати потенціал драми «Лісова пісня» поетеси Лесі Українки та балету «Весна священна» композитора Ігоря Стравінського у формуванні патріотичної свідомості студентської молоді.

2. Аналіз попередніх досліджень

Різні аспекти проблеми формування національних цінностей у студентів мистецьких спеціальностей досліджено в працях С. Бадюл, С. Єрмакової, Р. Миронової, В. Оссовського, С. Хмари, Є. Шиянова; питаннями ціннісних орієнтацій молоді в галузі культури присвячені праці О. Дем'янчука, Г. Падалки, О. Семашка, Н. Яранцевої.

Історію української фольклористики досліджував О. Дей, вивченню традицій та культури українського народу присвячено праці І. Руснака, питаннями українського фольклору та календарної обрядовості – С. Філоненко.

Осмилення творчості Лесі Українки цікавить багатьох сучасних науковців. Їх інтерес виявляється у багатьох аспектах: літературоз-

навчий, мовознавчий, філософсько-культурологічний, текстологічно-джерелознавчий. Вивченням сакрального світу у драмі-феєрії «Лісова Пісня» займалась І. Шевченко [Леся Українка і сучасність : 252-260]; символізм образів досліджувала Е. Боева [Леся Українка і сучасність : 266-275]; взаєв'язок слова і звуків музики досліджувала у своїй розвідці М. Зубрицька [Леся Українка і сучасність : 11-23] а також О. Огнева [Леся Українка і сучасність : 149-160].

Розгляд досліджень і публікацій останніх десятиліть виявляє зростаючу увагу серед музикознавців до спадщини І. Стравінського. Поряд із відомими дослідженнями, які належать Б. Асаф'єву, Б. Ярустовському, М. Друскіну, С. Савенко та публікаціями робіт самого І. Стравінського, варто виділити також праці В. Глівінського, Ю. Куранової З. Чернухи, О. Опалей, Г. Єрмоєнко, О. Аркелової.

3. Результати та дискусії

Творча атмосфера, що панувала в сім'ї Косачів, літературні вечори, спілкування з високоосвіченим товариством – М. Драгомановим, В. Антоновичем, М. Старицьким, М. Лисенком, О. Кобилянською, а згодом з фольклористом Климентом Квіткою зростили в душі Лесі Українки перші паростки любові до всього українського, виховали національний дух та розвинули національно-патріотичну свідомість. На формування письменницького світогляду вплинуло листування з найвизначнішими діячами того часу: Михайлом Грушевським, Гнатом Хоткевичем, Іваном Трушем, Борисом Грінченком та відвідування європейських театрів, концертів з видатними музикантами того часу¹.

Відпочиваючи в селі Жабориці з матір'ю Оленою Пчілкою та дядьком Михайлом Драгомановим, Леся вперше чує від матері, до думок якої вона з пошаною прислухалась [Косач-Кривинюк : 29-41], розповідь про мавку, яка запала їй в душу, зачарувала своєю фантастичністю. Леся запам'ятала і часто згадувала жаборицькі пісні, різні повір'я, казки та звичаї. Юрба образів ночами мучила її та не давала спати. У такому важкому й емоційному стані поетеса створювала «Лісову пісню», яка з'явилась, як писала Леся Українка, тому, що вона згадала та затужила за

¹ Український інститут національної пам'яті. 1871 – народилася Леся Українка, поетеса <http://www.uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/lyutyj/25/1871-narodylasya-lesya-ukrayinka-poetesa>

волинськими піснями; тому, що Мавку в «умі держала» ще з того часу як мати в Жаборицях «щось про мавок розказувала»; тому, що в Колодязному місячної ночі бігала самотою в ліс, аби їй «привиділась мавка»; тому, що і «над Нечимним вона» їй «мріяла»; тому, що «прийшов слухний час», наступила мить – *la folia divine* (божественне безумство), яка дарує «справжнє щастя» [Леся Українка і сучасність].

«Лісова пісня» написана в стилі модернізму та неоромантизму всього за три тижні у м. Кутаїсі (Кавказ), де Леся лікувалася від загострення її хвороби. Тому ця драматична поема була навіяна спогадами з безтурботного дитинства та тугою за красою Волині.

Краса та природа Волині, душа рідного краю знайшла відображення і у творах феєричного митця Ігоря Стравінського. Ігор Стравінський мешкав і творив на двох континентах – у Європі й Америці, хоча його вперто називають російським композитором за місцем народження. В Оранієнбаумі, неподалік від Санкт-Петербурга, у 1882 році і народився майбутній геніальний композитор і диригент. Але дослідники його творчості майже ніколи не згадують ні української, ні польської лінії в його біографії. Коріння сім'ї Стравінських і по лінії матері, і по лінії батька вихідці з України. Сулима-Стравінський – таким було родові прізвище: в ньому переплелися гілки польських шляхтичів і українських гетьманів. На гербі сім'ї були присутні елементи гетьмана Івана Сулими. Рід походив з Волині, хоча, наприклад, батько композитора вже народився на Чернігівщині. Він мав прекрасні музичні задатки і навіть співав у Київському оперному театрі. Батько, Федір Стравінський, – соліст Маріїнського театру, прославлений оперний співак. Оперні твори, з якими майбутній композитор мав нагоду знайомитися завдяки професії батька, зайняли вагоме місце серед різнопланових музичних вражень дитинства композитора. Матір майбутнього композитора була зі старовинного козацького роду Холодовських. Будучи чудовою піаністкою, акомпанувала чоловікові під час концертів.

У такій високоосвіченій сім'ї зростав майбутній геніальний композитор і диригент Ігор Стравінський. Хлопчик був музично обдарований і батьки, навіть, не могли припустити, що в родині оперних співаків, їхній син піде зовсім

не в театр, а на юридичний факультет Петербурзького університету. Але мистецьке обдарування спонукало молодого Ігоря Стравінського до самостійного вивчення музично-теоретичних дисциплін та створення власних композицій. Це захоплення музикою сприймалось ним як хобі до моменту знайомства з сином Миколи Римського-Корсакова, що навчався також в університеті. Через певний час з'явилась можливість отримати консультацію у самого майстра. Він переконав майбутнього композитора не вступати до консерваторії, аби не витратити час на теоретичну підготовку, та зумів дати Ігорю Стравінському міцну композиторську школу. Творче обличчя митця сформувалося завдяки впливу М. Римського-Корсакова, який два рази на тиждень особисто навчав Ігоря композиторської майстерності.

Своє натхнення Ігор Стравінський черпав на Волинській землі, адже приїхавши в Устилуг, він створює 16 музичних творів. Тут була написана новаторська та креативна «Весна священна». Про цей балет композитор писав, що «не може сказати точно, яка частина «Весни» з'явилася в Устилузі, але знав напевно, що на початкову мелодію фагота він натрапив перед від'їздом з Устилуга» [Ошуркевич : 46 – 48]. Роботу над цим балетом автор закінчив в швейцарському селі 17 листопада 1912 року.

За спогадами французького композитора Л. Онегера, виконання цієї постановки в Парижі викликало бурхливий сплеск емоцій паризької публіки. Від скандалу до шедевра – такий непередбачуваний та тернистий шлях в історії світового мистецтва спіткав балет Ігоря Стравінського «Весна священна». У своєму прагненні відтворити на сцені світ язичницької Русі і передати емоції, що володіли учасниками ритуального дійства, митець відмовився від звичної пластики класичного балету та застосував нові форми хореографії. Так, про майбутню «Весну священну» він писав: «Одного разу, коли я дописував у Петербурзі останні сторінки «Жар-птиці», в моїй уяві зовсім несподівано, бо думав я тоді про зовсім інше, виникла картина священного язичницького ритуалу... Це і стало темою «Весни священної» [Ошуркевич : 46].

Слід зауважити, що цей унікальний твір став узагальненням генеральних ліній розвитку також і балету: поєднання та взаємодія

в цілісності кількох видів нового модерністського мистецтва вивели жанр звиклого балету в розумінні «танця під музику» на новий рівень розвитку. На нашу думку, значну роль в драматургії твору засобом виразності став ритм, який порушив рівномірну пульсацію та додав емоційної гостроти сприйняття.

«Композитор написав партитуру, до якої ми доростемо тільки в 1940 році», – висловився один з театральних критиків після прем'єри, яка змусила високоповажну паризьку публіку відчутти глибокий культурний шок. Ці слова виявилися пророчими, адже щоразу навколо його творів вирували емоції: від захоплення до свисту та насмішок [Ошуркевич : 48].

Висновки

Загострене сприйняття навколишнього світу, природи Волині, творчий запал, акценту-

вали увагу обох митців на спільному джерелі натхненної творчості – і в Слові, і в Музиці. Йдеться про фольклор Волині, що присутній в двох геніальних творах початку ХХ століття, – в слові «Лісової пісні», і в музиці «Весни священної».

Мавка в «Лісовій пісні» пробуджується від сну, почувши голос сопілки, на якій виграє Лукаш. А дівчина із «Весни священної» виконує обрядовий язичницький танець, закликаючи весну, приносячи себе в жертву. Ці твори були створені на основі фольклору Волині, її звичаїв, обрядів і традицій. Леся Українка у своїй «Лісовій пісні» поєднала фольклорний світ Волині з мистецтвом і словом, а Ігор Стравінський балетом «Весна священна» втілює у життя своє бачення обрядової культури древніх слов'ян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України Про стратегію національно-патріотичного виховання. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>.
2. Косач-Кривинюк О. З моїх споминів. Спогади про Леся Українку. Київ : «Дніпро». 1971. С. 29–41.
3. Леся Українка і сучасність : збірник наукових праць. Т. 4. Кн. 1 [текст]. Луцьк : РВВ «Вежа» ВНУ ім. Лесі Українки. 2008. 559 с.
4. Ошуркевич О. Традиційний пісенно-музичний фольклор Устилуга та його околиць. Стравінський та Україна. Київ : Абрис, 1996. С. 44-48.
5. Український інститут національної пам'яті. 1871 – народилася Леся Українка, поетеса URL: <http://www.uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/lyuty/25/1871-narodylasya-lesya-ukrayinka-poetesa>.

REFERENCES

1. Decree of the President of Ukraine On the strategy of national-patriotic education (2019) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>.
2. Kosach-Kryvynyuk, O.Z. (1971) Z moyikh spomyniv. Spohady pro Lesyu Ukrayinku. [From my memories. Memories of the Lesya Ukrainka] Kyiv: "Dnipro" 29-41 [in Ukrainian].
3. Lesya Ukrayinka i suchasnist': zbirnyk naukovykh prats'. (2008) [Lesya Ukrainka and modernity collection of scientific works] T. 4. Kn. 1 [tekst]. Luts'k: RVV "Vezha" VNU im. Lesi Ukrayinky [in Ukrainian].
4. Oshurkevych O. (1996) Tradytsiynyy pisenno-muzychnyy fol'klor Ustyluha ta yoho okolyts'. Stravins'kyu ta Ukrayina. [Traditional song and music folklore of Ustyluh and its environs] Kyiv: Abrys 44-48.
5. Ukrayins'kyu instytut natsional'noyi pam'yati (2021) 1871 – was born Lesya Ukrainka. URL: <http://www.uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/lyuty/25/1871-narodylasya-lesya-ukrayinka-poetesa>

Yu. A. KOLYADA

Teacher of Choral Conducting of the Cycle Commission of Methods of Music Education and Vocal and Choral Training,

Municipal institution of higher education "Lutsk Pedagogical College"

of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine

E-mail: yukolyada@lpc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0002-5589-8976>

I. V. KUZ'MINA

*Teacher of the Cycle Commission of Verbal Disciplines,
Municipal institution of higher education "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: ikuzjmina@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0002-7126-1967>*

**FORMATION OF PATRIOTIC CONSCIOUSNESS OF STUDENT YOUTH THROUGH
THE STUDY OF THE FOLKLORE HERITAGE OF LESYA UKRAINKA
AND IHOR STRAVINSKY (DRAMA "FOREST SONG", BALLET "SACRED SPRING")**

The article deals with the problem of forming the patriotic consciousness of young people through the study of the folklore heritage of the poetess Lesya Ukrainka and the composer Igor Stravinsky, given their stay in Volyn.

Forming patriotism and affirming national values is an integral part of educating children and youth. First of all, national-patriotic education includes education and science, youth and family, culture and art.

Considering this issue through the prism of modernity, we argue that the teaching profession influences the formation of artistic and aesthetic worldview from an early age. Therefore, it is advisable to educate young people on folklore sources, exploring the work of artists-innovators, namely – Lesya Ukrainka and Igor Stravinsky, and their unique compositions, such as: drama "Forest Song" and ballet "Holy Spring".

Volyn land brought up two original artists. She is the most famous woman of Ukraine, a noblewoman by origin, a landowner, an outstanding personality, whose work was dominated by the ideals of service to the homeland. She was driven by the desire to preserve the slowly disappearing Ukrainian folklore heritage. Lesya Ukrainka is the author of a brilliant work of the early twentieth century "Forest Song". This drama is based on the folklore of Volyn, its customs, rituals and traditions and combines the folklore world of Volyn and Volyn songs with art and words. He is a native of the branch of Polish nobles and Ukrainian hetmans – a talented composer and conductor Igor Stravinsky – created a brilliant masterpiece of world art – the ballet "Sacred Spring". It embodies the vision of the ritual culture of the ancient Slavs, here the artist abandoned the usual plasticity of classical ballet, using new forms of choreography.

Key words: Lesya Ukrainka, Ihor Stravinsky, patriotic consciousness, Volyn folklore, drama, rituals.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2021

The article was received 14.03.2021

УДК 373.31:811.1

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.10>

М. В. ЛУК'ЯНЧУК

*кандидат педагогічних наук,
викладач іноземних мов*

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна,

Електронна пошта: mlukyanchuk@ipc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0002-0196-7737>

Н. Ф. НАЙТ

аспірант Волинського національного університету імені Лесі Українки,

викладач словесних дисциплін,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: nadiaknight23@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3520-1756>

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СТРУКТУРА, РІВНІ ТА КРИТЕРІЇ

Аналіз змін, які відбуваються в сучасній освіті та відображені в ряді нормативних документів, дають підстави стверджувати, що питання готовності майбутніх учителів до професійної діяльності є одним із головних завдань сучасної освіти.

У статті охарактеризовано сутність, структуру, критерії та показники готовності майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності, проведено діагностику рівнів сформованості даної готовності. Проаналізовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності. Представлено детальний аналіз понять «готовність» і «підготовка» з точки зору педагогіки та психології, а також визначено сутність поняття «готовність майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності».

Поняття готовності до професійної діяльності в статті розглядається з двох позицій: функціональної та особистісної. Це дало змогу визначити, що готовність майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності це інтегрована якість, що характеризується єдністю компонентів (ціннісно-мотиваційного, змістового, процесуально-рефлексивного, особистісно-комунікативного) та характеризує цілі, мотиви діяльності з формування творчих здібностей учнів, володіння необхідними знаннями, уміннями, навичками, професійною компетентністю формування іншомовної комунікативної компетентності учнів. Готовність майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності ґрунтується на усвідомленні ними сучасного трактування формування іншомовної комунікативної компетентності.

Доведено, що до умов реалізації зазначеного феномена належать: формування мотивації студентів до професійної діяльності; збагачення навчального змісту дисциплін, методів, засобів і особливостей їх формування у процесі навчання іноземної мови у професійній діяльності майбутнього вчителя іноземної мови; рівень умінь щодо використання способів вирішення різноманітних педагогічних завдань; спрямування студентів до педагогічного самовдосконалення та рефлексії шляхом аналізу власного досвіду.

Ключові слова: готовність, підготовка, професійна діяльність, професійна компетентність, іншомовна комунікативна компетентність.

Вступ

Актуальність питання готовності майбутнього педагога до професійної діяльності пов'язана з потребою суспільства у кваліфікованих спеціалістах, які вміють швидко адаптуватися до європейських стандартів і проявляти активну творчу незалежність у вирішенні професійних проблем [Булгакова]. Нова укра-

їнська школа потребує нового вчителя, який зможе стати агентом змін. Реалізація концепції Нової української школи буде успішною якщо на етапі початкової освіти буде працювати успішний учитель. До дітей має прийти людина-лідер, яка може вести за собою, яка любить свої предмети, яка викладає їх фахово [Концепція НУШ].

1. Постановлення проблеми

В даний час, оскільки країна зазнає глибоких змін у всіх сферах суспільства, все більше уваги приділяється проблемам професійної освіти. Освітні заклади отримують завдання підготувати не просто фахівця з необхідними знаннями, навичками та здібностями. У світлі сучасних тенденцій розвитку існує потреба в професіоналах, здатних самостійно вирішувати поставлені завдання і досягати високого рівня успіху в професійній діяльності [Булгакова]. У зв'язку з цим варто говорити про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Навчання іноземних мов визначається одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, тому постає питання про підвищення рівня підготовки та формування рівня готовності вчителів іноземної мови [Рогульська].

Такі вимоги сьогодення викликають необхідність у перегляді традиційних уявлень про процес та зміст професійної підготовки вчителя іноземної мови.

2. Аналіз попередніх досліджень

Аналіз літературних джерел свідчить, що проблема підготовки майбутніх учителів не нова в педагогічній теорії та практиці. Питання загальнопедагогічної підготовки вчителів висвітлено в працях А. Алексюка, О. Глузмана, Н. Гузій, В. Лугового, А. Сущенко та ін. [Лук'янчук 2019]. Питання формування готовності фахівця до здійснення професійної діяльності розглядається в багатьох аспектах: психологічні аспекти процесу формування готовності висвітлено в працях М. Дьяченко, Л. Кандибович, Н. Левитова, В. Моляко, та ін.; проблеми формування готовності майбутнього педагога до професійної реалізації – І. Богданової, Ж. Володченко, А. Деркач, К. Дурай-Новаківської [Козаченко]; теоретичні аспекти професійної та методичної підготовки вчителя іноземної мови є предметом дослідження багатьох науковців: В. Безлюдної, О. Бігіч, І. Бім, Т. Бочарникової, Н. Гальської, І. Зимньої, Г. Китайгородської, К. Кончович, Г. Крючкова, Р. Мартинової, С. Ніколаєвої, Д. Ольшанського, Ю. Пассова, В. Плахотніка, Т. Полонської, С. Роман, М. Сідун, В. Скалкіна, Н. Складенко,

М. Соловей, М. Тадеєвої, Я. Черньонкова тощо [Рогульська].

Результати наукового пошуку дали змогу встановити низку протиріч у питанні готовності майбутніх учителів до професійної діяльності:

- між об'єктивною потребою суспільства в якісній підготовці майбутніх учителів іноземних мов і реальним станом готовності випускників закладів вищої освіти до професійної діяльності;

- між зростанням вимог сучасних закладів загальної середньої освіти до підготовленості майбутніх учителів іноземних мов та недостатнім рівнем забезпечення відповідних для цього організаційно-педагогічних умов;

Не зважаючи на значну кількість наукових праць, в яких розкрито питання готовності майбутніх учителів іноземної мови до різних видів професійної-педагогічної діяльності, питання структури готовності майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності в умовах реформування освіти вивчено не достатньо.

3. Результати та дискусії

В умовах зростання соціальної ролі вчителя підготовка педагогічних кадрів повинна ґрунтуватися на поєднанні глибокого засвоєння основ теоретичних фахових знань із набуттям студентами практичних умінь і навичок застосовувати ці знання у майбутній педагогічній діяльності [Фефілова 2014 : 205]. Професійні вміння сучасного вчителя повинні бути спрямовані не просто на контроль знань і вмінь школярів, а на діагностику їх потреб для розвитку та діяльності. Це значно складніше, ніж традиційна освіта [Саушкіна : 22-24]. Таким чином постає проблема формування професійної готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності.

У психолого-педагогічних джерелах «готовність» визначається як активно-діяльнісний стан особистості, установку на певну поведінку, мобілізованість сил на виконання завдання. Зазначимо, що в педагогічних наукових розвідках поняття «готовність» і «підготовка» диференціюються. «Готовність» потрібно розглядати як результат процесу підготовки, а «підготовка» як процес, що формує готовність особистості до діяльності. Готовність особистості до діяльності виявляється, передусім, у її здатності до організації, виконання й регулювання своєї діяльності [Козаченко].

Н. Бібік зазначає, що сутність готовності до будь-якого виду діяльності полягає в єдності взаємопов'язаних компонентів – мотиваційного (ставлення до предмета діяльності) і процесуального (знання про нього, уміння та способи їх практичного втілення) [Бібік : 114].

Аналізуючи дослідження з проблеми готовності Н. Глузман акцентує увагу на тому, що розгляд готовності до професійної педагогічної діяльності здійснюється у двох основних аспектах: функціональному (готовність розуміють як сукупність певних знань, які необхідні для ефективного здійснення певної діяльності, та сформованих на цій основі вмінь і навичок, засіб їх успішного включення в цю діяльність) та особистісному (готовність трактують як складну інтегровану якість особистості, структура якої містить ряд компонентів (мотиваційний, змістовий, операційний тощо) [Глузман : 93].

У контексті професійної діяльності готовність людини до неї є вивчається з позицій психологічного та діяльнісного підходів. У діяльнісному підході професійна готовність характеризується як здатність та готовність людини до здійснення певної професійної діяльності та як ефективність професійного навчання та виховання людини, їх готовність до праці. Це також розглядається як активний стан особистості, що спричиняє активність; як результат діяльності; як якість, що визначає ставлення до професійних ситуацій та завдань; як передумова цілеспрямованої діяльності, її регулювання, стійкості та ефективності [Булгакова]. Результативність цієї діяльності визначається компетентністю майбутнього педагога [Малинникова 2000].

Компетентність вчителя іноземної мови – це складна інтегративна якість, яка відображає сукупність знань, умінь та навичок у галузі іноземної мови та її методів навчання, здатність вчителя виявляти та ставити проблеми, здатність генерувати ідеї, гнучкість, оригінальність, здатність вдосконалювати, аналізувати та розвивати творчі здібності учнів шляхом додавання деталей, включає особисті якості вчителя, такі як здатність нестандартно розв'язувати педагогічні ситуації [Edemovna 2021].

На сьогодні не існує єдиного підходу до визначення структури готовності майбутніх учителів. На думку М. Д'яченко, Л. Кандибовіч, готов-

ність студента є складним утворенням і включає у себе в стійкій єдності такі компоненти: мотиваційний; орієнтаційний; операційний; вольовий; оцінний; мобілізаційно-настроювальний. [Д'яченко : 315]. І це дійсно так, адже майбутній вчитель не тільки передає знання під час педагогічної діяльності, а ще й висловлює свої естетичні смаки, вимоги, інтереси, ідеї, судження, переконання та інтелектуальні здібності, які починають формуватися в учнів завдяки керівництву вчителя [Hreb; Hrona 2019].

О. Пехота, А. Старєва розглядають готовність студентів через взаємозв'язок таких компонентів: цілемотиваційного, змістового, операційного, інтеграційного [Пехота; Старєва].

О. Комар до характеристик готовності відносить знання, особистісно-емоційний апарат, загальні логічні, пізнавальні, дидактичні й організаційно-управлінські вміння [Комар 2010 : 21-27.].

Визначальним для теоретичного концепту є тлумачення поняття О. Рогульської «готовність майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності» – це важлива інтегративна якість і стійка особистісна характеристика майбутніх учителів іноземної мови, що складається з мотиваційно-ціннісного, когнітивно-комунікативного, діяльнісно-практичного, професійно-особистісного, оцінно-рефлексивного компонентів, виявляється у здатності здійснювати ефективну педагогічну діяльність та є результатом професійної підготовки учителів у закладах вищої освіти [Рогульська].

Дана наукова позиція є близькою до нашого розуміння компонентів готовності майбутніх учителів іноземної мови до формування комунікативної компетентності у процесі професійної діяльності. Тому ми визначаємо готовність майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності як інтегровану якість, що характеризується єдністю компонентів (ціннісно-мотиваційного, змістового, процесуально-рефлексивного, особистісно-комунікативного) та характеризує цілі, мотиви діяльності з формування іншомовної комунікативної компетентності, володіння необхідними знаннями, уміннями, навичками, професійною компетентністю [Лук'янчук].

Проведене теоретичне дослідження проблеми дозволяє нам зробити висновок, що під

професійною готовністю вчителя іноземної мови можна розуміти здатність здійснювати професійну педагогічну діяльність для формування передумов універсальної навчальної діяльності у дітей - особистісної, змістовної та діяльнісної [Гусак].

Формування готовності майбутніх учителів та їх професійної підготовки базується на системі стандартів вищої освіти, які є основою оцінки якості вищої освіти та професійної підготовки.

Оптимізація навчального процесу для якісної підготовки майбутніх фахівців описана в Законах України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII та «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Нормативно-правова база щодо підготовки майбутнього спеціаліста відображена також у «Положенні про порядок впровадження інноваційної освітньої діяльності» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2017 № 994) [Булгакова].

Тому вважаємо доцільним розглянути компоненти готовності майбутніх учителів іноземної мови через призму необхідних ключових компетентностей майбутніх педагогів.

Згідно Державного стандарту вищої освіти України у майбутніх учителів мають бути сформовані такі групи компетентностей: інтегральні, загальні та фахові компетентності [Стандарт фахової передвищої освіти України 2021].

Інтегральна компетентність полягає у здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Розвиток загальних та фахових компетентностей забезпечуватиме розвиток готовності майбутніх учителів до формування іншомовної комунікативної компетентності [Лук'янчук].

На основі аналізу матеріалів ми визначили такі основні компоненти готовності майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності: ціннісно-мотиваційний, змістовий, процесуально-рефлексивний, особистісно-комунікативний.

Ціннісно-мотиваційний компонент передбачає професійні настанови, позитивне став-

лення до професії, стійкі професійні наміри, сприяє формуванню стійких інтересів, зацікавленості у поглибленні знань, підвищенні свого освітнього рівня. Як зазначає О. Музика, все це забезпечує результативність особистості у найважливіших сферах життєдіяльності [Музика : 50]. На думку багатьох психологів, мотивація є стрижнем розвитку особистості.

Ціннісно-мотиваційний компонент готовності є підґрунтям у професійній підготовці майбутніх педагогів, навколо якого концентруються всі інші виділені нами компоненти готовності. В цілому він характеризує бажання майбутніх учителів навчати іноземній мові учнів.

Змістовий компонент готовності студентів до професійної діяльності передбачає наявність таких знань у студентів, як:

- знання про сутність педагогічної діяльності, методи та прийоми організації навчальної діяльності у процесі навчання іноземної мови;
- знання методики формування іншомовної комунікативної компетентності;
- знання методики діагностики рівнів володіння іноземною мовою.

На нашу думку, без ґрунтовних теоретичних знань неможлива активізація мислення й інших психічних процесів, які необхідні на всіх етапах педагогічної діяльності [Рогульська].

Процесуально-рефлексивний компонент готовності майбутніх учителів визначається системою вмій та навичок формування іншомовної комунікативної компетентності учнів.

Важливим для майбутніх педагогів є наявність рефлексії. Для майбутніх педагогів важливим є вміння постійно спостерігати за собою, за своїми вчинками й думками з метою кращого пізнання себе й усунення недоліків, прагнути до досконалої професійної діяльності та її адекватної самооцінки.

Формування даного компоненту можливе тільки за внутрішньої активності майбутніх фахівців, що спрямована на самоконтроль. Його можна розглядати як стан спрямованості особистості на усвідомлення своєї професійної діяльності і самого себе як її суб'єкта [Рогульська].

У процесі рефлексії здійснюється розвиток самосвідомості, яка, на відміну від свідомості, виявляється не лише у пізнанні самого себе, власної особистості, а й у певному ставленні

до себе, самооцінці. Тому наявність адекватної самооцінки, здатність до рефлексії є важливими показниками контрольно-оцінювального компоненту готовності майбутніх учителів.

I. Міщук, до змісту особистісно-комунікативного компоненту готовності відносить: наявність систематичного спілкування з дітьми; взаємодія різних показників комунікативності; емоційний стан; наявність здібностей до педагогічної комунікації [Міщук].

Серед показників особистісно-комунікативного компоненту виділяють: комунікативні знання, навички, вміння, звички, комунікативний характер – головні якості, властивості особистості, що виявляються у типовій для неї активності в комунікативній діяльності й у відношеннях до навколишнього світу, до інших людей, до себе [Міщук].

Основними показниками особистісно-комунікативного компоненту готовності є: професійна здатність педагога до спілкування, потреба в спілкуванні з дітьми; стимулювання позитивних емоцій у співрозмовника й відчуття власного задоволення від спілкування; володіння різними стилями мовленнєвого спілкування; вміння вирішувати конфлікти у навчальній та педагогічній діяльності; здатність до педагогічної комунікації; наявність та розвиток універсальних та спеціальних (педагогічних, експресивних, управлінських) якостей та властивостей особистості педагога [Лук'янчук].

Сутність системи підготовки майбутніх педагогів полягає в упорядкуванні сукупності організаційно-педагогічних умов які шляхом: підвищення мотивації до професійної діяльності та формування професійних ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів іноземної мови за рахунок використання сучасних методів та технологій; використання особистісно-орієнтованих технологій в професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови; впровадження різних видів практики та позааудиторної роботи для набуття досвіду майбутньої професійної діяльності; створення та підтримки освітньо-креативного середовища; розвитку професійної рефлексії. Ці компоненти в стійкій єдності забезпечують готовність майбутніх учителів іноземних мов до професійної діяльності [Рогульська].

Взаємозв'язок визначених у Державному стандарті фахової передвищої освіти [Стандарт

фахової передвищої освіти України] компетентностей та компонентів досліджуваної готовності майбутніх педагогів представлено нами у таблиці 1. Звичайно, такий розподіл є умовним. У таблиці ми вказали лише ті компетентності, які в найбільшій мірі сприяють розвитку означеного компоненту готовності майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності.

Кожний структурний компонент готовності характеризується показниками та критеріями. За їх проявом можна робити висновки про ступінь сформованості цього особистісного утворення [Безлюдна].

Аналіз наукових робіт, присвячених формуванню готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності, дозволив нам розробити актуальний у контексті цього дослідження критеріальний апарат. Система критеріїв та показників, які визначають рівні сформованості готовності майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності, розроблена з акцентом на описаний нами компонентний склад готовності майбутніх учителів до вказаної діяльності. Таким чином, ми виокремили наступні критерії сформованості досліджуваної готовності: мотиваційний, змістовий, творчодіяльнісний та рефлексивний [Лук'янчук].

Цілісна єдність та сформованість виокремлених нами компонентів досліджуваної готовності забезпечуватимуть формування необхідного рівня готовності майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності в освітньому процесі.

Враховуючи співвідношення особистісних та професійних якостей, знань, умінь, які відповідають критеріям і показникам, а також ступінь їх усвідомлення, вираження, стабільності та активності прояву, ми визначили три рівні готовності майбутніх учителів до професійної діяльності, а саме до формування іншомовної комунікативної компетентності учнів – репродуктивний, конструктивний та творчий.

Аналіз даних рівнів у співвідношенні з критеріями за кожним рівнем та їх характеристика подана у таблиці 2.

Висновки. Поняття готовності до професійної діяльності розглядається з двох позицій: функціональної та особистісної. З функціональної точки зору готовність – це сукупність певних знань, умінь та навичок, які необхідні

людині для успішного включення в діяльність. З особистісної – це інтегрована якість особистості, яка складається з ряду компонентів (мотиваційного, змістового, операційного тощо). Результати досліджень науковців з цієї

проблеми дають підстави визначити готовність майбутніх учителів до професійної діяльності як інтегровану якість, що характеризується єдністю компонентів (ціннісно-мотиваційного, змістового, процесуально-рефлексивного,

Таблиця 1

Взаємозв'язок визначених у Державному стандарті компетентностей та компонентів готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності

Компоненти готовності майбутніх учителів до професійної діяльності та їх показники	Загальні компетентності (загальнонавчальна, інформаційно-аналітична, дослідницько-праксеологічна, комунікативна, громадянська, етична, соціокультурна, міжособистісної взаємодії, адаптивна, здоров'язбережувальна, інформаційно-комунікаційна, рефлексивна)	Фахові компетентності (предметна, методична, психологічна, педагогічна, професійно-комунікативна)
<i>Ціннісно-мотиваційний</i> (наявність стійкої (внутрішньої й зовнішньої) мотивації до професійної діяльності; спрямованість особистості майбутнього педагога на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів; система потреб, мотивів, прагнень до навчання в закладах вищої освіти, до організації навчальної діяльності)	Загальнонавчальна, дослідницько-праксеологічна	Психологічна, педагогічна, професійно-комунікативна
<i>Змістовий</i> (знання теорії та методики формування іншомовної комунікативної компетентності учнів; предметні знання та знання методики викладання іноземної мови; високий розвиток психічних процесів)	Загальнонавчальна, інформаційно-аналітична, дослідницько-праксеологічна	Предметна, методична, психологічна, педагогічна
<i>Процесуально-рефлексивний</i> (уміння і навички організації навчальної діяльності; уміння та навички створення творчої атмосфери в класі; залучення дітей до активних методів навчання, а саме ігрових, проблемних, евристичних, дослідницьких, інтерактивних методів; володіння методикою створення творчих завдань; комбінуванні колективної, групової, індивідуальної форм навчальної роботи; уміння та навички діагностики рівня володіння іноземною мовою, адекватна самооцінка, здатність до рефлексії).	Загальнонавчальна, дослідницько-праксеологічна, комунікативна, міжособистісної взаємодії	Предметна, методична, психологічна, педагогічна
<i>Особистісно-комунікативний</i> (професійна здатність педагога до спілкування; потреба в спілкуванні з дітьми; стимулювання позитивних емоцій у співрозмовника й відчуття власного задоволення від спілкування; володіння різними стилями мовленнєвого спілкування; вміння вирішувати конфлікти у навчальній та педагогічній діяльності; здатність до педагогічної комунікації); наявність та розвиток універсальних та спеціальних (педагогічних, експресивних, управлінських) якостей та властивостей особистості педагога)	Комунікативна, адаптивна, інформаційно-комунікаційна, громадянська, етична, здоров'язбережувальна, соціокультурна, компетентність міжособистісної взаємодії	Психологічна, педагогічна, професійно-комунікативна

особистісно-комунікативного) та характеризує цілі, мотиви діяльності з формування творчих здібностей учнів, володіння необхідними знаннями, уміннями, навичками, професійною

компетентністю формування іншомовної комунікативної компетентності учнів.

З метою подальшого встановлення рівнів готовності майбутніх учителів до професійної

Таблиця 2

Характеристика рівнів готовності майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності

Рівні	Критерії	Характеристика
Репродуктивний (низький)	Мотиваційний	1. Слабкий (відсутній) інтерес до формування комунікативної компетентності іноземної мови; пасивне ставлення до професії; відсутність розуміння необхідності професійної діяльності.
	Змістовий	2. Недостатні практичні та теоретичні знання іноземної мови.
	Діяльнісний	3. Базові уміння організації навчальної діяльності.
	Рефлексивний	4. Слабо виражена здатність до самоаналізу та самооцінки власної професійної діяльності; аналізу освітнього процесу з метою визначення його ефективності; невміння оцінювати та визначати ефективність навчальних ресурсів.
Конструктивний (середній)	Мотиваційний	1. Значний інтерес до формування іншомовної комунікативної компетентності; позитивне ставлення до професії; стійка спрямованість на використання потенціалу завдань з навчання іноземної мови.
	Змістовий	2. Достатні знання щодо практики та граматики іноземної мови; наявність комплексу знань щодо змісту, методів, засобів і особливостей формування іншомовної комунікативної компетентності.
	Діяльнісний	3. Сформовані на достатньому рівні вміння організації діяльності з навчання іноземної мови; уміння інтегрувати навчання ключових видів грамоти у процес формування іншомовних комунікативних здібностей; високі комунікативні уміння; наявність окремих особистісних професійно значущих якостей; уміння визначати, добирати та створювати власні (шляхом вдосконалення, адаптації та модернізації вже існуючих) завдання з навчання іноземної мови.
	Рефлексивний	4. Розвинена здатність до самоаналізу та самооцінки власної професійної діяльності; аналізу світнього процесу з метою визначення його ефективності; сформовані вміння оцінювати та визначати ефективність навчальних ресурсів (власних та загальнодоступних).
Творчий (високий)	Мотиваційний	1. Стійкий інтерес до формування іншомовної комунікативної компетентності; позитивно-активне ставлення до професії; чітке розуміння необхідності формувати комунікативну компетентність у навчальному процесі, а саме у процесі навчання іноземної мови та свідомо спрямованість на використання потенціалу завдань з навчання граматики у цій діяльності.
	Змістовий	2. Систематизовані, ґрунтовні і повні знання щодо суті комунікативних здібностей та змісту, методів, засобів і особливостей їх формування у процесі навчання іноземної мови; наявність комплексу знань щодо специфіки та переваг, а також форм і прийомів формування іншомовної комунікативної компетентності у відповідності з віковими та психологічними особливостями учнів.
	Діяльнісний	3. Високий рівень умінь організації діяльності з іншомовної комунікативної компетентності; досконалі уміння інтегрувати навчання ключових видів грамоти у процес навчання іноземної мови; відмінні комунікативні уміння; розвинені вміння визначати, добирати та створювати власні оригінальні завдання з навчання іноземної мови, спрямовані на формування творчих.
	Рефлексивний	4. Розвинена на високому рівні здатність до самоаналізу та самооцінки власної професійної діяльності; аналізу освітнього процесу з метою визначення його ефективності; повністю сформовані вміння оцінювати та визначати ефективність навчальних ресурсів (власних та загальнодоступних).

діяльності було визначено критерії та показники кожного із компонентів досліджуваної готовності. Таким чином, ми виокремили наступні критерії сформованості досліджуваної готов-

ності: мотиваційний, змістовий, творчо-діяльнісний та рефлексивний за кожним з таких рівнем готовності як репродуктивний (низький), конструктивний (середній) та творчий (високий).

ЛІТЕРАТУРА

1. Безлюдна В. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у системі вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 4. С. 178-185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rednauk_2016_4_26. (дата звернення: 25.03.2021).
2. Бібік Н.М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01. Київ, 1998. 124 с.
3. Глузман Н.А. Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкових класів : монографія. Київ : Вища школа – ХХІ, 2010. 407 с.
4. Гусак Л. Є. Підготовка майбутніх учителів до асоціативного навчання іноземних мов учнів початкової школи : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 364 с.
5. Дьяченко М.И. Кандыбович Л.А. Психология высшей школы. Минск : БГУ, 1993. 368 с.
6. Козаченко І.В. Технологічна готовність учителя іноземної мови (англійської) до професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 1. С. 146-154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rednauk_2015_1_20 (дата звернення: 28.03.2021).
7. Комар О. Продуктивна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2010. Вип. 34. С. 21-27.
8. Концепція НУШ. URL:<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 30.03.2021).
9. Лук'янчук М.В. Підготовка майбутніх учителів до формування творчих здібностей молодших школярів у процесі навчання грамоти. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2019. 295 с.
10. Малинникова Н. А. Подготовка будущего учителя к развитию творческих способностей учащихся в процессе обучения : дис. ... на соискание учен. ст. канд. пед. наук : 13.00.08. Брянск, 2000. 260 с.
11. Мішук І.М. Компоненти професійно-педагогічної комунікативності вчителя. *Матеріали XIV Міжнародна наукова інтернет-конференція «Advanced technologies of science and education»* URL: <http://intkonf.org/mischuk-im-komponenti-profesiyno-pedagogichnoyi-komunikati-vnosti-vchitelya/> (дата звернення 30.03.2021).
12. Музика О.Я. Розвиток творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі вивчення фахових дисциплін : монографія. Умань : ПП Жовтий О.О., 2012. 188 с.
13. Пехота О.М., Старєва А.М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя : навчально-методичний посібник Миколаїв : Іліон, 2007. 272 с.
14. Рогульська О.О. Концепція підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2019. Вип. 58. С. 31–37.
15. Саушкина Н.К. Метод проектов на уроке иностранного языка как средство активизации самостоятельной деятельности учащихся. *Научное сообщество студентов XXI столетия. Гуманитарные науки: сб. ст. по мат. XXII междунар. студ. науч.-практ. конф. № 7(22)*. URL: [http://sibac.info/archive/guman/7\(22\).pdf](http://sibac.info/archive/guman/7(22).pdf) . (дата звернення 30.03.2021).
16. Стандарт вищої освіти України. Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Ступінь – бакалавр. Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка. Спеціальність – 013 Початкова освіта. URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (дата звернення 30.03.2021).
17. Фефілова Т. Проблема формування творчої особистості майбутнього вчителя. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*, 2014. №2. С. 204–208.
18. Bulgakova, O., Krymova, N., Babchuk, O., & Nepomniashcha, I. (2020). Problems of the Formation of Readiness of Future Preschool Teachers for Professional Activities. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(2), 169-198. URL: <https://doi.org/10.18662/trm/12.2/273>.
19. Edemovna, A.A. (2021). On the formation of innovative-creative competence in future English teachers. *Psychology and education*, 58 (2) URL: <http://psychologyandeducation.net/pae/index.php/pae/article/view/2596>.
20. Hreb, M.M., & Hrona, N.V. (2019). The Informational Culture of the Future Primary School Teacher as the Priority of the Quality Improvement of the Linguistic Disciplines. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(3), 189-200.

REFERENCES

1. Bezlyudna V. (2016). Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov u systemi vyshchoi osvity [Professional training of future foreign language teachers in the system of higher education]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 4, 178–185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2016_4_26 (Last accessed 25.03.2021) [in Ukrainian].
2. Bibik, N. M (1998). Formuvannia piznavalnykh interesiv molodshykh shkolariv [Formation of cognitive interests of junior schoolchildren]. *Candidate`s thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
3. Gluzman, N.A. (2010). *Metodyko-matematychna kompetentnist maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Methodical and mathematical competence of future primary school teachers]*. Kyiv: Higher School-XXI [in Ukrainian].
4. Gusak, L.E. (2014). *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv do asotsiatyvnoho navchannia inozemnykh mov uchniv pochatkovoï shkoly [Preparation of future teachers for associative learning of foreign languages of primary school students]*. Monograph. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].
5. Dyachenko, M.I. Kandybovich, L.A. (1993). *Psykholohiia vysshei shkoly [Psychology of higher school]*. Minsk: BSU [in Ukrainian].
6. Kozachenko, I.V. (2015). Tekhnolohichna hotovnist uchytelia inozemnoi movy (anhliiskoi) do profesiinnoi diialnosti [Technological readiness of a teacher of a foreign language (English) to professional activities]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 1, 146–154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_1_20 (Last accessed 28.03.2021). [in Ukrainian].
7. Komar, O. (2010). Produktivna pidhotovka maibutnoho vchytelia inozemnoi movy [Productive training of future foreign language teachers]. *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly : zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny – Psychological and pedagogical problems of rural school: a collection of scientific works of Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychyna*, 34, 21-27 [in Ukrainian].
8. The concept of NUS [Kontseptsiia NUSh] (2017). URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (Last accessed 30.03.2021) [in Ukrainian].
9. Lukyanchuk, M.V. (2019). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv do formuvannia tvorchykh zdibnosti molodshykh shkolariv u protsesi navchannia hramoty [Preparation of future teachers for the formation of creative abilities of junior students in the process of literacy]. *Candidates thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
10. Malinnikova, N.A. (2000). Podhotovka budushcheho uchytelia k razvytyiu tvorcheskykh sposobnosti uchashchykh v protsesse obuchenya [Preparation of the future teacher for development of creative abilities of pupils in the course of training]. *Candidates thesis*. Bryansk [in Ukrainian].
11. Mishchuk, I.M. Komponenty profesiino-pedahohichnoi komunikativnosti vchytelia [Components of professional and pedagogical communication of the teacher]. *Materialy XIV Mizhnarodna naukova internet-konferentsiia «Advanced technologies of science and education» Proceedings of the XIV International Scientific Internet Conference “Advanced technologies of science and education”*. URL: <http://intkonf.org/mischuk-im-komponenti-profesiyno-pedagogichnoyi-komunikativnosti-vchytelya/> (Last accessed 30.03.2021) [in Ukrainian].
12. Musyca, O.Ya. (2012). *Rozvytok tvorchykh zdibnosti maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva v protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin [Development of creative abilities of future teachers of fine arts in the process of studying professional disciplines]*. Uman: PP Zhovtiy O. O. [in Ukrainian].
13. Pehota, O.M., Stareva, A.M. (2007). *Osobystisno oriientovane navchannia: pidhotovka vchytelia [Personally oriented learning]*. Mykolaiv: Ilion, [in Ukrainian].
14. Rogulska, O.O. Kontseptsiia pidhotovky maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov v umovakh informatsiino-osvitnoho seredovyshcha zakladiv vyshchoi osvity [The concept of training future teachers of foreign languages in the information and educational environment of higher education institutions]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia – Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynsky. Series: Pedagogy and psychology*, 58, 31–37 [in Ukrainian].
15. Saushkina, N.K. Metod proektov na uroke inostrannoho yazyka kak sredstvo aktyvyzatsyy samostoiatelnoi deiatelnosti uchashchykh [Method of projects in a foreign language lesson as a means of activating the independent activities of students]. *Nauchnoe soobshchestvo studentov XXI stoletiya. Humanitarnye nauky: mat. XXII mezhdunar. stud. nauch.-prakt. konf – Scientific community of students of the XXI century. Humanities: The XXII International stud. scientific-practical conf.*, 7 (22). URL: [http://sibac.info/archive/guman/7\(22\).pdf](http://sibac.info/archive/guman/7(22).pdf) (Last accessed 30.03.2021) [in Ukrainian].
16. Standart vyshchoi osvity Ukrainy. Pershyi (bakalavrskyi) riven vyshchoi osvity. Stupin – bakalavr. Haluz znan – 01 Osvita/Pedahohika. Spetsialnist – 013 Pochatkova osvita [Standard of higher education of Ukraine. The first (bachelor's) level of higher education. Degree – bachelor. Field of knowledge – 01 Education / Pedagogy. Specialty – 013 Primary education] (2021). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (Last accessed 30.03.2021) [in Ukrainian].
17. Fefilova, T. (2014). Problema formuvannia tvorchoi osobystosti maibutnoho vchytelia [The problem of forming a creative personality of the future teacher]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohika – Scientific Bulletin of Melitopol State Pedagogical University. Series: Pedagogy*, 2, 204-208 [in Ukrainian].

18. Bulgakova, O., Krymova, N., Babchuk, O., & Nepomniashcha, I. (2020). Problems of the Formation of Readiness of Future Preschool Teachers for Professional Activities. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(2), 169-198. URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/12.2/273> (Last accessed 30.03.2021).

19. Edemovna, A.A. (2021). On the formation of innovative-creative competence in future English teachers. *Psychology and education*, 58 (2) URL: <http://psychologyandeducation.net/pae/index.php/pae/article/view/2596> (Last accessed 30.03.2021).

20. Hreb, M.M., & Hrona, N.V. (2019). The Informational Culture of the Future Primary School Teacher as the Priority of the Quality Improvement of the Linguistic Disciplines. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(3), 189-200. (Last accessed 30.03.2021).

M. V. LUKYANCHUK

Candidate of Pedagogical Sciences,

Foreign Language Teacher,

The Municipal Higher Educational Institution «Lutsk Pedagogical College»

of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine,

E-mail: mlukyanchuk@lpc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0002-0196-7737>

N. F. KNIGHT

Master of Philology,

Graduate student of Lesya Ukrainka Volyn National University,

Teacher of Verbal disciplines,

The Municipal Higher Educational Institution «Lutsk Pedagogical College»

of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine,

E-mail: nadiaknight23@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3520-1756>

PREPAREDNESS OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY: STRUCTURE, LEVELS AND CRITERIA

Analysis of the changes taking place in modern education and reflected in a number of normative documents, give grounds to assert that the issue of readiness of future teachers for professional activity is one of the main tasks of modern education.

In the article we analyzed the essence, structure, criteria and indicators of future foreign language teacher's readiness for professional activity. It is diagnosed the formation levels of this readiness. The pedagogical conditions of future foreign language teachers readiness formation for professional activity are analyzed. A detailed analysis of the concepts of "readiness" and "training" is presented, as well as the essence of the concept of "readiness of future foreign language teachers for professional activities".

The concept of readiness for professional activity in the article is considered from two positions: functional and personal. This made it possible to determine that the readiness of future foreign language teachers for professional activity is an integrated quality characterized by the unity of components (value-motivational, semantic, procedural-reflexive, personal-communicative) and characterizes the goals, motives for students' creativity, mastery necessary knowledge, skills, abilities, professional competence of foreign language communicative competence formation of students. The readiness of future foreign language teachers for professional activity is based on their conscious modern interpretation of the foreign language communicative competence formation.

It is proved that the conditions of realization of the specified phenomenon include: formation of student's motivation to professional activity; enrichment of the educational content of disciplines, methods, means and features of their formation in the process of learning a foreign language in the professional activity of the future foreign language teachers; the level of skills in the use of methods for solving various pedagogical problems; directing students to pedagogical self-improvement and reflection by analyzing their own experience.

Key words: readiness, training, professional activity, professional competence, foreign language communicative competence.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2021

The article was received 15.04.2021

УДК 378. 091. 4

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.11>

А. М. ЛУЦЮК,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки і психології,
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти,
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: vippo-lutsyuk@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-5974-7526>*

Ю. А. ЛУЦЮК
*викладач суспільних дисциплін,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: Карка83@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-4322-7929>*

ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО СУТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Представлено основні погляди всесвітньо відомого українського педагога-гуманіста Василя Сухомлинського на вдосконалення педагогічної майстерності, а також технологію реалізації цієї проблеми у роботі сучасного вчителя. Майстерність учителя відображена ним у багатьох працях і в дисертаційному дослідженні «Директор школи – керівник навчально-виховної роботи». Він вважав, що процес формування педагогічної майстерності тривалий, починається у педагогічному навчальному закладі і продовжується все життя. Знати дитину – один з найважливіших елементів педагогічної майстерності вчителя. Гуманізм є однією з основних рис педагога, яка відіграє конструктивну роль в удосконаленні педагогічної майстерності. Велике значення для розвитку педагогічної майстерності вчителя має педагогічна культура. Професійна самостійність і творча активність учителя виступають як необхідне завершення процесу формування майстра педагогічної справи. Творча спадщина педагога-новатора дає можливість виділити її складові: гуманізм, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна взаємодія. Реалізація Концепції «Нова українська школа» потребує педагога-майстра. Цінний внесок в теорію і практику цього питання зроблено видатними українським педагогом-гуманістом В.О. Сухомлинським.

Ключові слова: педагогічна майстерність, педагогічна культура, гуманізм, професіоналізм, технологія.

Вступ

Аналіз В. О. Сухомлинським власного педагогічного досвіду з питань професійної майстерності вчителя відображений ним у багатьох працях, насамперед у широковідомих книгах «Павлиська середня школа», «Серце віддаю дітям», «Розмова з молодим директором», «Як виховати справжню людину», «Сто порад учителеві» і в дисертаційному дослідженні «Директор школи – керівник навчально-виховної роботи» – це скарбниця педагогічної майстерності вчителя.

В умовах розбудови в Україні національної системи освіти школа «як колиска народу», «колиска духу і культури народної» стає «святинєю і надією народу», а її вчитель – «головним скульптором» дитячої душі, першим сві-

точем у житті школяра, який пробуджує потяг до знань, повагу до нації, культури, освіти. Тому й нині зразком високоефективного розв'язання згаданих завдань є науково-практична діяльність видатного педагога В. О. Сухомлинського. Його основні методологічні позиції: школа – це перш за все вчитель, особистість вчителя – наріжний камінь виховання, якому народ віряє своє майбутнє. У час оновлення національної школи місія вчителя у тому, щоб кожен учень усвідомлював себе як «громадянина, як хранителя духу народу, його ідей, його багатств і цінностей, його неминущої величі» [Сухомлинський 1976а : 338].

1. Постановлення проблеми

Учитель з хорошими професійними якостями до школи приходять рідко. Тому як

директор Василь Олександрович проводив копітку роботу з молодими педагогами і прагнув того, щоб через три, п'ять років після закінчення вищого навчального закладу той знав у три-п'ять, десять разів більше, ніж на початку своєї педагогічної діяльності, щоб йому не загрозувало «духовне заокостеніння», а учнями – «нудне зубріння». Він наголошував: «Інтелектуальне зростання, постійне збагачення, оновлення, поповнення, поглиблення, вдосконалення знань – це питання життя вчителів» [Сухомлинський 1977б : 51]. Причому, постійне вдосконалення знань – це справа не лише початкуючих молодих вчителів, стверджував В.О.Сухомлинський, а навіть тих, хто працює в школі 10, 20, 30, років. Набуття педагогічної майстерності процес тривалий. Він починається у стінах педагогічного навчального закладу і продовжується все життя.

2. Результати та дискусії

Гуманізація виховання виступає необхідним елементом творчої педагогіки, а гуманізм є однією з основних рис педагога, яка відіграє конструктивну роль в удосконаленні педагогічної майстерності. Вчитель є авторитетним наставником учнів лише доти, доки він удосконалює свою майстерність, де провідним є глибока любов до дітей, людяність і здатність проникнути в духовний світ дитини, зрозуміти і відчувати в кожному з вихованців індивідуальне, бути відданим світу Дитинства.

Знати дитину з дитинства – один з найважливіших елементів педагогічної майстерності вчителя. В. О. Сухомлинський був певний у тому, що висока психологічна компетентність є складовою частиною професійно-педагогічної культури вчителя. Тому він постійно наголошував, що не можна виховати дитину, не знаючи її вікових та індивідуальних особливостей, що залежно від цього змінюються і методи виховання. «Якщо педагогіку можна порівнювати з майстернею, де творяться складні прилади, – писав Василь Олександрович, – то психологія в цій майстерні – найскладніші інструменти. Не буде інструментів, або вони стануть неточними – від майстерні залишаться одні стіни» [Сухомлинський 1976а : 612].

Учительська професія, зазначав В. О. Сухомлинський, особлива, її не можна порівняти з якою іншою, – «це людинознавство, постійне

проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється» [Сухомлинський 1977б : 421]. Процес формування професійної майстерності педагога – двосторонній, який перебуває як під зовнішнім впливом, так і в результаті зовнішньої діяльності особистості. І основою для розвитку самовдосконалення є самоаналіз роботи. Адже вміння робити самоаналіз – це показник педагогічної праці вчителя, його педагогічної культури. Неможливо сформувати творчу особистість без опори на фундаментальні положення В. О. Сухомлинського про творчий характер праці вчителя, складових його педагогічної культури. Професійна самостійність і творча активність учителя виступають як необхідне завершення процесу формування майстра педагогічної справи. Василь Олександрович дає пораду вчителю-початківцю: все життя збагачувати свою педагогічну і психологічну культуру, щомісяця поповнювати свою бібліотеку трьома книгами, одна з яких – «про душу дитини».

Педагог-експериментатор допомагав вчителям у створенні «індивідуальної творчої лабораторії», в якій вони прагнули «сконструювати власний досвід». Що ж робив він для організації творчого пошуку вчителів? На його думку, для цього необхідно: навчити вчителя передусім аналізувати свою діяльність, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між знаннями учнів і власною працею, вивчати факти, систематично знайомитись з педагогічною спадщиною минулого, сучасними досягненнями педагогічної науки і практики, використовувати новітні педагогічні технології навчання і виховання, давати об'єктивний аналіз власної діяльності і стану освітнього процесу в школі, оцінку результатів впровадження у практику передового педагогічного досвіду. Завдання вчителя, підкреслює Василь Олександрович, – використати з досвіду інших усе те, що властиве його індивідуальності, і виробити власний особистий алгоритм. Формування творчої особистості вчителя неможливе без удосконалення його професіоналізму.

В. О. Сухомлинський добре розумів, яке велике значення для розвитку педагогічної майстерності вчителя має педагогічна культура. Він не міг погодитися з тією традицією, яка склалася в педагогічній теорії і практиці, –

обмежувати питання майстерності вчителя лише його професіоналізмом.

Педагогічна майстерність, зазначав В. О. Сухомлинський, – це наявність у фахівця професійних знань, умінь і навичок. Такий учитель у більшості випадків може непогано виконувати свої обов'язки. Але коли мова йде про виховання, цього занадто мало, йому треба стати насамперед всебічно розвиненою особистістю. Саме в цьому полягає специфіка педагогічної праці.

Метою його директорської діяльності було створення вчительського колективу майстрів і в цілому школи високої педагогічної культури. В. О. Сухомлинський ввів поняття «педагогічна культура вчителя» в теорію виховання і намагався розкрити зміст і структуру цього явища. На жаль, започаткована ним справа не знайшла послідовників, як і раніше, в посібниках з педагогіки автори не доходять до розгляду питань педагогічної культури. Це говорить про те, що у вищих навчальних закладах необхідно звернути особливу увагу на цілеспрямоване формування у майбутніх вчителів педагогічної культури.

Що ж таке, за В. О. Сухомлинським, педагогічна культура вчителя? Насамперед – це складова частина загальної культури людини. Педагогічна культура вчителя неможлива без оволодіння надбаннями загальнолюдської культури – науковими, моральними знаннями та естетичними цінностями.

Педагогічна культура представляє собою певний ступінь оволодіння вчителем соціокультурним досвідом людства, глибоке знання методології науки та вміння використовувати її досягнення на практиці в різноманітних інноваційних формах, психологічну підготовленість вчителя. «Це жива, творча педагогіка повсякденної праці, – писав В. О. Сухомлинський, – та педагогіка, в якій теоретичні закономірності процесу впливу на духовний світ виховання ніби зливаються з особистістю вчителя... це, образно кажучи, техніка і технологія взаємодії майстра і об'єкта його праці...це багатогранність, різноманітність, відточеність, зразковий стан інструментів нашої творчості, вміння володіти ними, як прекрасний музикант володіє скрипкою» [Сухомлинський В.О. : 1].

Освіченість педагога виявляється в тому, що «в його особі вихованці знаходять провідника

до вершини моралі; в його словах вони чують заклик бути вірними своїм переконанням і непримиренними до зла» [Сухомлинський 1976а : 198-199]. Що ж впливає на вдосконалення майстерності вчителя? Це насамперед:

- наявність у педагога віри в дитину;
- поєднання емоційної культури з тактом;
- дотримання вчителем інтелектуальної культури;
- орієнтація учнів на особистий приклад вчителя;
- поглиблення, поповнення, вдосконалення знань;
- самоаналіз педагогічної праці;
- дослідницький, творчий характер праці;
- використання передового педагогічного досвіду;
- атмосфера багатого духовного життя колективу.

Немає сумніву в тому, що вчитель покликаний бути для учнів та їх батьків не лише професійно грамотною людиною, а й людиною з високим рівнем культури мовлення. Культури мовлення може досягти кожен вчитель, якщо буде не байдужий до мови як власної, такі своїх вихованців. Стала тривіальною істина, стверджує видатний педагог, що мистецтво виховання включає насамперед «мистецтво говорити», звертатися до людського серця. Слово вчителя – один із важливих засобів культури мовлення, «інструмент впливу» на душу вихованця, «це ніби той місток, через який наука виховання переходить у мистецтво, майстерність», адже без «живого, трепетного, хвилюючого слова немає школи, педагогіки» [Сухомлинський 1977б : 160]. Ці слова В. О. Сухомлинського змушують глибоко вдуматись у характер взаємин педагога і вихованців.

Для того, щоб добитися результативності у педагогічній роботі, вчителю необхідно, передусім, змінити свою позицію так, щоб його робота будувалась на принципах педагогічної взаємодії. В. О. Сухомлинський засуджував і застерігав вчителів від психологічної агресії проти дитини. Вчитель не має права демонстративно підкреслювати слабкі сторони дитини. Його завдання полягає в тому, щоб створити такі умови діяльності учня, де він проявив би свої позитивні якості. Педагог повинен будувати свої стосунки з учнями на ґрунті поваги та справедливості, віри у здібності окремого

учня. «Тільки той, хто вірить у Людину, може стати справжнім майстром» [Сухомлинський 1977б : 478], – писав Василь Олександрович.

Потрібно зауважити, що важливу роль у формуванні майстерності вчителя відіграють не лише його вміння спілкуватися з учнями, володіти системою прийомів на них, організувати оптимальну взаємодію з вихованцями, а й навички керування власним настроєм, голосом та жестами – все те, що сучасна педагогічна наука включає в поняття «педагогічна техніка». Педагогічна технологія має дві сторони: керування власною діяльністю та діяльністю учнівського колективу.

Творча спадщина В.О. Сухомлинського доносить струнку і послідовну систему його поглядів на педагогічну майстерність вчителя і дає можливість виділити такі її складові: **гуманізм** – ставлення до дитини як до найвищої цінності, який проявляється у наявності доброти, любові, милосердя, чуйності; **професійна компетентність** – глибоке знання вчителем навчального предмета, його мето-

дик, сучасних досягнень педагогіки і психології, особиста забарвленість знань та постійне їх оновлення; **педагогічні здібності** – комунікативність, перцептивність, інтуїція, навіювання, оптимізм, креативність; **педагогічна взаємодія** – професійний такт учителя, культура мови спілкування з учнями, врахування психолого-фізіологічних особливостей дитини.

Яким має бути вчитель ХХІ століття? Стратегічний напрямок цієї роботи передбачено комплексом заходів у Концепції «Нова українська школа». Але ми, педагоги, науковці, управлінці повинні розуміти, що високий соціальний статус учителя залежить не тільки від економічних і соціальних гарантій держави. Чи не найголовнішими тут є особистість самого вчителя, його подвижницька праця над власною системою вдосконалення професійної майстерності. Цінний внесок в теорію і практику цього питання зроблено видатними українським педагогом-новатором і вченим-експериментатором В.О. Сухомлинським.

ЛІТЕРАТУРА

1. Луцьок А.М. Василь Сухомлинський про педагогічну майстерність учителя (до 100-річчя з дня народження): монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 176 с.
2. Луцьок А.М. Використання педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського в школі: методичні рекомендації для вчителів, методистів, керівників. Луцьк : ВІППО, 2018. 72 с.
3. Сухомлинська О.В., Савченко О.Я., Олешко П.С., Луцьок А.М. Спадщина В.О. Сухомлинського – джерело сучасної педагогічної науки і практики : монографія / упоряд. П.С. Олешко. Луцьк : Надстир'я, 2016. 256 с.
4. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу: в 5 т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 1. С. 637.
5. Сухомлинський В.О. Наша «скрипка». *Рад. освіта*. 1966. 21 травня. (№ 123). С 1.
6. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа: в 5 т. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 4. С. 390.
7. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості: в 5 т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 1. С. 206.
8. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором: в 5 т. Київ : Радянська школа, 1977. Т. 4. С. 626.
9. Сухомлинський В.О. Слово про слово: в 5 т. Київ : Радянська школа, 1977. Т. 5. С. 167.
10. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві: в 5 т. Київ : Радянська школа, 1977. Т. 4. С. 653.
11. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину: в 5 т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 2. С. 416.

REFERENCES

1. Lutsiuk, A.M. (2018). *Vasyl Sukhomlynskyi pro pedahohichnu maisternist uchytelia (do 100-richchia z dnia narodzhennia): monohrafiia* [Vasyl Sukhomlynskyi on the pedagogical skills of a teacher (to the 100th anniversary of his birth)]. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].
2. Lutsyuk, A.M. (2018). *Vykorystannia pedahohichnoi spadshchyny V. O. Sukhomlynskoho v shkoli: metodychni rekomendatsii dlia vchyteliv, metodystiv, kerivnykiv* [The use of pedagogical heritage of V.O. Sukhomlinsky in school: guidelines for teachers, methodologists, leaders]. Lutsk: VIPPO [in Ukrainian].
3. Sukhomlynska, O.V., Savchenko, O.Ya., Oleshko, P.S., Lutsyuk, A.M., Spadshchyna, V.O. (2016). *Sukhomlynskoho – dzherelo suchasnoi pedahohichnoi nauky i praktyky : monohrafiia* [Spadshchyna V.O. Sukhomlynskoho – a source of modern pedagogical science and practice: monograph]. Lutsk : Nadstyria [in Ukrainian].
4. Sukhomlinsky, V.O. (1976). *Metodyka vykhovannia kolektivu: v 5 t.* [Methods of team education: in 5 vols.] Kyiv: Radianska shkola, 1, 637 [in Ukrainian].
5. Sukhomlinsky, V.O. (1966). *Nasha "skrypka"* [Our "violin"]. *Rad. education*. May 21. (№123). P.1 [in Ukrainian].
6. Sukhomlinsky, V.O. (1977). *Pavlyska serednia shkola: v 5 t.* [Pavlyska secondary school: in 5 vols.]. Kyiv: Radianska shkola. T. 4. S. 390 [in Ukrainian].

7. Sukhomlinsky, V.O. (1976). *Problemy vykhovannia vsebichno rozvynenoj osobystosti: v 5 t. [Problems of education of a comprehensively developed personality: in 5 vols.]*. Kyiv: Radianska shkola, Vol. 1. P. 206 [in Ukrainian].
 8. Sukhomlinsky, V.O. (1977). *Rozмова z molodym dyrektorom: v 5 t. [Conversation with the young director: in 5 vols.]*. Kyiv: Rad. School, 4, 626 [in Ukrainian].
 9. Sukhomlinsky, V.O. (1977). *Slovo pro slovo: v 5 t. [Word for word: in 5 vols.]* Kyiv: Radianska shkola, 5, 167 [in Ukrainian].
 10. Sukhomlinsky, V.O. (1977). *Sto porad uchytelevi: v 5 t. [One hundred tips for teachers: in 5 vols.]*. Kyiv: Radianska shkola, 4, 653 [in Ukrainian].
 11. Sukhomlinsky, V.O. (1976). *Yak vykhovaty spravzhniu liudynu: v 5 t. [How to bring up a real person: in 5 t.]*. Kyiv: Radianska shkola, 1976, 2, 416 [in Ukrainian].
-

A. M. LUTSIUK

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Pedagogy and Psychology,
Volyn Institute postgraduate pedagogical education,
Lutsk, Ukraine
E-mail: viplo-lutsyuk@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-5974-7526>*

Yu. A. LUTSIUK

*lecturer of the Municipal Institution of Higher Education,
Lutsk Pedagogical College
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: Kapka83@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-4322-7929>*

VASYL SUKHOMLYNSKY ON THE ESSENCE OF PEDAGOGICAL SKILLS

The main views of the world-famous Ukrainian pedagogue-humanist Vasyl Sukhomlynsky on the improvement of pedagogical skills, as well as the technology of realization of this problem in the work of a modern teacher are presented. The skill of the teacher is reflected by him in many works and in the dissertation research "The school director is the head of educational work". He believed that the process of formation of pedagogical skills is long, begins in a pedagogical school and lasts a lifetime. Knowing the child is one of the most important elements of a teacher's pedagogical skills. Humanism is one of the main features of the teacher, which plays a constructive role in improving pedagogical skills. Pedagogical culture is of great importance for the development of teachers' pedagogical skills. Professional independence and creative teacher activity acts as a necessary completion of the process of forming a master of pedagogical work. The creative heritage of a teacher-innovator makes it possible to identify its components: humanism, professional competence, pedagogical abilities, pedagogical interaction. Implementation of the Concept "New Ukrainian School" requires a master teacher. A valuable contribution to the theory and practice of this issue was made by the outstanding Ukrainian humanist teacher V.O. Sukhomlinsky.

Key words: pedagogical skill, pedagogical culture, humanism, professionalism, technology.

*Стаття надійшла до редакції 05.03.2021
The article was received 05.03.2021*

УДК 78.03

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.12>

В. В. ПИЛИПЧУК

*викладач кафедри теорії, методики музичної освіти та інструментальної підготовки, викладач-методист, заслужений працівник культури України, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: vpulypchuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-9673-1366>*

ОНОВЛЕННЯ МУЗИЧНИХ ТРАДИЦІЙ У КОНТЕКСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСІВ БАНДУРНОГО ВИКОНАВСТВА

Стаття показує історичне становлення традицій українського бандурного мистецтва, вказані передумови та особливості розвитку процесу навчання музичного мистецтва з часів утвердження незалежності і до сучасних днів. Підкреслюється необхідність активного залучення підростаючого покоління до українського культурного середовища, збереження та відновлення музичних звичаїв і традицій. Представлені конкурси-ініціатори, які започаткували розвиток бандурного мистецтва.

Українська музика та пісня, які є зрозумілими для усвідомлення, з емоційним забарвленням та змістом відображають традиційну українську національну культуру, є ідеальними чинниками виховного впливу на особистість дитини. Музика для них є природною атмосферою, що пробуджує творчу активність, розвиває художньо-естетичні навички, впливає на глибинні процеси внутрішнього світу дитини, сприяє духовному збагаченню, становленню патріотичних почуттів і формування інтересу до українських національних традицій, що є міцною опорою для формування відповідального громадянина-патріота зі стійкою національною свідомістю та поглядами.

Ключові слова: бандурне мистецтво, виховання, конкурс, культура музичні традиції.

Вступ

Сучасний стан розвитку українського суспільства вимагає привернення уваги до проблем духовного зростання молоді. Музика як одна з духовних цінностей, у час протистоянь, повинна сприяти формуванню художньо-естетичної культури особистості, розширювати світосприйняття та світобачення з чітко вираженим патріотичним спрямуванням. Це визначається особливістю музики як виду мистецтва, адже емоційно-образним характером сприйняття музики і спілкування в процесі музичної діяльності, можна досягти побудови світогляду ідейної цілісної нації.

1. Постановлення проблеми

На жаль, однією із ознак сучасного українського суспільства є процес впливу глобалізації на молодь, що сприяє придушенню у свідомості молоді національних духовних традицій, спростування естетичних ідеалів, естетичних смаків та культурної самосвідомості, які довгий час встановлювались. Музично-естетичного виховання сьогодні отримує негативний вплив з боку ЗМІ, що визначають рівень почуттєвого, худож-

ньо-естетичного, музично-естетичного розвитку молоді, який часто виходить за межі етичних та естетичних норм. Саме через ці явища у сучасному суспільстві важко почути якісну музику, яку стараються підмінити масовими піснями для викорінення всього національного, що визначає українське походження.

В українській музиці закладена генетична пам'ять минулого, музичної свідомості, в якій відображається збалансоване поєднання боротьби, незламності, мужності з красою, духовністю і гармонією. У народних піснях сформовані уявлення про героїчне минуле, повага до предків, оспівана любов до рідної землі, в піснях лунає відлуння душі народу.

Тому важливо закласти у підростаючих поколіннях високий рівень художньо-естетичної культури, виховувати моральні та патріотичні почуття, розширювати світогляд та формувати свідомість підростаючих поколінь залучаючи до високих зразків національного і зарубіжного мистецтва, використовуючи позитивний вітчизняний історико-педагогічний, музично-естетичний досвід минулого.

2. Аналіз попередніх досліджень

Простеживши традиції вивчення музичної культури, як одного з найважливіших факторів формування духовної культури особистості можна побачити, що початки ідеї надходять до нас ще з давніх часів. Незважаючи на різноманіття музично-педагогічних поглядів з минулого і до сучасного часу, актуальною проблемою музично-педагогічних досліджень є питання впливу музики на внутрішній світ людини. Роль музики в релігійному, етичному, естетичному, патріотичному, емоційному, інтелектуальному вихованні підкреслювалася ще з давніх часів Аристотелем, Я. А. Коменським, Конфуцієм, Сократом, Платоном, Піфагором, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці. Проблеми освіти та виховання, зокрема музичного мистецтва, знаходили своє відображення у працях, В. Водовозова, В. Остогорського, М. Сумцова, М. Бунакова, К. Ушинського, Г. Сковороди, та інших педагогів [Грищенко: 68].

При вивченні проблеми активізації творчої діяльності учнів молодших класів як засіб формування естетичних потреб, Л. Коваль, наголосувала що розвиток культурних потреб особистості відбувається не стихійно, а являє собою динамічний, керований процес. Естетичні потреби є результатом розвитку всієї культури суспільства та водночас самі визначають розвиток цієї культури.

Л. Коваль вказує на те, що естетичні потреби дитини формуються у процесі сприйняття в емоційно-чуттєвій формі того музичного матеріалу, який органічно переплітається з її життям [Коваль: 36].

Музичне мистецтво як явище являє собою відображення суспільної свідомості з специфічною емоційною характеристикою, в якій показуються соціально-психологічні процеси, що можна охарактеризувати як «світовідчуття». Здатність відображати соціальні події суспільства в психології є основою пізнавальної функції музики.

Мета статті полягає у розкритті необхідності проведення різноманітних мистецьких проєктів з національним патріотичним характером для залучення молоді до цього культурного, освітнього і виховного заходу щоб виявити перспективні напрямки, які сприятимуть ефективному

становленню і розвитку системи музично-естетичного виховання дітей та молоді для збереження і закріплення українських традицій.

3. Результати та дискусії

Музичні традиції українського суспільства формувалися під впливом комплексу політичних факторів: історичних звичаїв, які споконвіку панували на наших землях, перебування території України під різними державами, а також настроями, що панували у суспільстві, як відповідь на сторонні впливи.

Спочатку відбувалося вкидання нав'язливих ідей, настроїв у суспільство і в залежності від ситуації та гостроти впливу можливі наслідки: спротив сторонніх ідей, закріплення, змішування з існуючими, створення нових.

Крім попередніх, відбувалася взаємодія з станом музичної культури і музичної освіти, яка підтримувалась творчістю і діяльністю відомих композиторів, культурних організацій, виконавців та педагогів.

Музично-естетичне виховання вважається складною ланкою в структурі загального виховного процесу. З давніх-давен мислителі та художники помітили здатність музики впливати на моральні якості та риси характеру; на душевний стан та принципи поведінки людини [Печенюк: 185].

Музичне мистецтво показує стан суспільства, поточне життя проблеми та є дзеркалом де кожен хто слухає бачить ті події які відбуваються навколо.

У зв'язку з встановленням радянської влади в Україні виникла централізована система мистецької освіти. Українська школа внаслідок цього стала частиною загальної проросійсько-радянської культури, без диференціації матеріалів, почали використовувати єдині для СРСР навчальні програми. Відповідно до поставлених вимог музично-виховна робота спрямовувалася на залучення усіх дітей до музичної діяльності. Це сприяло загальному розвитку дитячої творчості та розробці підходу до музичного виховання і навчання.

У середині 20 століття продовжилось відродження мистецької освіти в Україні, але особливості розвитку музичного виховання визначалися тим, що українська мова не була мовою державною і сфери її використання у вихованні обмежувалися. Через придушення національної

мови послаблювалися зв'язки з національними культурними традиціями, звужувались обсяги наших цінностей, що включалися в процес виховної роботи, та сприяло забуванню давніх звичаїв та обрядів. Обмеження застосування української мови у суспільстві, переважаюча роль російської мови не дозволяла повноцінно потрапити ні в духовний світ російської, ні в духовність української культури. Тому на межі цих культурних протиріч сформувалася особистість, яка орієнтувалась на якусь посередню культуру, а в ній визначальними були цінності масового рівня, з стереотипами в своїй основі без духовного змісту. Саме через це сьогодні дуже часто можна зустріти суржик російської та запозичення слів з російської мови. Уподібнення різних сфер культурного суспільного життя спричинила знищення унікальних рис національної культури та зупинку розвитку музичних традицій. Для того щоб захистити національні традиції, і не дати їх знищити виступав у культурній і просвітницькій діяльності дисидентський рух, який в Україні був започаткований в середині 50-х років.

З розпадом СРСР та відновленням незалежності України починається новий культурний етап відродження всіх забутих духовних скарбів нації. Особливістю цього періоду можна вважати процес відновлення загальнолюдських цінностей у духовному житті українців та їх усвідомлення, поступове накопичення й узагальнення наукових і мистецьких надбань, розуміння необхідності глибоких соціокультурних перетворень заради збереження української нації та культури. Незважаючи на політично-економічні обставини, цей період був позначений вагомими художніми досягненнями, появою нових музичних творів.

В українській культурі зменшується почуття меншовартості, та виникає бажання показу своїх вмінь та досягнень. В Україні розпочинається проведення популярних всеукраїнських та міжнародних конкурсів і фестивалів.

Початок XXI століття характерний змінами в розвитку теорії музичного, художнього мистецтва, естетичного виховання, розширюється й переосмислюється зміст багатьох традиційних категорій, триває пошук цілісних підходів до всебічного осмислення ролі естетичного виховання підрастаючих поколінь.

На жаль з бажанням утвердитись, українські традиції, стикаються з потужним впливом сучасної масової культури. Серед проблем педагогічної науки на початку XXI століття відчувається посилення раціонального над почуттєвим, що збіднює духовний світ особистості, негативно впливає на світогляд, емоційно-почуттєву сферу, процеси світосприйняття і ціннісні орієнтації. Відсутність музично-художнього смаку і потреб у спілкуванні з визначними творами музичного мистецтва, спілкування значної частини молоді з низькопробною, без духовною сучасною масовою музичною культурою говорить про низький рівень музичної культури у молоді.

Саме в цей час для порятунку та піднесення національних культурних цінностей починають створюватись конкурси бандуристів.

Відкритий конкурс бандуристів імені Володимира Кабачка для учнів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів середніх спеціалізованих музичних шкіл та студентів вищих мистецьких навчальних закладів вперше відбувся у Полтаві у 1995 році [Матеріали конкурсу бандуристів].

Міжнародний конкурс виконавців на українських народних інструментах ім. Гната Хоткевича відбувся 20-29 квітня 1998 року в Харкові. Конкурс проводився з таких спеціальностей: 1) бандура (вокальне-інструментальне та інструментальне виконавство), 2) старосвітська бандура та ліра, 3) цимбали, 4) сопілка, 5) домра (ладкова кобза) 4 струнна, 6) ансамблі бандуристів (склад не більше 6 виконавців). Серед фундаторів конкурсу – Галина Гнатівна Хоткевич – молодша донька Гната Хоткевича, Петро Григорович Черемський – визначний харківський громадський і культурний діяч. Конкурс було присвячено пам'яті видатного діяча української культури, композитора, виконавця-бандуриста, педагога, письменника, драматурга, актора, режисера, фольклориста і громадського діяча Гната Мартиновича Хоткевича. Проводиться конкурс у Харкові, де визначний митець у 1877 році народився, а 1938 року був безневинно розстріляний [Матеріали Міжнародного конкурсу виконавців на українських народних інструментах].

Також у Харкові проводиться дитячий конкурс бандуристів ім. Гната Хоткевича, який засновано у 2003 році.

Міжнародний конкурс юних бандуристів «Волинський кобзарик» було засновано у 2003 році, і з кожним роком він набуває все більшої популярності. Проводиться один раз на 2 роки і на ньому уже встигли побувати понад 1500 учасників. За час конкурсу були зроблені численні нововведення, зокрема нові номінації, цікаві церемонії жеребкування, а також проводиться фестиваль «Кобзарська родина» для сімейних ансамблів. Це єдиний в Україні Міжнародний дитячий конкурс солістів бандуристів. У конкурсі беруть участь діти віком від 5 до 16 років з усіх регіонів України, Польщі, Росії, Канади. Під час конкурсу постійно проводиться науково – практична конференція, в роботі якої задіяні понад 200 викладачів бандуристів. До складу журі конкурсу входять провідні бандуристи України: професори, доценти, заслужені, народні артисти України. Для більшої пропаганди бандурного мистецтва, постійно організуються концерти, на які запрошуюються відомі бандуристи з усіх куточків України та зарубіжжя.

З 2007 року у Чернігові започатковано Всеукраїнський відкритий огляд-конкурс юних бандуристів «Кобзарська юнь України», який проходить через рік. У конкурсі взяли участь дитячі колективи та окремі виконавці з усіх куточків України.

Продовжуючи успіх попередніх конкурсів починають активно створюватись нові та ще більшої популярності набувають існуючі. З кожним роком на відомих конкурсах бандурного мистецтва кількість учасників збільшується,

що свідчить про вірний шлях організаторів цих мистецьких подій, які вирішили підтримувати національні традиції, а також про підтримку молоді, яка всупереч впливів глобалізації долучається до української культури.

Завдяки проведенню цих конкурсів викладачі отримують роботу, бажання експериментувати, створювати нові пісні, аранжування, переклади, бо це необхідно для ефективного навчання учнів. Адже учасники конкурсів побачивши на сцені відомих музикантів, які досягли успіху у бандурному мистецтві хочуть і собі досягти подібних результатів. Учні розуміють, що бандура це не застарілий, а цілком сучасний та гнучкий інструмент, на якому при бажанні можна грати будь-які твори світового значення.

Висновки

Отже потрібно зрозуміти, що саме українська музика та пісня, які є зрозумілими для усвідомлення, з емоційним забарвленням та змістом відображають традиційну українську національну культуру, є ідеальними чинниками виховного впливу на особистість дитини. Музика для них є природною атмосферою, що пробуджує творчу активність, розвиває художньо-естетичні навички, впливає на глибинні процеси внутрішнього світу дитини, сприяє духовному збагаченню, становленню патріотичних почуттів і формування інтересу до українських національних традицій, що є міцною опорою для формування відповідального громадянина-патріота зі стійкою національною свідомістю та поглядами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грищенко Т. Зміст і організація форми музично-естетичного виховання в гімназіях України: перша половина XIX ст. *Рідна школа*. 2001. № 11. С. 67–69.
2. Коваль Л. Музично-естетичне виховання підлітків. Київ: Б.В., 1979. 48 с.
3. Матеріали відкритого конкурсу бандуристів ім. В. Кабачка 15.04.2016: Національна спілка Кобзарів України. URL: <http://kobzari.org.ua/?page=news&subpage=77> (дата звернення: 28.03.2021).
4. Матеріали Міжнародного конкурсу виконавців на українських народних інструментах ім. Гната Хоткевича в Харкові 20-29 квітня 1998 р.: Фонд національно-культурних ініціатив імені Гната Хоткевича. URL: <http://khotkevych.info/fond/2013/11/21/pershyj-mizhnarodnyj-konkurs-im-hnata-hotkevycha-v-harkovi-povnaversiya> (дата звернення: 28.03.2021).
5. Печенюк М., Прядко О., Ватаманюк Г. Актуальні питання естетичного виховання молоді засобами музики: монографія. Кам'янець-Подільський, 2014. 200 с.

REFERENCES

1. Hryshchenko, T. (2001). Zmist i orhanizatsiia formy muzychno-estetychnoho vykhovannia v himnaziiakh Ukrainy: persha polovyna XIX st. [Content and organization of the form of musical and aesthetic education in gymnasiums of Ukraine: the first half of the XIX century]. *Ridna shkola*, 11, 67–69 [in Ukrainian].
2. Koval, L. (1979). *Muzychno-estetychne vykhovannia pidlitkiv [Musical and aesthetic education of adolescents]*. Kyiv: B.V. [in Ukrainian].

3. Materialy vidkrytoho konkursu bandurystiv im. V. Kabachka 15.04.2016: Natsionalna spilka Kobzariv Ukrainy [Materials of the open competition of bandura players named after V. Kabachka 15.04.2016: National Union of Kobzars of Ukraine]. Retrieved from <http://kobzari.org.ua/?page=news&subpage=77> (Last accessed: 28.03.2021) [in Ukrainian].

4. Materialy Mizhnarodnoho konkursu vykonavtsiv na ukrainskykh narodnykh instrumentakh im. Hnata Khotkevycha v Kharkovi 20-29 kvitnia 1998r.: Fond natsionalno-kulturnykh initsiatyv imeni Hnata Khotkevycha [Materials of the International competition of performers on Ukrainian folk instruments named after Hnat Khotkevych in Kharkiv April 20-29, 1998: Hnat Khotkevych Foundation for National and Cultural Initiatives]. Retrieved from <http://khotkevych.info/fond/2013/11/21/pershyj-mizhnarodnyj-konkurs-im-hnata-hotkevycha-v-harkovi-povna-versiya> (Last accessed: 28.03.2021) [in Ukrainian].

5. Pecheniuk, M., Priadko, O., Vatamaniuk, H. (2014). *Aktualni pytannia estetychnoho vykhovannia molodi zasobamy muzyky* [Current issues of aesthetic education of youth through music]. Kamianets-Podilsky. [in Ukrainian].

V. V. PILIPCHUK

Teacher of the Department of Theory, Methods of Music education and Instrumental Training, Teacher-methodologist, Honored Worker of Culture of Ukraine, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: vpypylchuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0002-6635-4413>

UPDATING OF MUSICAL TRADITIONS IN THE CONTEXT OF CONDUCTING BANDURA PERFORMANCE COMPETITIONS

The article shows the historical establishment of the traditions of Ukrainian bandura art, the prerequisites and features of the development of the process of teaching music from the times of the USSR to the present day. The need for active involvement of the younger generation in the Ukrainian cultural environment, preservation and restoration of musical customs and traditions is emphasized. The initiating competitions that initiated the development of bandura art are presented. Analyzes the social and political processes that took place in society and shows what was the response to these influences.

The article shows the danger to the national culture of the process of globalization and the widespread influence of mass culture on the younger generation and points the ways to preserve the national musical traditions of the nation. The spiritual culture of the individual must develop in the right direction, which does not contradict the national idea, supports Ukrainian manners. It is necessary to lay a strong foundation for the formation of a responsible citizen-patriot with a stable national consciousness and views.

Music and aesthetic education is considered a complex link in the structure of the overall educational process. From time immemorial, thinkers and artists have noticed the ability of music to influence moral qualities and character traits; on the state of mind and principles of human behavior. that is why music should be high quality, with reasonable content, emphasize the Ukrainian affiliation of both the listener and the performer.

Bandura competitions are being created to save and promote national cultural values. competitions-founders who initiated the reconstruction of national traditions include: Bandura competition name after Volodymyr Kabachok took place in Poltava 1995, International competition of performers on Ukrainian folk instruments named after Gnat Hotkevich took place in Kharkiv 1998, International competition for young bandura players Volyn kobzar took place in Lutsk 2003 and Competition for young bandura players named after Gnat Hotkevich took place in Kharkiv 2003.

Therefore, due to such artistic events, Ukrainian musical art gained new musical traditions, the number of bandura performers increased, which contributed to the popularization of bandura art.

Key words: bandura art, education, competition, culture, musical traditions.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2021
The article was received 06.03.2021

УДК 378.015.31:111.852:78 (477.82)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.2.13>

В. Й. РОКОШ

викладач-методист, голова циклової комісії викладачів народних інструментів,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: vrokosh@lpc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0002-0453-454X>

К. М. П'ЯВКА

викладач акордеону,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: kpyavka@lpc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0003-3011-6015>

І. М. П'ЯВКА

викладач акордеону

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: ipyavka@lpc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0002-1217-4177>

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КОНЦЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті поданий матеріал щодо естетичного виховання студентської молоді сьогодення за допомогою концертної діяльності – музикою та мистецтвом. У статті висвітлюється специфіка концертної діяльності музикантів як показника їхньої виконавської майстерності. Розглядаються аспекти виконавської майстерності музикантів, її структура.

Реалізація виховного потенціалу музичного мистецтва як засобу естетичного виховання студентів закладів вищої освіти, педагогічного профілю зокрема, досить нечасто ставала об'єктом спеціальних наукових досліджень. Таким чином, питання естетичного розвитку майбутніх педагогів засобами музичного мистецтва відповідає пріоритетним напрямкам розвитку вітчизняної системи вищої освіти. Однак у процесі розв'язання зазначеної проблеми виникає низка істотних суперечностей між: визнанням особистісної та соціальної цінності концертної діяльності, покликані забезпечити естетичний, духовно-моральний, інтелектуальний, емоційний, розвиток майбутніх педагогів та недостатньою задіяністю естетичного потенціалу такої діяльності в освітньому процесі; потужним світоглядно-виховним потенціалом музичного мистецтва і зусиллям псевдокультурної та антигуманної мистецької продукції у засобах масової інформації, що спричиняють втрату загальносуспільних ціннісних орієнтирів студентської молоді; нагальною об'єктивною потребою суспільства у вихованні естетичного світогляду студентської молоді засобами музичного мистецтва й недостатньою науково-методичною розробленістю цієї проблеми у сучасній системі вищої педагогічної освіти.

У статті зазначено, що в системі вищої педагогічної освіти має бути приділено значну увагу саме естетичному вихованню майбутніх фахівців, розгляду конкретних шляхів та засобів естетичного виховання під час освітнього процесу, що є запорукою активного розвитку духовно-естетичних цінностей молоді. Важливими завданнями естетичного виховання студентської молоді є формування естетичних понять, поглядів і переконань; творчих здібностей, естетичних мотивів; потреби художнього саморозвитку; художньо-естетичних смаків, почуттів, реакцій; гідного естетичного ідеалу та вміння бачити красу творчості; умінь і навичок творити прекрасне в житті.

Ключові слова: естетичне виховання, студентська молодь, музикант -виконавець, концертна діяльність, музична майстерність.

Вступ

Усебічно розвинена особистість є надзвичайно чутливою до краси, гармонії, благородства. І своєю діяльністю вона прагне утверджувати їх. Саме на формуванні таких якостей особистості зосереджене естетичне виховання, а саме студентської молоді сьогодення.

Утвердження гуманістичної парадигми виховання на сучасному етапі розвитку освіти в Україні потребує особливої уваги до розгляду проблем становлення духовності особистості, формування естетичної культури учнів, їх здатності до повноцінного сприйняття творів високого мистецтва, зокрема, музики. Процес становлення сучасного суспільства і прагнення нашої країни стати рівноправним членом світової громадськості спонукає до всебічного втілення у суспільному та індивідуальному житті засад життєустрою на основі принципів, цінностей і норм високої людяності.

1. Постановлення проблеми

Вихідні положення щодо створення концепції полікультурного виховання з культуротворчою домінантою, спрямованою на всебічний розвиток високоморальної особистості, закладено у законах України «Про освіту» (1991), «Про вищу освіту» (2014), «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» (2002), «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013). В умовах сучасного інформаційно-культурного простору актуалізується проблема вільного часу та культури дозвілля особистості. Це зумовлено переосмисленням національних культурних традицій і трансформацією духовних цінностей, що має місце впродовж останніх десятиліть. Сучасна інфраструктура закладів дозвілля нерідко лише сприяє поширенню негативного впливу засобів масової інформації на свідомість молоді людини, пропагуючи алкоголь, паління та інші форми соціально неприйнятної поведінки. Все це призводить до нерозуміння студентською молоддю справжніх життєвих цінностей, зниження моральних критеріїв у їх свідомості та поведінці, зростання тривожності, особистісної і соціальної невизначеності. Особливої значущості проблема вільного часу та культури його проведення набуває в контексті організації навчально-виховного процесу вищих педагогічних навчальних закладів,

випускники яких мають не лише постійно дбати про своє професійне та особистісне зростання, а й усвідомлювати соціальну відповідальність за долю 5 своїх майбутніх вихованців, бути людиною культури і носієм загальнолюдських цінностей [Баранецька: 30-37].

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні шляхів естетичного виховання майбутніх учителів музичного мистецтва засобами концертної діяльності.

2. Аналіз попередніх досліджень засвідчує, що актуальні проблеми навчання та виховання майбутнього вчителя постійно знаходяться в полі зору науковців. Зокрема, особлива увага сьогодні приділяється розробці філософських, теоретичних і методичних засад змісту професійної підготовки вчителів (О. Акімова, В. Андрущенко, Г. Васянович,

В. Гончаренко, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало та ін.); організації виховної взаємодії у системі «викладач – студент» (І. Бех, О. Сухомлинська) та інноваційним підходам до організації виховної роботи у педагогічному закладі (О. Безкоровайна, О. Коберник, В. Сорочинська,

В. Шахов та ін.); ефективним шляхам духовного і культурного розвитку майбутніх учителів засобами мистецтва та художньо-творчої діяльності (Б. Брилін, Д. Джола, О. Деркач, Г. Локарева, Л. Масол, Н. Миропольська,

Н. Мозгальова, О. Отич, Г. Падалка, О. Рудницька, Г. Тарасенко, Г. Шевченко, А. Щербо, О. Щолокова та ін.).

Закладання основ і становлення ідей пропаганди класичного мистецтва засобами концертної діяльності в Україні пов'язано з іменами видатних композиторів і діячів культури таких, як А. Авдієвський, С. Козак, О. Кошиць, С. Крушельницька, М. Лисенко тощо. Також значна увага зосереджується на питаннях виховання культури проведення вільного часу (І. Суботін, С. Кузьмін, С. Цюлюпа) та культури дозвілля (С. Пішун, С. Сергієнко, Т. Ченіговець). Однак у цих працях розкриваються лише окремі аспекти виховання культури дозвілля студентської молоді [Білоус: 298-293].

3. Результати та дискусії

Концертна діяльність – найважливіша частина творчої роботи музиканта-виконавця; вона є логічним завершенням всіх репетиційних

і педагогічних процесів. Музикант-виконавець – це художник-інтерпретатор, який здатний творчо осмислити авторський текст і реалізувати його в продукті своєї діяльності. Дослідження специфіки концертної діяльності як показника виконавської майстерності музикантів посідає особливе місце в охопленні цілої низки складних проблем, вирішення яких вимагає різних наукових підходів і спільних зусиль спеціалістів в галузі естетики, психології, музичної педагогіки, музикознавства. Плідність і перспективність теорії концертного музичного виконавства забезпечується її послідовною опорою на методологічні принципи. Розробкою цієї проблеми впродовж багатьох років займаються музикознавці, виконавці, педагоги та ін.

Концертний виступ являє собою особливу форму діяльності музиканта-виконавця, що має свої закономірності, які необхідно враховувати не тільки в період підготовки до концерту, а й протягом усього періоду вивчення музичного твору. Відомо, що виконавці та педагоги повинні знати про специфічні особливості мислення і поведінки на сцені, про створення особливої виконавської форми музичного твору саме для публічного виступу. Розуміння цих явищ сприяють успішному досягненню художніх цілей і для професіонального становлення музиканта в цілому.

Саме через музику та через музичне мистецтво в цілому можна виховати естетичний смак та погляд у студентської молоді. Саме це твердження гарно описав Василь Сухомлинський «... Душа дитини – це душа чуйного музиканта. У ній туго натягнуті струни, і якщо ви зумієте доторкнутися до них – задзвенить чарівна музика».

Внутрішні, найтонші, потаємні сторони душі людини, те, що часом не передається на звичну мову людського спілкування, стає доступним музичним звукам, виступає основою особливої образності в музиці. Р.Шуман зауважував, що там, де закінчується слово, починається музика. Музичні звуки, побудовані в певну ладову, ритмічну систему, що є у відомому порядку в музиці Баха, Бетховена, Чайковського, ніби виростають з почуттів, емоцій, душевних станів композитора. Область почуттів та емоцій людини – один з основних предметів відобра-

ження у музичному образі. Але їх не можна розглядати як суто суб'єктивне явище, вони, подібні до інших форм усвідомлення дійсності людиною, є «суб'єктивним образом об'єктивного світу». Отже, музика зображує і виражає дійсність не прямо, подібно до живопису, що створює образ тієї чи іншої частини предметного світу, а опосередковано відтворюючи світ почуттів і чутливих відносин, або тієї суб'єктивної реальності, яка утворює вторинний образ буття в діалектиці музичного пізнання.

Відтворюючи емоційний досвід людства, музика змушує кожного переживати, складні почуття, надає людям моральні сили, виховує в них мужність, віру в життя, справедливість, красу, підказує уяві цікаву думку, збагачує почуття та інтелект.

Підготовка майбутніх учителів музики до концертно-освітньої діяльності серед учнівської молоді інтерпретується як ефективний засіб їх музично-фахового і педагогічного становлення. Що, в першу чергу очікується від вчителя музики? Це – направляти учнів у створенні та прослуховуванні музики. Надати студентам потрібні їм знання, і використати їх під час створення музичного продукту – ще одне важливе завдання [Isbell: 115-118]. Змістовно-базовою основою підготовки до концертно-освітньої діяльності в процесі музично-фахового навчання виступає забезпечення взаємодії між виконавською і словесною інтерпретацією художніх образів музичних творів [Жигінас: 115-118].

Виступ на концертній естраді музиканта-виконавця – це, з одного боку, яскравий, насичений емоційними перепадами, фізичними, динамічними переваженнями момент, з іншого – ця діяльність має контрольований характер, як з боку публіки, так і самого музиканта-виконавця. Музикант-виконавець стикається з незвичайними проблемами: одночасно він має яскраво, зрозуміло передавати свій емоційний внутрішній світ з його підйомами та спадами і в той же час контролювати свою діяльність, не дати емоціям поглинути себе, що може призвести до втрати контакту зі слухачами та якості виступу. Загальновідомо, що, створюючи музичний твір, автор закладає в ньому комплекс певних засобів музичної виразності з метою впливу на емоційний стан

слухача. Однак у процесі живого звучання музичного твору цей вплив може бути різним залежно від багатьох чинників. Найпершим серед них є здатність виконавця вірно відтворювати нотний текст музичного твору, його логіку і структуру. Вона залежить від майстерності музиканта-виконавця, адже він мріє про досягнення вершин у виконавській діяльності. Щоб допомогти музикантові в цьому, необхідно перш за все усвідомити такі основні поняття, як «майстер» та «майстерність». Це допоможе визначити структуру музичної майстерності та фактори, що впливають на її формування. Майстер-виконавець – це музикант, який досконало знає свою справу: досконало володіє теорією і практикою гри на інструменті. У такому разі йдеться про музично-виконавську майстерність. М. Давидов поняття виконавської майстерності визначає так: «Виконавська майстерність це – вільне володіння інструментом і собою, що забезпечує інтонаційно-сміслову, інтерпретовану, одухотворену, емоційно яскраву, артистичну, співтворче втілення музичного твору в реальному звучанні. Вона включає весь комплекс слухо-моторних і психологічних якостей, конкретних навичок та вмінь, прийомів і форм музично-ігрових рухів, постійно модифікуючих у процесі інтерпретації музичного твору...» [Давидов: 290]. Аналізуючи запропоноване визначення, варто зазначити, що виконавська майстерність є властивістю інтегральною. Це означає, що вона містить низку елементів, одночасний прояв яких у процесі виконання твору забезпечує високу музичну та естетичну якість гри. Виходячи з цього, В. Білоус визначила таку структуру виконавської майстерності: теоретичний (музична грамотність), технічний (точність, швидкість, пластичність, лабільність, пристосованість та енергійність виконуваних музично-ігрових рухів), художній (передача рухами, мімікою, жестами, позою художньої цінності музичного твору), суспільно-психологічний (спілкування зі слухачем за допомогою згаданих вище засобів «мови тіла») [Білоус: 95-99]. Немає сумніву, що знання структури виконавської майстерності музиканта-інструменталіста дозволить чітко визначити чинники, від яких ця майстерність залежить, і усвідомлено спрямувати зусилля (як педагога, так і учня)

на її опанування. З опорою на ці визначення, можна вважати, що рівень музичної майстерності є не тільки індивідуальною проблемою музиканта-виконавця, який прагне досягти вершин виконавського мистецтва, але й кожного музичного навчального закладу. Незалежно від рівня та статусу навчального закладу (музична школа, коледж) кожен з них свою діяльність організовує так, щоб підготувати фахівців у галузі професійної мистецької освіти. Для цього проводяться різноманітні заходи (конкурси, фестивалі, конференції тощо), метою яких є обмін досвідом формування майстерності музикантів-виконавців, однак участь студентів у концертах не є систематичною. Тому, зважаючи на невеликий концертний досвід, якість публічного виконання музичних творів зазвичай гірша, ніж у класі перед викладачем. Це пов'язано з надмірним хвилюванням, психологічною невідповідністю до виступу і цілковитою відсутністю контакту з публікою. Тому з метою адаптації студентів до майбутньої професійної діяльності потрібна детальна розробка плану їхніх публічних виступів (з урахуванням специфіки професійної підготовки). Музикант презентує себе не тільки грою, але й зовнішнім виглядом, поведінкою, своєю особистістю. Інколи не кожен музикант усвідомлює, що від того, як він виходить на сцену, як він сідає на стілець, як кладе ногу на підставку, як бере в руки інструмент, як подивиться на людей, які прийшли його послухати і побачити, залежить як буде сприйнято та оцінено його виступ. Можна все це виконати елегантно, а можна недбало і навіть неестетично. Це стосується всіх без виключення музикантів: інструменталістів, диригентів, співаків.

Висновки

Отже, концертна діяльність представлена як динамічна система, складовими якої є композиторська творчість, творчість інтерпретатора та слухачка «співтворчість». Специфіка концертної діяльності визначає рівень виконавської майстерності музиканта, наявність її структури і полягає у систематизації публічних виступів і таким чином впливає саме на естетичне виховання молоді. Естетична свідомість, естетичні почуття, смаки, ідеали, переживання тощо, взаємодіючи між собою, зумовлюють естетичну поведінку, яка є втіленням прекрасного

у конкретних вчинках людини. Ефективність естетичного виховання молоді визначають такі чинники:

- створення в навчальному закладі естетично освітнього середовища (оформлення навчальних кабінетів, аудиторій, місць відпочинку);
- звернення у виховній роботі з молоддю до народних традицій і обрядів;
- висока естетична культура різноманітних виховних заходів;

– широке залучення учнів та студентів до гуртків художньої самодіяльності, участі їх у конкурсах та олімпіадах естетичного напрямку;

– висока естетична культура вихователів і вихованців у зовнішньому вигляді й у стосунках.

Саме взаємодія закладів освіти, культури, сім'ї, ЗМІ, культурними традиціями соціуму забезпечують ефективність естетичного виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранецька Ю. Виховання культури дозвілля студентської молоді засобами музичного мистецтва : методичний посібник. Хмельницький : Центр мистецтва і дизайну. ХГПА, 2016. 108 с.
2. Баранецька Ю. Виховання у студентів вищих педагогічних навчальних закладах культури дозвілля засобами музичного мистецтва. URL: https://www.vspu.edu.ua/science/dis/des_13_3.pdf (дата звернення: 09.03.2021)
3. Баранецька Ю. Виховний потенціал музичного мистецтва як об'єкт науково-педагогічної рефлексії. *Актуальні питання мистецької педагогіки*. Хмельницький, 2016. С. 4–8.
4. Безкоровайна О.В. Виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці : монографія. Рівне : РДГУ, 2009. 470 с.
5. Білоус В.П. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності : автореф. дис... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2005. 48–86 с.
6. Давидов М.А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста) : підручник. Київ : Музична Україна, 2004. 290 с.
7. Жигінас Т.В. Концертно-освітня діяльність у творчості видатних митців. *Наукові записки*. Збірник наукових статей 2006. С. 59–66.
8. Жигінас Т.В. Концертно-освітня діяльність як об'єкт педагогічної проблематики. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2007. С. 115–118.
9. Жигінас Т.В. Критерії та рівні готовності до концертно-освітнього процесу у практичній підготовці майбутнього учителя музики. *Науковий часопис Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. Теорія і методика мистецької освіти*. 2007. С. 69–73.
10. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014р. № 1556-VII/ Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811-2020-%D0%BF#T> (дата звернення: 10.03.2021)
11. Степанов О.М. Основи психології та педагогіки. URL: https://subject.com.ua/psychology/psyho_pedagog/118.html (дата звернення: 09.03.2021).
12. Hammel A.M., Gerrity K.W. (2012). The Effect of Instruction on Teacher Perceptions of Competence When Including Students With Special Needs in Music Classroom. Update: *Applications of Research in Music Education*, 31 (1) 6. URL: <https://doi.org/10.1177/8755123312457882> (Last accessed: 24.03.2021).
13. Isbell D. (2008). XMA Header Image Musicians and Teachers: The Socialization and Occupational Identity of Preservice Music Teachers.

REFERENCES

1. Baranetska, Yu. (2016) *Vykhovannia kultury dozvillia studentskoi molodi zasobamy muzychnoho mystetstva: metodychnyi posibnyk [Education of leisure culture of student youth by means of musical art: methodical manual]*. Khmelnytskyi : Tsentr mystetstva i dyzainu. KhHPA. 108 s. [in Ukrainian].
2. Baranetska, Yu. *Vykhovannia u studentiv vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh kultury dozvillia zasobamy muzychnoho mystetstva [Education of students of higher pedagogical educational institutions of leisure culture by means of musical art]*. Retrieved from https://www.vspu.edu.ua/science/dis/des_13_3.pdf (Last accessed: 09.03.2021) [in Ukrainian].
3. Baranetska, Yu. (2016). *Vykhovnyi potentsial muzychnoho mystetstva yak obiekt naukovo-pedahohichnoi refleksii [Educational potential of musical art as an object of scientific and pedagogical reflection]*. *Aktualni pytannia mystetskoi pedahohiky*. Khmelnytskyi. 4-8. [in Ukrainian].
4. Bezkorovaina, O.V. (2009). *Vykhovannia kultury osobystisnoho samostverdzhennia v rannomu yunatskomu vitsi [Education of the culture of personal self-affirmation in early adolescence]*. Rivne: RDHU [in Ukrainian].
5. Bilous, V.P. (2005). *Psykhohichni aspekty formuvannia vykonavskoi khudozhnoi maisternosti : avtoref. dys... kand. mystetstvoznavstva [Psychological aspects of the formation of performing arts: author's ref. Candidate of Dissertation art history]*: 17.00.03. Kyiv. 48-86 [in Ukrainian].
6. Davydov, M.A. (2004). *Teoretychni osnovy formuvannia vykonavskoi maisternosti baiianista (akordeonista) : pidruchnyk [Theoretical bases of formation of performing skill of the accordionist (accordionist)]*. Kyiv : Muzychna Ukraina. 290 s. [in Ukrainian].
7. Zhyhinas, T.V. (2006). *Kontsertno-osvitnia diialnist u tvorchostivvydatnykhmyttsiv [Concert and educational activities in the works of outstanding artists]*. *Naukovi zapysky. Zbirnyk naukovykh statei* 59–66 [in Ukrainian].

8. Zhyhinas, T.V. (2007). Kontsertno-osvitnia diialnist yak obiekt pedahohichnoi problematyky [Concert and educational activities as an object of pedagogical issues]. *Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannia*, 115–118 [in Ukrainian].

9. Zhyhinas, T.V. (2007). Kryterii ta rivni hotovnosti do kontsertno-osvitnoho protsesu u praktychnii pidhotovtsi maibutnoho uchytelia muzyky [Criteria and levels of readiness for the concert-educational process in the practical training of future music teachers]. *Naukovyi chasopys Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M.P. Drahomanova. Teoriia i metodyka mystetskoï osvity*, 69–73 [in Ukrainian].

10. “Pro vyshchu osvitu”: Zakon Ukrainy (2014). [“On higher education”: Law of Ukraine]. Data onovlennia: 28.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811-2020-%D0%BF#T> (Last accessed: 10.03.2021) [in Ukrainian].

11. Stepanov, O.M. Osnovy psykholohii ta pedahohiky [Fundamentals of psychology and pedagogy]. Retrieved from https://subject.com.ua/psychology/psyho_pedagog/118.html (Last accessed: 09.03.2021) [in Ukrainian].

12. Hammel, A.M., Gerrity, K.W. (2012). The Effect of Instruction on Teacher Perceptions of Competence When Including Students With Special Needs in Music Classroom. Update: *Applicions of Research in Music Education*, 31 (1) 6. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/8755123312457882> (Last accessed: 24.03.2021).

13. Isbell, D. (2008). XMA Header Image Musicians and Teachers: The Socialization and Occupational Identity of Preservice Music Teachers.

V. Y. ROKOSH

Teacher-methodologist,

Chairman of the Cycle Commission of Folk instruments,

Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College”

of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine

E-mail: vrokosh@lpc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0002-0453-454X>

K. M. P’YAVKA

Accordion Teacher,

Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College”

of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine

E-mail: katyapyavka1995@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3011-6015>

I. M. P’YAVKA

Accordion Teacher,

Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College”

of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine

E-mail: ipyavka@lpc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0002-1217-4177>

AESHTETIC EDUCATION OF STUDENT YOUTH THROUGH THE CONCERT ACTIVITIES

This article deals with the material on the aesthetic education of today's student youth through concert activities - music and art. The article highlights the specifics of musicians' concert activities as an indicator of their performing skills. Aspects of performing skills of musicians, its structure are considered. The realization of the educational potential of music art as a means of aesthetic education of students of higher education institutions, pedagogical profile in particular, has rarely been the subject of special research. Thus, the question of aesthetic development of future teachers by means of musical art corresponds to the priority areas of development of the domestic system of higher education. However, in the process of solving this problem there are a number of significant contradictions between: recognition of personal and social value of concert activities designed to ensure aesthetic, spiritual, moral, intellectual, emotional, development of future teachers and insufficient involvement of aesthetic potential of such activities in education; powerful ideological and educational potential

of musical art and efforts of pseudo-cultural and inhumane artistic products in the media, which cause the loss of public values of student youth; the urgent objective need of society in the education of the aesthetic worldview of student youth by means of musical art and insufficient scientific and methodological development of this problem in the modern system of higher pedagogical education. The article states that in the system of higher pedagogical education attention to the aesthetic education of future professionals, consideration of specific ways and means of aesthetic education during the educational process should be considerable paid. It is the key to active development of spiritual and aesthetic values of youth. Important tasks of aesthetic education of student youth are the formation of aesthetic concepts, views and beliefs; creative abilities, aesthetic motives; needs of artistic self-development; artistic and aesthetic tastes, feelings, reactions; worthy of the aesthetic ideal and the ability to see the beauty of creativity; skills and abilities to create beautiful things in life.

Key words: aesthetic education, student youth, musician-performer, concert activity, musical skill.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2021

The article was received 08.04.2021

ЗМІСТ

A. V. Bliashavska, M. A. Fedorets IMPLEMENTATION OF THE PROJECT-BASED TECHNOLOGY IN THE BLENDED EDUCATIONAL PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION IN UKRAINE.....	3
Ю. М. Андрійчук, Н. Г. Денисенко, Л. Є. Северіна ОСОБЛИВОСТІ МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ВИСОКОРОСЛИХ ПІДЛІТКІВ ПІД ВПЛИВОМ ФІЗИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ.....	13
Н. А. Антонюк, С. В. Савчук ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО НАСКРІЗНОЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	19
Г. М. Голя, Н. Б. Бугайчук, В. Й. Тарасюк РОЛЬ КУРАТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ У ФОРМУВАННІ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	26
Живка Пенева Желязкова ИНТЕРАКТИВНИТЕ МЕТОДИ ЗА РАБОТА В ГРУПА В ОБУЧЕНИЕТО ПО «СЧЕТОВОДСТВО НА ПРЕДПРИЯТИЕТО».....	35
М. І. Замелюк ІГРОВИЙ ПРОСТІР ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: МІСЦЕ І РОЛЬ ДОРΟΣЛОГО.....	42
А. А. Зарицька ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ВОКАЛЬНО-АНСАМБЛЕВОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	47
М. А. Козігора ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	53
Ю. А. Коляда, І. В. Кузьміна ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЧЕРЕЗ ВИВЧЕННЯ ФОЛЬКЛОРНОЇ СПАДЩИНИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ТА ІГОРЯ СТРАВІНСЬКОГО.....	59
М. В. Лук'янчук, Н. Ф. Найт ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СТРУКТУРА, РІВНІ ТА КРИТЕРІЇ.....	64
А. М. Луцюк, Ю. А. Луцюк ВАСИЛЬ СУХОМЛІНСЬКИЙ ПРО СУТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ.....	74
В. В. Пилипчук ОНОВЛЕННЯ МУЗИЧНИХ ТРАДИЦІЙ У КОНТЕКСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСІВ БАНДУРНОГО ВИКОНАВСТВА.....	79
В. Й. Рокош, К. М. П'явка, І. М. П'явка ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КОНЦЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	84

CONTENTS

A. V. Bliashevska, M. A. Fedorets IMPLEMENTATION OF THE PROJECT-BASED TECHNOLOGY IN THE BLENDED EDUCATIONAL PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION IN UKRAINE.....	3
Y. M. Andriichuk, N. H. Denysenko, L. E. Severina FEATURES OF MORPHOFUNCTIONAL DEVELOPMENT OF HIGH-YIELDING ADOLESCENTS UNDER THE INFLUENCE OF PHYSICAL ACTIVITY.....	13
N. A. Antoniuk, S. V. Savchuk PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER FOR FUNDAMENTAL EDUCATIONAL ACTIVITIES.....	19
G. M. Golya, N. B. Bugaychuk, V. Y. Tarasyuk THE ROLE OF THE ACADEMIC GROUP CURATOR IN THE FUTURE TEACHERS' PROJECT CULTURE DEVELOPMENT PROCESS.....	26
JIVKA PENEVA ZHELYAZKOVA INTERACTIVE METHODS FOR GROUP WORK IN THE TRAINING ON "ENTERPRISE ACCOUNTING".....	35
M. I. Zameliuk PRESCHOOL CHILDREN'S PLAY SPACE: THE PLACE AND ROLE OF ADULTS.....	42
A. A. Zarytska PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF VOCAL AND ENSEMBLE TRAINING OF MUSICAL ART BACHELORS....	47
M. A. Kozihora PREPARING FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS TO IMPLEMENT LEARNING TECHNOLOGY THROUGH RESEARCH.....	53
Yu. A. Kolyada, I. V. Kuz'mina FORMATION OF PATRIOTIC CONSCIOUSNESS OF STUDENT YOUTH THROUGH THE STUDY OF THE FOLKLORE HERITAGE OF LESYA UKRAINKA AND IHOR STRAVINSKY (DRAMA "FOREST SONG", BALLET "SACRED SPRING").....	59
M. V. Lukyanchuk, N. F. Knight PREPAREDNESS OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY: STRUCTURE, LEVELS AND CRITERIA.....	64
A. M. Lutsiuk, Yu. A. Lutsiuk VASYL SUKHOMLYNSKY ON THE ESSENCE OF PEDAGOGICAL SKILLS.....	74
V. V. Pilipchuk UPDATING OF MUSICAL TRADITIONS IN THE CONTEXT OF CONDUCTING BANDURA PERFORMANCE COMPETITIONS.....	79
V. Y. Rokosh, K. M. P'yavka, I. M. P'yavka AESHTETIC EDUCATION OF STUDENT YOUTH THROUGH THE CONCERT ACTIVITIES.....	84

НОТАТКИ

АКАДЕМІЧНІ СТУДІЇ

СЕРІЯ «ПЕДАГОГІКА»

Випуск 2

Коректура • Ірина Миколаївна Чудеснова

Комп'ютерна верстка • Наталія Сергіївна Кузнєцова

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 10,93. Замов. № 0521/170. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефон +38 (048) 709 38 69,
+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.